

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

ZYRA E KRYEMINISTRIT / OFFICE OF THE PRIME MINISTER / URED PREMIJERA
AGJENSIA PËR BARAZI GJINORE / AGENCIJA ZA RAVNOPRAVNOST POLOVA / AGENCY FOR GENDER EQUALITY

PRIRUČNIK ZA PROCENU UTICAJA RODNE RAVNOPRAVNOSTI

Republika e Kosovës

Republika Kosova - Republic of Kosova

Qeveria - Vlada - Government

ZYRA E KRYEMINISTRIT / OFFICE OF THE PRIME MINISTER / URED PREMIJERA

AGJENSIA PËR BARAZI GJINORE / AGENCIJA ZA RAVNOPRAVNOST POLOVA / AGENCY FOR GENDER EQUALITY

PRIRUČNIK ZA PROCENU UTICAJA RODNE RAVNOPRAVNOSTI

Ovaj priručnik je izradjen kao podrška inicijativi Agencije za Ravnopravnost Polova i direktnoj implementaciji projekta “Institucionalno jačanje Kosovske Agencije za Ravnopravnost Polova i mehanizma za avnopravnosti polova”, koji finansira Vlada Švedske, Agencija za međunarodni razvoj i saradnju Sida i implementiran od strane Konzorcijuma: Niras & CPM International

NIRAS

CPM
CORPORATE & PUBLIC MANAGEMENT INTERNATIONAL

SADRAŽAJ

Skraćenice	5
Rečnik.....	7
O OVOM PRIRUČNIKU.....	9
Poglavlje 1: Uvod	11
Šta je PRU(R)?.....	12
Zašto bi kreatori politike trebalo da koriste PRU(R)?.....	17
Međunarodni pravni okviri i obaveze	19
Nacionalni regulatorni i pravni okviri	21
PRU(R) u kontekstu PRU-a na Kosovu	23
Referenca na Priručnik za izradu koncept dokumenata	24
Poglavlje 2: Glavne karakteristike PRU(R) instrumenta.....	28
Smernice korak po korak.....	28
Tri faze i pet koraka PRU(R)-a.....	28
Faza I. Procena rodnog značaja	29
1. korak Definisanje svrhe politike	29
2. korak Procena rodnog značaja	33
Faza II. Procena rodnog uticaja	37
3. korak Rodno osetljiva analiza	38
4. korak Ponderisanje rodnog uticaja	45
Faza III. Procena kvaliteta rodnog uticaja	55
5. korak Nalazi i predlog.....	55
POGLAVLJE 3: KAKO SE PRU(R) UKLJUČUJE U KONCEPT DOKUMENT I OSTALE PROCENE UTICAJA	60
Kombinovanje sa drugim metodama	60
Vrste potrebnih podataka	61
Format PRU(R) dokumenta	65
ANEKSI.....	68
ANEKS 1. PRU(R) INSTRUMENTI, TABELE I ŠABLONI.....	68
I. Procena rodnog značaja	68
1. korak Definisanje svrhe politike	68
2. korak Provera rodnog značaja.....	71
II. Procena rodnog uticaja	73

3. korak Rodno osetljiva analiza	73
4. korak Ponderisanje rodnog uticaja	77
III. Procena rodnog uticaja	85
ANEKS 2 REFERENCE	87
Priručnik za obuku	87
Izveštaji i dokumenti za sprovođenje PRU-a	89
ANEKS 3. MODUL OBUKE	91
Priručnik za procenu/analizu rodnog uticaja, koncepti i praksa obuke.....	91
Program – Drugi dan	97
I. Obrazac za procenu rodnog značaja (za ovaj korak koristite tabelu iz Aneksa priručnika za PRU Kosovo)	99
2. korak Provera rodnog značaja (za ovaj korak koristite tabelu iz Aneksa priručnika za PRU Kosovo)	99
II. Procena rodnog uticaja (za ovaj korak koristite tabelu iz Aneksa priručnika za PRU Kosovo).....	99
3. korak Rodno osetljiva analiza	99
4. korak Ponderisanje rodnog uticaja (za ovaj korak koristite tabelu iz Aneksa priručnika za PRU Kosovo)	99
III. Procena rodnog kvaliteta, 5. korak Nalazi i predlog-5A Preporuke i ishod.....	100
Aneks 4. Primeri analize rodnog uticaja	101

SKRAĆENICE

ARR	<i>Agencija za rodnu ravnopravnost</i>
CEDAW	<i>Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (usvojena od strane Ujedinjenih nacija 1967)</i>
COM (96)	<i>Komunikacija o uvođenju načela rodne ravnopravnosti (usvojena od strane Evropske komisije u februaru 1996)</i>
DAC	Odbor za razvojnu pomoć (u okviru OECD-a)
EIGE	<i>Evropski institut za rodnu ravnopravnost (uspostavljen od strane Evropskog parlamenta 2006)</i>
PRU(R)	Procena uticaja rodne (ravnopravnosti)
CRR-ovi	Ciljevi rodne ravnopravnosti
KPRR	Kosovski program za rodnu ravnopravnost
ZRR	Zakon o rodnoj ravnopravnosti
OECD	Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj
PRU	Procena regulatornog uticaja
WID	<i>Žene u razvoju (poseban odsek koji je uspostavio Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) krajem 60-ih godina)</i>

REČNIK

Pol, rod, rodna ravnopravnost, jednakost i integracija rodnog aspekta su termini koji su postali zajednički u globalnom diskursu u pogledu uvođenja načela rodne ravnopravnosti. Međutim, i dalje postoji velika konfuzija i debata o njihovom značenju. U različitim kontekstima i u različita vremena svaki izraz može predstavljati različite ideološke stavove i može se koristiti za identifikaciju različitih praksi. Stoga je na samom početku ovog priručnika važno uspostaviti zajedničko razumevanje koncepata koji se odnose na uvođenje načela rodne ravnopravnosti, nakon kojih možemo da nastavimo sa detaljnom i praktičnom diskusijom. Sledeće definicije potiču iz međunarodnih ugovora i dokumenata i jednostavno su predstavljene kako bi pružile jasnoću i olakšale upotrebu priručnika, bez upuštanja u teorijske, a ponekad i apstraktne rasprave.

Rod i pol - Rod je društveno konstruisana definicija žene i muškarca. To je društveno oblikovanje biološkog pola, određeno konceptom zadataka, funkcija i uloga pripisanih ženama i muškarcima u društvu i u javnom i privatnom životu. To je kulturološki specifična definicija femininosti i maskulinnosti i stoga se razlikuje u vremenu i prostoru (Savet Evrope 1998). Rod nije sinonim za pol ili za žene.

Pol - identifikuje biološke razlike između žena i muškaraca i genetski je određen. Samo vrlo mali procenat razlika u ulogama dodeljenim muškarcima i ženama može se pripisati biološkim ili fizičkim razlikama zasnovanim na polu. Na primer, trudnoća, porođaj i razlike u psihologiji mogu se pripisati karakteristikama zasnovanim na polu.

Rodni odnosi - To su društveni odnosi između žena i muškaraca. Oni se odnose na raspodelu moći između polova. Definišu način na koji se raspoređuju odgovornosti i društvena očekivanja i način na koji svaka dobija vrednost. Rodni odnosi variraju u zavisnosti od vremena i mesta i između različitih grupa ljudi. To jest, oni se razlikuju prema drugim društvenim odnosima kao što su klasa, rasa, etnička pripadnost, invaliditet, godine i kultura. Pristup rodnim odnosima u politici znači pridržavati se načina na koji su interakcije između različitih (?) žena i muškaraca, i okolnosti pod kojima oni stupaju u interakciju, relevantne za postojeću ili predloženu politiku. U tom pogledu rod je proces, a ne karakteristika osobe. Mi nemamo rod; već ga sami određujemo.

Rodna ravnopravnost - podrazumeva jednaku vidljivost, osnaživanje i učešće oba pola u svim sferama javnog i privatnog života (Savet Evrope 1998). Ovo shvatanje ravnopravnosti pomera nas sa jednostavnog pristupa jednakog tretmana, koji uspostavlja muškarce i uslove prilagođene njima kao normu. Važno je, na primer, priznati da se zabrinutosti žena iz zajednice Aboridžina u pogledu jednakosti najčešće ne odnose na želju za ravnopravnošću sa muškarcima, već pitanjima koja se zasnivaju na zajednici i osnovnim ljudskim pravima.

Rodna jednakost - je rezultat jednakosti u ponašanju prema ženama i muškarcima. To zahteva rešavanje i uklanjanje faktora koji doprinose podređenosti žena. Da bi se osigurala pravičnost, mere moraju često biti dostupne kako bi se nadoknadili istorijski i društveni nedostaci koji sprečavaju žene i muškarce da deluju na ravnopravnom nivou. Jednakost se može shvatiti kao sredstvo, gde je ravnopravnost cilj. Jednakost vodi ka ravnopravnosti.

Rodna analiza - predstavlja proces procene različitih uticaja predloženih ili postojećih politika, programa, projekata i zakona na muškarce i žene. Rodna analiza prepoznaje da su realnosti života muškaraca i žena različite i da jednaka mogućnost ne mora da podrazumeva jednake rezultate.

Sistemska diskriminacija - izazvana je politikama i praksama koje su uključene u sisteme i koje imaju efekat isključivanja žena i manjina. Iako možda ne isključuje sve članove grupe, veća je verovatnoća da će imati ozbiljniji uticaj na jednu grupu u odnosu na ostale.

Rodna responzivnost - predstavlja doslednu i sistematsku pažnju na razlike između žena i muškaraca u društvu u cilju rešavanja strukturalnih ograničenja na rodnu ravnopravnost.

Pristup koji se odnosi na žene - odnosi se na inicijative koje isključivo ciljaju na žene ili devojke. Te inicijative imaju tendenciju da imaju eksplicitan cilj da ispune praktične ili strateške potrebe žena koje se ne rešavaju uvek kroz integrisani pristup. Takve aktivnosti su često vredne razvojne investicije, naročito u onim oblastima u kojima će biti katalitičke, inovativne ili strateške, ili u kojima se rešava posebno hitna rodna nejednakost. Opravdane su kao neophodne za prevazilaženje rodnog slepila na osnovu kojeg su žene u prošlosti bile izuzete od ostvarivanja koristi iz razvoja.

Rodna i kulturološka analiza - proširuje okvir „zasnovan na rodu“ kako bi uključila i odražavala multidimenzionalna iskustva žena u različitim društvenim i ekonomskim statusima, kao i žena sa kulturološko-lingvistički različitog okruženja. Sve diskusije o ravnopravnosti, jednakosti ili nedostatku moraju biti uključene u diskusijama o različitosti i ljudskim pravima (Harris, 1990 & Ma Rhee, 2000).

Rodno neutralna analiza - pretpostavlja da politike/programe/projekti utiču na sve ljude na isti način, ili da politika/program/projekat ima neutralan uticaj na ljude. Rodno neutralna analiza ne dovodi do ravnopravnih rezultata za žene i muškarce. Ako usvojite rodno neutralan pristup, nenamerno ćete podržati postojeće nejednakosti u životima muškaraca i žena.

Podela rada zasnovana na rodu - Ovo se odnosi na načine na koje žene u našem društvu imaju primarnu odgovornost za zadatke koji se obavljaju u domaćinstvima, negu i podizanje dece i na one koje zavise od drugih. Nasuprot tome, pretpostavlja se da su muškarci uglavnom slobodni da se posvete punom radnom vremenu van svog doma. Ova nejednaka podela odgovornosti u pogledu nege često znači da žene koje rade u određenim sektorima tržišta rada, na primer, rade skraćeno radno vreme. Uloge u pogledu nege i podizanja dece koje imaju žene, takođe se odražavaju u industrijskoj i profesionalnoj segregaciji radne snage.

Raznolikost - koncept raznolikosti skreće pažnju na načine na koje ljudi prevazilaze kategorije roda, rase, invaliditeta, starosti, seksualne orijentacije i klase. Razmatranje različitosti znači skretanje pažnje na raskrsnice između ovih kategorija gde su ove raskrsnice relevantne za politiku koja se razmatra. Pošto se rod u PRU(R)-u shvata kao proces, važno je ispitati uticaj rodnih pretpostavki na stvaranje hijerarhijskih odnosa izvan onih između „muškaraca“ i „žena“ (videti gore navedenu definiciju rodnih odnosa).

O OVOM PRIRUČNIKU

Ovaj priručnik se sastoji od sledećih poglavlja:

1. Uvod (prvo poglavlje) ukratko predstavlja koncept PRU(R)-a i ističe ključne unutrašnje i spoljne zakonodavne i regulativne okvire koji regulišu sprovođenje PRU(R)-a uopšte i na Kosovu. Ovo poglavlje naglašava proces PRU(R)-a u kontekstu ukupnog procesa procene regulatornog uticaja na Kosovu i ukazuje na ključne prednosti korišćenja ovog instrumenta za bolje i informisano kreiranje politike.
2. Drugo poglavlje objašnjava standardne metodološke pristupe PRU(R)-a i pruža krajnjem korisniku detaljne informacije o različitim vrstama rodne analize i o različitim koracima PRU(R)-a.
3. Treće poglavlje pruža kreatorima politike pregled opšteg modela PRU(R)-a, uključujući faze sprovođenja, praktične primere i obrasce, kao i primere najboljih praksi iz zemalja EU.

Aneks ovog priručnika takođe navodi neke od instrumenata i tehnika i šablona koji su dostupni u okviru PRU(R)-a i koriste se na globalnom nivou, koje kreatori politike na Kosovu mogu prilagoditi i koristiti za sprovođenje PRU(R)-a u različitim sektorima.

POGLAVLJE 1: UVOD

Ovaj priručnik o proceni uticaja rodne (ravnopravnosti) (u daljem tekstu: PRU(R)) i njegova primena je osmišljen - kao dopunski vodič za javne službenike koji PRU(R) sprovode kao deo procesa procene regulatornog uticaja – kao pomoć kreatorima politika i sprovodiocima na Kosovu. Cilj ovog priručnika je da pruži teorijske i praktične informacije o metodologiji i praktičnoj primeni PRU(R)-a javnim službenicima na Kosovu kako bi im se omogućilo bolje razumevanje tehnike, koja će im pomoći u rešavanju nejednakosti koje postoje između žena i muškaraca, devojčica i dečaka u različitim političkim područjima i različitim slojevima kosovskog društva, kao i u uspostavljanju odgovarajućih i praktičnih strategija za njihovo rešavanje.

Priručnik je usmeren na povećanje svesti o rodnim nejednakostima među kreatorima politika, međutim takođe ukazuje na konkretne pristupe, metodologije i instrumente koji se mogu koristiti za osiguranje smanjenja rodnih predrasuda koje utiču na postupke pojedinaca i rad institucija. U priručniku se uzimaju u obzir najbolje međunarodne prakse i uključeni su primeri iz različitih sektora. Takođe, pri izradi kontrolnih lista i tabela za primenu kosovskih kreatora politika, u priručniku se uzimaju u obzir iskustva vlada na regionalnom i globalnom nivou koje su sproveli procenu uticaja na ravnopravnost.

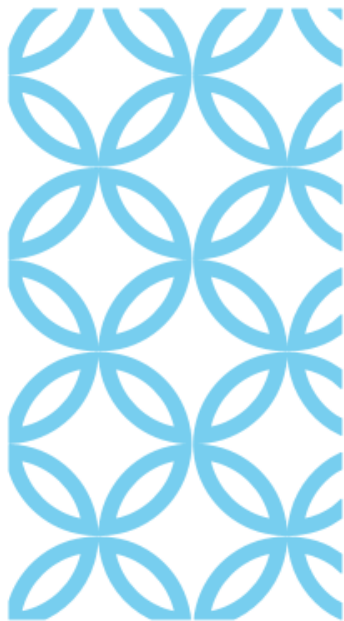
Ovaj priručnik je osmišljen da pomogne javnim službenicima, administratorima i drugim akterima koji su uključeni u proces planiranja, sprovođenja, praćenja i evaluacije politika, aktivnosti ili programa i trebao bi da posluži kao referentna tačka za osnaživanje kreatora politike da sprovedu procenu rodnog uticaja svih politika, programa i aktivnosti kako bi se osiguralo da je pre njihovog sprovođenja izvršena temeljna analiza potencijalnih uticaja istih, kako na žene, tako i na muškarce, odnosno devojčice i dečake. Sadržaj je osmišljen na način da krajnjem korisniku obezbedi neophodno znanje i instrumente, kako bi se osiguralo da su politike, aktivnosti, programi ili mere rodno osetljivi i stoga pruža kontekst kreatorima politika da razviju buduće planiranje u oblasti uvođenja načela rodne ravnopravnosti.

U priručniku se opisuju najčešće faze izrade javne politike, sa ciljem da pružanja pomoći kreatorima politike da uključe PRU(R)-ove u svoje sisteme kreiranja i pregleda politike, bez obzira na veličinu organizacije. Stoga on dozvoljava različitim organizacijama i institucijama da ove faze prilagođavaju svojim kontekstima, obezbeđujući metode koje se mogu uključiti u niz procesa izrade i pregleda politika, uključujući i postojeće politike. On eksplicitno obuhvata zakonske zahteve o uvođenju načela rodne ravnopravnosti i jednakosti. Međutim, obuhvaćeni su i širi aspekti pitanja koja se odnose na ravnopravnost (rasa, starost, invaliditet, socio-ekonomski status, verska uverenja itd.). Stoga, u priručniku se koristi procena uticaja rodne ravnopravnosti kada je šira definicija prikladnija i kada je namenjena kreatorima politike, koji bi o uticaju politika trebalo da razmišljaju izvan uobičajenih „pitanja žena/devojaka“ u kontekstu predloženih politika, programa i mera.

Na kraju, ovaj priručnik je namenjen da se koristi kao jedan od osnovnih instrumenata kojim se javna uprava na Kosovu usmerava u primeni i poštovanju Strategije bolje regulative. Njegova primena, u

kontekstu sprovođenja sveobuhvatne analize regulatornog uticaja (ARU))¹, doprinosi uvođenju načela rodne ravnopravnosti, s obzirom na to da je to jedan od PRU instrumenata koji se trebaju primenjivati istovremeno kad god se novi regulatorni okvir predlaže, izrađuje, procenjuje itd. PR(R)U instrument koji se koristi u okviru PRU-a, obezbeđuje zaštitu i promoviše rodnu ravnopravnost preusmeravanjem politika, aktivnosti, programa i projekata sa namerom da analizira i reši različite faktore rodne diskriminacije i isključivanja. Ovo sredstvo ima za cilj promovisanje sistema odgovornosti i efikasnosti putem procene uticaja na rod u toku sprovođenja, praćenja i evaluacije zakona, politike, aktivnosti, programa ili projekta.

Šta je PRU(R)?

Evropska komisija definiše procenu uticaja rodne ravnopravnosti na sledeći način: „**Procena uticaja rodne ravnopravnosti** je proces upoređivanja i procene, u skladu sa relevantnim rodnim kriterijumima, trenutnom situacijom i trendom sa očekivanim razvojem koji je rezultat uvođenja predložene politike.“ i „**Procena uticaja rodne ravnopravnosti** je procena različitih efekata (pozitivni, negativni ili neutralni) svake politike ili aktivnosti sprovedene za određene stavke u pogledu rodne ravnopravnosti.

Procena uticaja rodne ravnopravnosti je definisana kao *ex ante* evaluacija, analiza ili procena zakona, politike ili programa koja na preventivni način omogućava utvrđivanje verovatnoće da određena odluka ima negativne posledice na stanje ravnopravnosti žena i muškaraca².

PRU(R) uključuje dvosmerni pristup: razmatranje trenutne pozicije prema polu u odnosu na politiku koja se razmatra, kao i procena predviđenog uticaja na žene i muškarce nakon sprovođenja politike. Omogućava proveru datog predloga politike, otkrivanje i procenu njenog diferencijalnog uticaja ili efekata na žene i muškarce, tako da se ove neravnoteže mogu ispraviti pre nego što se predlog usvoji. Analiza iz rodne perspektive pomaže da se utvrdi da li su potrebe žena i muškaraca jednako razmatrane i ispunjene ovim predlogom. On omogućava kreatorima politike da razvijaju politike sa razumevanjem socio-ekonomske realnosti žena i muškaraca i omogućava da se u politikama uzme u obzir (rodne) razlike. Može se koristiti u upravi, kao i od strane „spoljnih aktera“, ali u oba slučaja

¹ Uloga PRU-a je da pruži detaljnu i sistematsku procenu potencijalnih uticaja nove regulative kako bi se procenilo da li će regulativa postići željene ciljeve. Potreba za PRU-om proizlazi iz činjenice da regulativa uglavnom ima brojne uticaje koje je često teško predvideti bez detaljne studije i konsultacija sa pogođenim stranama. Ekonomski pristupi pitanjima regulative takođe naglašavaju visok rizik da regulatorni troškovi mogu da prevaziđu koristi. Iz ove perspektive, centralna svrha PRU-a je da obezbedi da će regulativa poboljšati blagostanje sa društvenog stanovišta - to jest, da će koristi prevazići troškove. PRU se generalno sprovodi u komparativnom kontekstu, uz različita sredstva za postizanje traženog cilja koji se analizira i upoređuje sa rezultatima.

² Na osnovu definicije preuzete iz Priručnika o proceni uticaja rodne ravnopravnosti, objavljenog 2016. godine od strane Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost.

zahteva značajno poznavanje rodni pitanja. Prednost ovog instrumenta leži u činjenici da prikazuje veoma preciznu sliku efekata date politike, strategije i plana. Svakako, procena uticaja rodne ravnopravnosti može se primeniti na zakonodavstvo, planiranje politika, programiranje politika, budžete, konkretne mere, zakone i izveštaje ili pozive na istraživanje i nije namenjen samo za politike koje su u procesu izrade već se može primeniti i na postojeće politike.

Praksa sprovođenja PRU(R)-a u različitim fazama ciklusa politike se razlikuje u odnosu na njegovu primenu u prošlosti, kada se isključivo razmatrao za potrebe procene zakonodavnih akata. To je zapravo bilo vrlo usko shvatanje potencijala PRU(R)-a. Obim procene uticaja rodne ravnopravnosti sada je širi. Šira upotreba procene uticaja rodne ravnopravnosti u Nordijskim zemljama pokazala je korisnost ovog instrumenta u smislu pružanja pomoći kreatorima politike i javnim službenicima da analiziraju i predvide rodni uticaj svake važne odluke koja se razmatra, što zauzvrat doprinosi poboljšanju i jačanju postojećih mera i informisanju odluka o raspodeli budžeta.

Kada se može sprovesti PRU(R)?

Globalne i regionalne prakse pokazuju da vlasti mogu sprovesti PRU(R) kroz proces razvoja politike - u svih pet ključnih faza procesa:

Faza 1: Proces pre izrade politike ili pregled planiranja politike

Faza 2: Izrada politike i procena uticaja

Faza 3: Uspostavljanje pristupa za praćenje, evaluaciju i pregled

Faza 4: Usvajanje i objavljivanje politike

Faza 5: Praćenje i pregled akcionog plana

Jasno je da svaka politika, predlog i pravni akt koji se smatra rodno relevantnim trebao biti podvrgnut proceni rodno uticaja. Sa druge strane, svaki predlog koji se smatra nerelevantnim sa rodne tačke gledišta treba da bude praćen opravdanjem, obrazloženjem razloga zbog čega rod nije relevantan. Isto tako, iako neki propisi, politike ili programi ne podležu proceni uticaja rodne ravnopravnosti, to ne znači da su kreatori politika i javni službenici zaduženi za njihovu izradu, sprovođenje, praćenje ili evaluaciju oslobođeni od obaveze eliminisanja nejednakosti i promovisanja rodne ravnopravnosti. U stvari, oni trebaju osigurati da se prilikom kreiranja njihovih politika i programa uzima u obzir uticaj tih propisa, politika ili programa na različite grupe u društvu, a samim tim i njihov raznovrsni uticaj na žene, muškarce, devojčice i dečake u svim tim grupama. Uistinu, PRU(R) je instrument koji pomaže javnim vlastima da se postaraju da se politike koje oni stvaraju i način na koji vrše svoje funkcije, odnose na ono za šta su namenjeni i na sve.

Nijedna od politika, zakona i programa nije rodno neutralna, stoga bi procenu rodne ravnopravnosti trebalo uključiti u sve okvire politike na svim nivoima, u svim socio-ekonomskim sektorima i podsektorima od poljoprivrede i bezbednosti hrane, umetnosti, obrazovanja, socijalne zaštite, zdravlja itd. U oblastima upravljanja javnim sektorom³, primenu PRU(R)-a treba smatrati *de rigueur*. Iako postoje neke politike u kojima rod (ili invaliditet, starost, etnička pripadnost) imaju glavnu ulogu, postoje i druge politike u kojima je ta relevantnost manje očigledna. Kao rezultat toga, ti propisi su ponekad označeni kao rodno neutralni/nediskriminatorni (na primer: zdravlje i sigurnost i regionalno

³ Upravljanje ekonomijom, upravljanje javnim finansijama i rashodima, javna uprava, decentralizacija, zakon i pravosuđe, demokratizacija (izborna reforma), evropske integracije itd.

ili gradsko planiranje). Ako se politike pogrešno shvate kao rodno neutralne i da na ljude utiču kao na homogenu grupu, propustiće se prilike za uključivanjem stavova različitih grupa žena i muškaraca u izradi i primeni politike i, zauzvrat, pogrešno će se odrediti različiti efekti na svaku grupu, kao i na sisteme i organizacije koje ih podržavaju.

Jednostavno, u širem kontekstu upravljanja javnim finansijama i dobrog upravljanja, PRU(R) je instrument koji se koristi u kreiranju politike zasnovane na dokazima i stoga bi trebalo da bude sastavni deo dobrog donošenja odluka od strane organizacije. Može pomoći javnim vlastima da u potpunosti razumeju relevantnost i efekat politike i identifikuju najproporcionalnije i delotvorne odgovore⁴. U svetlu neprestanih budžetskih smanjenja u javnoj potrošnji, kada institucije moraju doneti teške finansijske odluke, PRU(R) može se koristiti kao ključno sredstvo za osiguranje da se te politike i budžetske odluke donose na osnovu dokaza i da uzimaju u obzir potrebe svih članova društva.

⁴ Pružanje javnih usluga zavisi od razumevanja različitih zajednica kojima se pružaju usluge, uzimajući u obzir različite potrebe

NAPOMENA

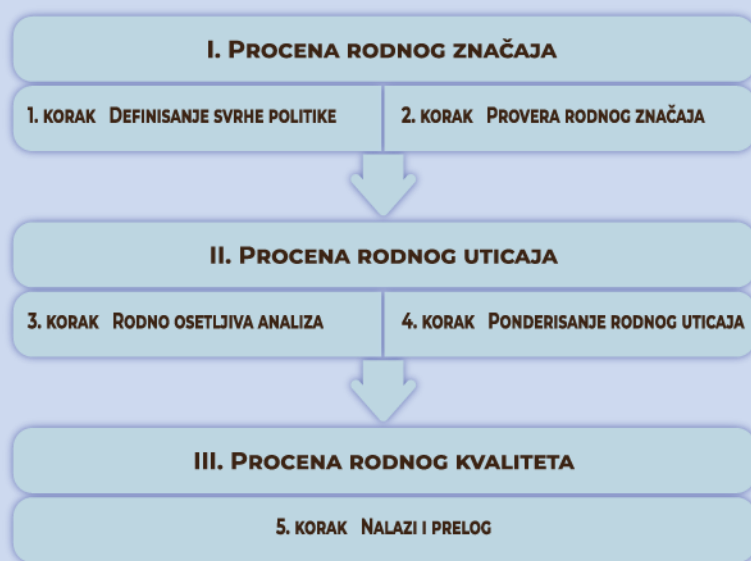
⇒ Cilj svake procene uticaja je analiza potencijalnih efekata novih planova politike ili programa pre sprovođenja, takođe PRU(R) je izuzetno koristan prilikom analize efekata trenutnih politika, programa i projekata i kao što je to slučaj u drugim procenama uticaja, postoji nekoliko koraka koji su uključeni u sprovođenje studije procene rodne ravnopravnosti. Ti koraci obuhvataju::

1. Detaljan opis trenutne situacije pre sprovođenja novog plana politike.
2. Procenu verovatnog razvoja ove situacije u odsustvu nove politike. (*pod nazivom nulta alternativa*).
3. Analizu sadržaja plana politike, njenih mera, vremenskih rasporeda, ciljeva i oblasti delovanja.

Analiza trenutne situacije, verovatnog razvoja situacije i samog plana politike omogućava:

4. Opis potencijalnih efekata, i
5. Uspostavljanje ravnoteže pozitivnih i negativnih efekata.

Uopšteno govoreći, proces procene rodno (ravnopravnosti) uticaja treba da obuhvati tri faze procene:

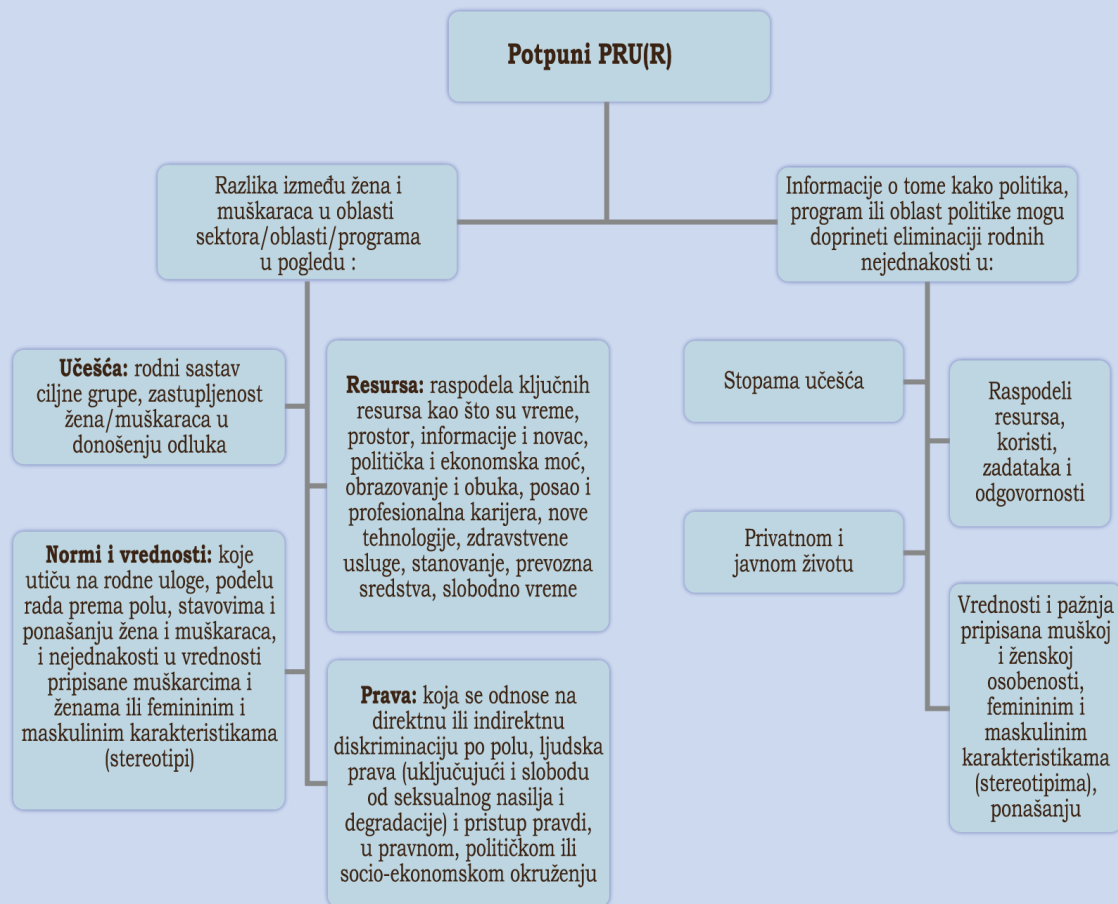
Faze PRU(R)-a

⇒ Analiza uticaja rodne ravnopravnosti ima za cilj (1) identifikovanje ključnih rodni pitanja i determinanti koje su direktno relevantne za planirane usluge koje treba osigurati politika/strategija/projekat; (2) informisanje rodno inkluzivnih projekata identifikacijom mogućnosti za povećanje rodni koristi i smanjenje i ublažavanje negativni rodni uticaja i rizika kroz predloženu politiku/strategiju/projekat; i (3) prikupljanje osnovni podataka razvrstanih po polu koji će se koristiti za praćenje rezultata projekata, ishoda i uticaja tokom sprovođenja projekta.

U suštini PRU(R) je proces koji prenosi relevantna rodne i sektorska pitanja prilikom izrade projekta sa posebnim političkim tehnološkim i institucionalnim kontekstom.

⇒ Potpuni PRU(R) politike, strategije ili projekta sadrži analizu:

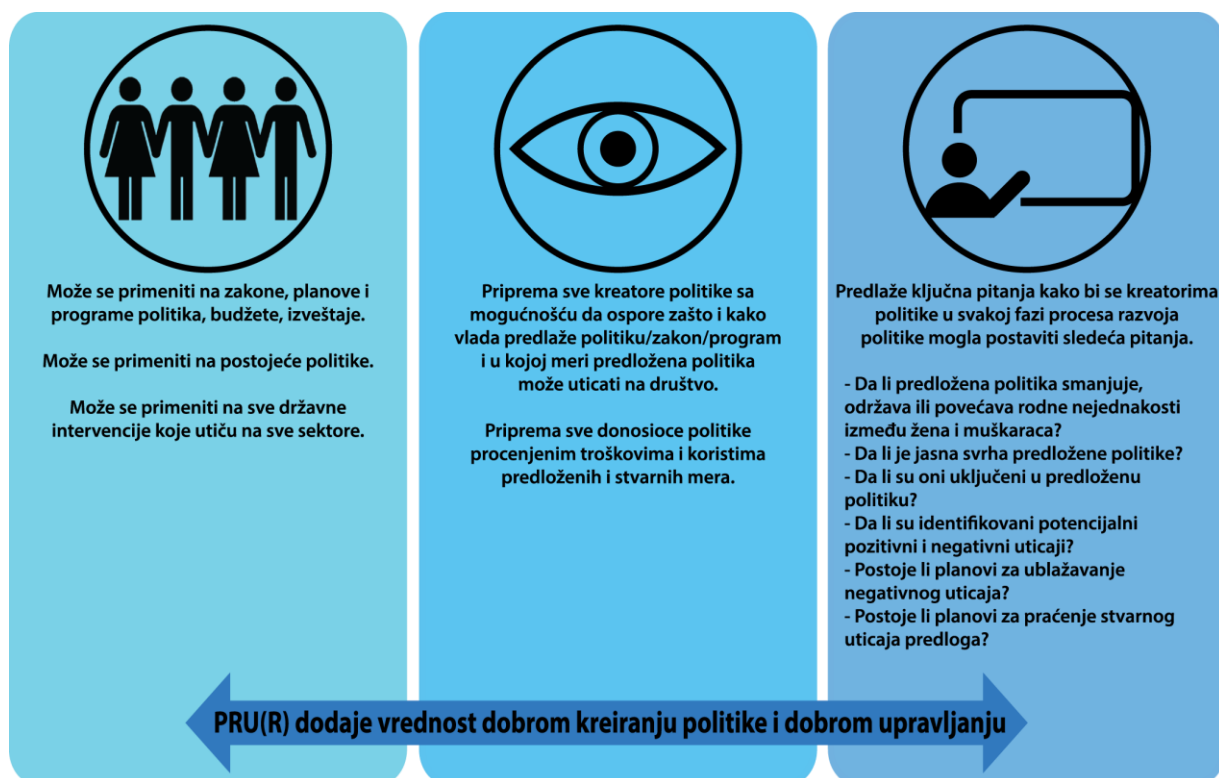
- Razlika između žena i muškaraca u oblasti uticaja koji je predmet analize.
- Kako politika, program ili projekat može da doprinese otklanjanju postojećih nejednakosti i promovisanju jednakosti između žena i muškaraca.

Sadržaj i vrsta informacija sadržanih u PRU(R)-u

Zašto bi kreatori politike trebalo da koriste PRU(R)?

Vlasti imaju zakonske dužnosti da otklone nezakonite diskriminacije, unaprede jednake mogućnosti i ojačaju dobre odnose zasnovane na zaštićenim karakteristikama kao što su rod, rasa, invaliditet ili starost. Ove dužnosti ih ne sprečavaju da donose odluke o smanjenju usluga ili koristi tamo gde je to neophodno, međutim, procesi kao što su PRU(R) nude način razvoja predloga i preduzimanja mera koje uzimaju u obzir specifične potrebe određenih grupa, posebno kada pozicija određenih aktera (žena) nije jednaka na početnoj tački. Moguće je sprovesti PRU(R) pre intervencije (*ex ante*) ili pratiti i proceniti ishode i implikacije postojećih politika i intervencija (kao što su mere štednje u nedavnoj ekonomskoj krizi). S obzirom na to da su za ove politike i odgovarajuće usluge odgovorne nadležne institucije, više rukovodstvo u tim institucijama treba da obezbedi da stručnjaci koji rade na pripremi političke opcije i razvoju predloga programa i politika, shvataju važnost/primenu instrumenta kao što je PRU(R). Kreatori politike koji ne izvrše PRU(R) rizikuju donošenje loših i nepravednih odluka koje mogu diskriminisati određene grupe, čak i pogoršati nejednakost među različitim grupama. Odluka takođe može biti otvorena za pravno osporavanje i može dovesti do loših rezultata koji donose dodatna finansijska opterećenja u kasnijoj fazi.

Cilj i svrha primene PRU(R)-a

NAPOMENA

Dodate vrednosti PRU(R)-a

Instrument za jačanje rodne ravnopravnosti

Postizanje rodne ravnopravnosti je dobro uspostavljen društveni cilj. Nacionalni zakon na Kosovu, kao i u svim zemljama članicama EU, predviđa zaštitu od diskriminacije zasnovane na rodu/polju. Pored toga, prema međunarodnom pravu za ljudska prava postoji obaveza promovisanja rodne ravnopravnosti i osnaživanje žena.

Pored zakona, postoji generalno prihvatanje - kao i empirijski dokaz - da rodna ravnopravnost promoviše bolje uslove na radnom mestu i poboljšava produktivnost. Poznavanje funkcionisanja rodne nejednakosti, njenog uticaja na javnu politiku, njenu prisutnost u različitim sektorima i sferama života, ključno je za eliminisanje rodne nejednakosti. Procena rodnog uticaja je možda najbolji prvi korak ka politikama koje pomažu u realizaciji ovog cilja.

Bolje politike

Procena uticaja rodne ravnopravnosti - kao i svi procesi procene uticaja - doprinosi donošenju boljih politika i zakona, jer pruža informacije o predviđenom rezultatu. Omogućava uključivanje propuštenih elemenata tokom faze izrade uredbe, politike ili programa. Stvaranje boljih politika podrazumeva identifikaciju rodničkih praznina i razumevanje rodničkih nejednakosti na terenu, tako da se mogu definisati prioriteta i dostići ciljna grupa. Ove mere mogu predstavljati zaštitu od potencijalnih nedostataka i mogu maksimizirati obim za postizanje predviđenih ciljeva. Loše osmišljene i loše ciljane intervencije proizvode nezadovoljavajuće rezultate i neodržive uticaje. Neadekvatno znanje i analiza situacije i problema i potreba ciljnih grupa / korisnika doveli su do usvajanja neprikladnih ili delimičnih rešenja ovih problema i potreba.

Ako su ciljne grupe definisane samo u širokim terminima (mladi ljudi, manjine, budući penzioneri, bolesni, stariji, studenti, siromašni, itd.) i ako nema analize ili je analiza rodničkih razlika malog obima, unutar ciljnih grupa, nemoguće je osigurati - ili proceniti da li - planirana intervencija ispunjava potrebe žena i muškaraca u širim grupama.

Bolje upravljanje

Visoko kvalitetna procena uticaja rodne ravnopravnosti doprinosi kreiranju politike i zakonodavnom radu koji je od visokog značaja za društvo, jer odgovara potrebama svih građana (žena i muškarca, devojčica i dečaka). PRU(R) je namenjen da pomogne javnim vlastima da ispune zahteve u pogledu zadataka jednakosti i identifikuju aktivne korake koje treba preduzeti za promovisanje jednakosti.

Sprovođenje PRU(R) uključuje sistematsku procenu verovatnih (ili stvarnih) učinaka politika na ljude u pogledu invaliditeta, rodne i rasne jednakosti, i gde vlasti to čine, čak i šire oblasti jednakosti. To uključuje traženje mogućnosti za promovisanje jednakosti koje su prethodno propustile ili koje bi mogle biti bolje iskorišćene, kao i negativne ili loše uticaje koji se mogu ukloniti ili ublažiti, gde je to moguće. Ako bilo koji negativan ili loš uticaj dovede do nezakonite diskriminacije, oni moraju biti uklonjeni.

Osiguravanje rodne perspektive u ranim fazama kreiranja politike pomaže u rešavanju prikladnijih pitanja za specifične ciljne grupe i omogućava planiranje odgovarajućih mera, kao i dodelu odgovarajućeg budžeta za postizanje postavljenih ciljeva.

Instrument za

Izrada politike i
jednakost zaht
To se odnosi i n
Procena uticaja
smislu rodne r
rodnih nedosta
kojima se zas
relevantnih inf

Koristi PRU(R)-

Izvršavanje pro
ispune svoje p
korisnicima usl

- ❖ Obezbediti
pravedan r
⇒ tamo g
potrebno je
- ❖ Osigurati d
⇒ PRU(R)
dokaza.
- ❖ Osigurati d
⇒ proces
mnogo je o
donosioc
- ❖ Obezbediti
⇒ PRU
svoje k
koordin

Međunarodni pravni okviri i obaveze

Osnove koje omogućavaju vezu između rodne perspektive i procene uticaja su postavljene Konvencijom o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) usvojenom 1967. godine od strane Ujedinjenih nacija (UN) u formulaciji kojom se potpisnici obavezuju da inkorporišu načelo ravnopravnosti muškaraca i žena u pravnom sistemu, ukidanjem svih diskriminatornih zakona i usvajanjem onih koji zabranjuju diskriminaciju žena. U CEDAW-u rodne nejednakosti se smatraju proizvodom diskriminacije zasnovane na polu i koje dalje održavaju i reprodukuju državne i društvene institucionalne strukture.

Za prevazilaženje rodne diskriminacije i nejednakosti, CEDAW predviđa trodimenzionalni prikaz jednakosti. Umesto da razmatra ravnopravnost u formalnom i pravnom smislu i da zagovara da zakoni i politike osiguravaju jednakost između žena i muškaraca jednostavno time što su rodno neutralni, CEDAW zahteva da se uzmu u obzir njihovi stvarni uticaji i efekti.

U okviru CEDAW-a, država nema samo obavezu da ukine zakone koji direktno diskriminišu na osnovu pola, već mora da osigura i sve potrebne aranžmane kako bi se ženama omogućila ravnopravnost i uživanje prava tokom života. CEDAW smatra da su države ne samo odgovorne za svoje postupke, već i za eliminaciju diskriminacije i nejednakosti koje vrše privatna lica i organizacije⁵.

U CEDAW-u rodne nejednakosti se smatraju proizvodom diskriminacije zasnovane na polu i koje dalje održavaju i reprodukuju državne i društvene institucionalne strukture.

Za prevazilaženje rodne diskriminacije i nejednakosti, CEDAW predviđa trodimenzionalni prikaz jednakosti. Umesto da razmatra ravnopravnost u formalnom i pravnom smislu i da zagovara da zakoni i politike osiguravaju jednakost između žena i muškaraca jednostavno time što su rodno neutralni, CEDAW zahteva da se uzmu u obzir njihovi stvarni uticaji i efekti.

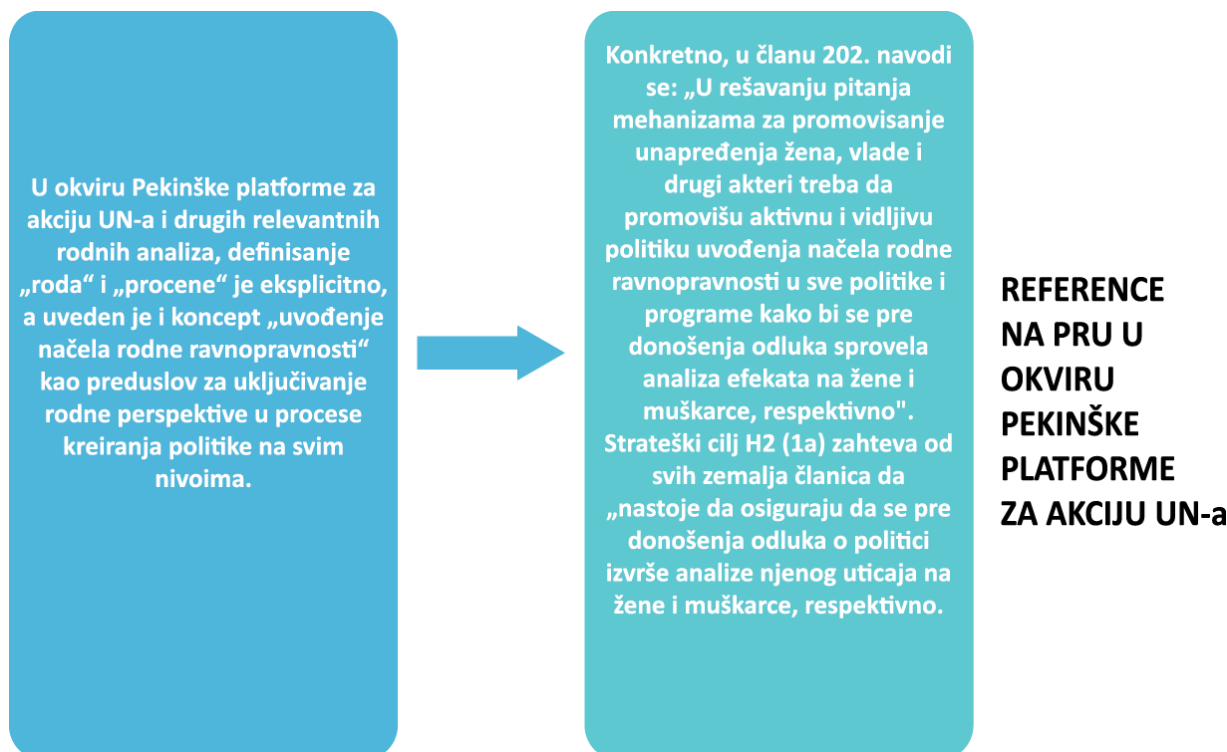
U okviru CEDAW-a, država nema samo obavezu da ukine zakone koji direktno diskriminišu na osnovu pola, već mora da osigura i sve potrebne aranžmane kako bi se ženama omogućila ravnopravnost i uživanje prava tokom života. CEDAW smatra da su države ne samo odgovorne za svoje postupke, već i za eliminaciju diskriminacije i nejednakosti koje vrše privatna lica i organizacije.

REFERENCE NA PRU U KONVENCIJI O ELIMINACIJI SVIH OBLIKA DESKRIMINACIJE ŽENE (CEDAW)

Takođe, u okviru Pekinške platforme za akciju UN-a, definisanje „roda“ i „procene“ je eksplicitno, a uveden je i koncept „uvođenje načela rodne ravnopravnosti“ kao preduslov za uključivanje rodne perspektive u procese kreiranja politike na svim nivoima. Metode kojim se ovi ciljevi mogu ostvariti razjašnjene su 1995. na četvrtoj Svetskoj konferenciji UN-a u Pekingu. Na konferenciji je uspostavljena platformu za akciju za PRU(R) i druge relevantne rodne analize. Konkretno, u članu 202. navodi se: „U

⁵ Videti takođe: Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (1979), <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>

rešavanju pitanja mehanizama za promovisanje unapređenja žena, vlade i drugi akteri treba da promovišu aktivnu i vidljivu politiku uvođenja načela rodne ravnopravnosti u sve politike i programe kako bi se pre donošenja odluka sprovela analiza efekata na žene i muškarce, respektivno". Strateški cilj H2 (1a) zahteva od svih zemalja članica da „nastoje da osiguraju da se pre donošenja odluka o politici izvrše analize njenog uticaja na žene i muškarce, respektivno⁶."

Navedeni okviri su takođe uticali na način na koji se postiže rodna ravnopravnost - među ostalima u Evropskoj uniji⁷. U februaru 1996. Evropska komisija je usvojila Komunikaciju o uvođenju načela rodne ravnopravnosti⁸ kao prvi korak ka ispunjavanju obaveza EU za uvođenje načela rodne ravnopravnosti na nivou Zajednice. U dopunskom strateškom dokumentu iz februara 1997, uz saglasnost Među-sektorske grupe za jednake mogućnosti za žene i muškarce, procena uticaja rodne ravnopravnosti u službama Komisije spominje se među osnovnim merama. Pored toga, Ugovor iz Amsterdama formalizuje obavezu uvođenja načela rodne ravnopravnosti na evropski nivo i eksplicitno pominje eliminaciju nejednakosti, kao i promovisanje jednakosti između žena i muškaraca u zadacima i ciljevima Zajednice u članovima 2 i 3⁹. U članu 2 (d) konvencije se navodi: „Potpisnici konvencije moraju da se uzdrže od svakog postupka ili prakse diskriminacije žena i da obezbede da javni organi i institucije postupaju u skladu s ovom obavezom“, a u članu 3. se navodi: „Države članice preduzimaju u svakoj oblasti, posebno političkoj, društvenoj, ekonomskoj i kulturnoj, sve prikladne mere, uključujući

⁶ Ibid.

⁷ J. Rubery i C. Fagan, 2000. Procena uticaja rodne ravnopravnosti i evropska politika zapošljavanja. Evropski centar za istraživanje rada i zapošljavanja (EWERC). Škola za menadžment u Mančesteru UMIST.

⁸ COM (96) 67 konačan, od 21. februara 1996 o: „Uključivanje jednakih mogućnosti za žene i muškarce u sve politike i aktivnosti Zajednice “.

zakonodavne, da bi obezbedile potpun razvoj i napredak žena, kako bi im se garantovalo ostvarivanje i uživanje ljudskih prava i osnovnih sloboda, ravnopravno sa muškarcima¹⁰“.

Nakon Pekinga, Evropska komisija je objavila komunikaciju o uvođenju načela rodne ravnopravnosti, definišući je kao: „*mobilisanje svih opštih politika i mera posebno za postizanje ravnopravnosti aktivno i otvoreno uzimajući u obzir, u fazi planiranja, njihov mogući efekat na odgovarajuće situacije muškaraca i žena (rodna perspektiva)*“ (COM (96) 67).

Uvođenje načela rodne ravnopravnosti kao politike EU formalizovano je u Ugovoru iz Amsterdama 1997. i prihvaćeno je da je za pravilno uvođenje načela rodne ravnopravnosti potreban skup političkih tehnika i instrumenata (Rubery i Fagan, 2000). Shodno tome, Savet Evrope (2004:20-21) je pružio koristan sinopsis o proceni uticaja rodne ravnopravnosti kao jedan od sredstava neophodnih za operacionalizaciju uvođenja načela rodne ravnopravnosti. Da bi se ovaj proces usmerio, Evropski parlament je 2006. osnovao Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE), koji pruža opsežna uputstva o svim aspektima uvođenja načela rodne ravnopravnosti, uključujući procenu uticaja rodne ravnopravnosti. Smernice koje je EIGE do danas izradio su, takođe i u ovom slučaju, osnova za izradu priručnika specifičnih za pojedine zemlje i sektore za sprovođenje PRU(R)-a.

Ugovor iz Amsterdama formalizuje obavezu uvođenja načela rodne ravnopravnosti na evropski nivo i eksplicitno pominje eliminaciju nejednakosti, kao i promovisanje jednakosti između žena i muškaraca u zadacima i ciljevima Zajednice u članovima 2 i 39. U članu 2 (d) konvencije se navodi: „**Potpisnici konvencije moraju da se uzdrže od svakog postupka ili prakse diskriminacije žena i da obezbede da javni organi i institucije postupaju u skladu s ovom obavezom**“, a u članu 3. se navodi: „**Države članice preduzimaju u svakoj oblasti, posebno političkoj, društvenoj, ekonomskoj i kulturnoj, sve prikladne mere, uključujući zakonodavne, da bi obezbedile potpun razvoj i napredak žena, kako bi im se garantovalo ostvarivanje i uživanje ljudskih prava i osnovnih sloboda, ravnopravno sa muškarcima**“.

PRU I UGOVOR IZ AMSTERDAMA

Nacionalni regulatorni i pravni okviri

⁹OECD/DAC/WID Obrazac procene uticaja rodne ravnopravnosti, koji se između ostalog koristi od strane DG IB, ILO paketa rodne obuke.

¹⁰<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm#article2>

Okviri politike na Kosovu podržavaju konačni cilj promene stavova prema ženama do tačke gde kvote i druge afirmativne mere više neće biti neophodne, iako je sprovođenje ovih propisa značajno u zaostatku. Kosovski zakonodavni okvir je zaista primeran. Ustav

Republike Kosovo opisuje rodnu ravnopravnost kao „kao osnovnu vrednost za razvoj demokratskog društva, jednake mogućnosti učešća žena i muškaraca u politički, ekonomski, društveni i kulturni život i sve ostale oblasti društvenog života koji mora biti obezbeđen.“ Takođe, član 22. Ustava potvrđuje ustavni rang odredaba Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW). Pored toga, Zakon o rodnoj ravnopravnosti (ZRR) br. 05/L-020 garantuje, štiti i promovise rodnu ravnopravnost na svim nivoima i u svim sektorima kosovskog društva članom 4. koji konkretno zabranjuje rodnu diskriminaciju i članom 5. (najrelevantniji za procenu uticaja rodne ravnopravnosti) koji promovise mere za sprečavanje rodne diskriminacije i osiguranje rodne ravnopravnosti.

Član 22. Ustava potvrđuje ustavni rang odredaba Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW).

Zakon o rodnoj ravnopravnosti (ZRR) br. 05/L-020 garantuje, štiti i promovise rodnu ravnopravnost na svim nivoima i u svim sektorima kosovskog društva **članom 4.** koji konkretno zabranjuje rodnu diskriminaciju i **članom 5.** (najrelevantniji za procenu uticaja rodne ravnopravnosti) koji promovise mere za sprečavanje rodne diskriminacije i osiguranje rodne ravnopravnosti.

KOSOVSKI USTAV I ZAKON O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI

Zakon predviđa da se načela rodne ravnopravnosti i njihovo uvođenje moraju primeniti u svim fazama analize, planiranja, budžetiranja i primene politika i zakona od strane javnih i privatnih subjekata. Sve javne institucije - zakonodavne, izvršne, sudske i šire - moraju osigurati da su osnovni elementi rodne ravnopravnosti uključeni u izradu i sprovođenje njihovih politika i pravnih okvira. To uključuje koncepte, procese, sisteme i instrumente. Naravno, ovo stoga podrazumeva i da procena uticaja rodne ravnopravnosti kao instrument za sprovođenje rodne analize, mora biti integralni deo izrade politike i procesa izrade koncept dokumenata.

PRU(R) u kontekstu PRU-a na Kosovu

Nacionalni zakon na Kosovu, kao i u svim zemljama članicama EU, predviđa zaštitu od diskriminacije zasnovane na rodu/polu. Pored toga, prema međunarodnom pravu za ljudska prava postoji obaveza promovisanja rodne ravnopravnosti i osnaživanje žena.

Okviri politike na Kosovu podržavaju konačni cilj promene stavova prema ženama do tačke gde kvote i druge afirmativne mere više neće biti neophodne, iako je sprovođenje ovih propisa značajno u zaostatku.

PRU U OKVIRU NACIONALNIH REGULATORNIH I PRAVNIH OKVIRA

01

Prikupljanje rodno razvrstanih podataka na redovnoj osnovi i diseminacija podataka.

02

Rodna analiza podataka i analiza u pogledu statusa muškaraca i žena u određenom sektoru(ima) ili problemu(ima)

03

Uvođenje načela rodne ravnopravnosti u svim politikama, dokumentima i zakonima

04

Usvajanje strategija i akcionih planova u cilju promovisanja i uspostavljanja rodne ravnopravnosti u skladu sa kosovskim programom za rodnu ravnopravnost

05

Inkluzija rodno responzvnog budžetiranja u svim oblastima, kao neophodnog instrumenta za garantovanje poštovanja načela rodne ravnopravnosti u prikupljanju, distribuciji i raspodeli resursa

06

Raspodela adekvatnih ljudskih i finansijskih resursa za okvire politika u cilju postizanja rodne ravnopravnosti

KLJUČNI ZAHTEVI KOSOVSKOG ZAKONA O RR U VEZI SA SPROVOĐENJEM P(R)RU

Kao što je ukratko pomenuto u uvodu, u 2017. godini, kosovske vlasti su započele proces razvoja i izrade Smernica i Priručnika za izradu koncept dokumenata. Ovi instrumenti su namenjeni da podrže kreatore politike u izradi novih koncept dokumenata, pa stoga se u okviru politike koristi Procena regulatornog uticaja (PRU) kao sistemski pristup za kritičku procenu pozitivnih i negativnih efekata predloženih i postojećih propisa i neregulatornih alternativa. PRU(R) je integrisan u ovaj proces kao deo napora da se ojača kreiranje politike sa ciljem postizanja *de facto* jednakosti između žena i muškaraca.

Utvrđivanje rodne ravnopravnosti i osnaživanja žena kao centra nacionalne agende za demokratizaciju ističe da vlasti priznaju da postizanje inkluzivnog rasta, smanjenje siromaštva i izgradnja mirnog i održivog društva zahteva ravnopravno korišćenje ljudskih talenata i kapitala, a to zauzvrat zahteva da institucije i vlasti na svim nivoima upravljanja na Kosovu smatraju rodnu ravnopravnost sastavnim delom svih programa, politika i pravnih okvira. U skladu sa tim, to znači da se novi i relevantni instrumenti, kao što je PRU(R), uključuju u proces kreiranja politike i zakona koji omogućava kreatorima politike i uključenim zainteresovanim stranama da shvate razlike vezano za rod i shodno tome prilagode program politike. Trenutna aktivnost uključivanja PRU(R)-a kao sastavnog dela procesa PRU na Kosovu, predstavlja korak dalje u prepoznavanju važnosti uvođenja načela rodne ravnopravnosti u sve političke procese na Kosovu.

Osim toga, povećanje rodne ravnopravnosti se oslanja na pažljivo razmatranje razlika u životu žena i muškaraca i na prepoznavanje da se mogu zahtevati različiti pristupi kako bi se proizveli pravični ishodi. Pristup PRU(R) će sigurno pomoći kreatorima politike da steknu dublje razumevanje različitih društvenih grupa na Kosovu i imaju pregled različitih realnosti žena i muškaraca (pošto ove realnosti proizlaze ne samo na osnovu roda, već i starosti, rase, klase, nacionalnog i etničkog porekla, seksualne orijentacije, invaliditeta, jezika i religije). Takođe će omogućiti organima da kreiraju politike koje uzimaju u obzir ove realnosti na svim nivoima Vlade. Ovo će dodatno pomoći u promeni resursa kako bi se rešile ove razlike i na taj način stvarale efikasnije i bolje informisane opcije politike.

S obzirom na ovu vezu sa strateškim planiranjem, a posebno sa procesom institucionalizacije PRU-a, ovaj priručnik treba čitati zajedno sa Smernicama i Priručnikom za izradu koncept dokumenata, kao i sa odgovarajućim kodeksom prakse za relevantna ministarstva, kao sveobuhvatni vodič za kreiranje inkluzivnih politika i politika zasnovanih na dokazima, strategija, mera i programa.

KORACI U OKVIRU KONCEPT DOKUMENTA	RELEVANTNE INFORMACIJE ZA PRU(R)
1. korak Definicija problema	1. korak Definisavanje svrhe politike
2. korak Postavljanje/opis kratkoročnih i dugoročnih ciljeva	2. korak Provera rodnog značaja
3. korak Definisavanje opcija	3. korak Rodno osetljiva analiza i 4. korak Ponderisanje rodnog uticaja
4. korak Identifikovanje i procena budućih uticaja	3. korak Rodno osetljiva analiza i 4. korak Ponderisanje rodnog uticaja
5. korak Komunikacija i konsultacije	Kao deo 4. korak Ponderisanje rodnog uticaja
6. korak Odabir i predstavljanje najboljih rešenja: upoređivanje opcija i njihovih uticaja	5. korak Nalazi i predlozi
7. korak Predstavljanje zaključaka i budućih koraka za koncept dokument	

Referenca na Priručnik za izradu koncept dokumenata

U Smernicama i Priručniku za izradu koncept dokumenata za Vladu Kosova navodi se pet kategorija potencijalnih uticaja kroz koje aktivnosti Vlade treba da budu razmotrene:

- Ekonomski uticaji:** uticaji na preduzeća, zaposlene, ekonomski rast, strane direktne investicije itd.;
- Socijalni uticaji:** uticaji na obrazovanje, socijalni položaj podgrupa unutar društva, penzije itd.;
- Ekološki uticaji:** uticaji na kvalitet vazduha, zagađenje, nivoe otpada, kvalitet vode itd. ;
- Multisektorski uticaji:** uticaji na rodnu ravnopravnost, prava građana i sl; i
- Budžetski uticaji:** uticaji na prihode i rashode Republike Kosovo.

Prema tome, iako proces procene uticaja rodne (ravnopravnosti) jeste i trebalo bi da bude samostalan proces, trenutna javna uprava na Kosovu bi mogla, ako se to smatra efikasnijim, inkorporisati PRU(R) u postojeće procese:

- ❖ Strateška procena regulatornog uticaja
- ❖ Kumulativne procene uticaja
- ❖ Procena ekonomskog uticaja
- ❖ Analiza efikasnosti troškova i/ili procena budžetskog uticaja

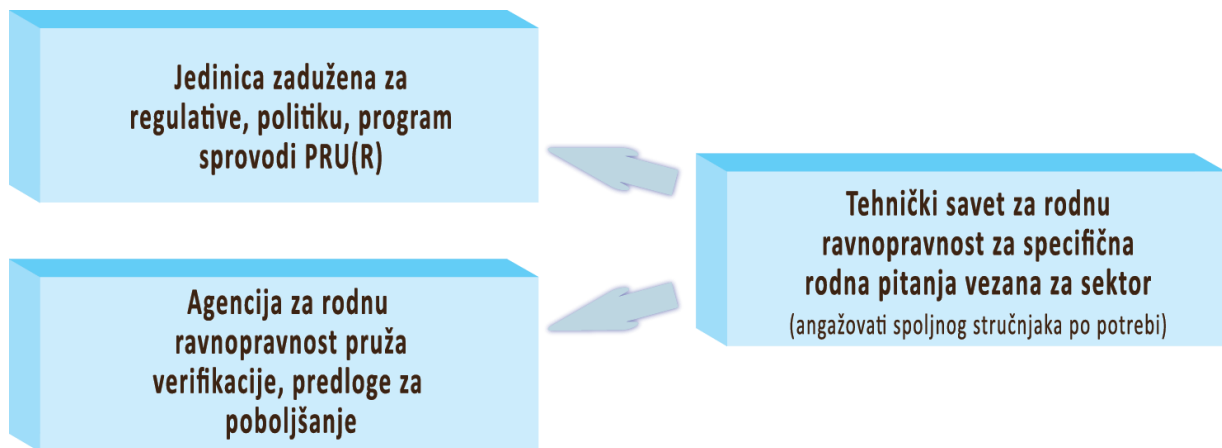
Smernice i priručnik za izradu koncept dokumenata definišu 7 koraka u procesu izrade koncept dokumenata novih strategija, politika, programa i mera.

Iako bi cilj vlada trebalo da bude sprovođenje samostalnih PRU(R)-ova uvek kao način sveobuhvatnog informisanja procesa kreiranja politika, preporučljivo je započeti sprovođenje PRU(R) -a na Kosovu na integrisan način, s obzirom na tekuće procese dobrog upravljanja.

SPROVOĐENJE PRU(R)-A NA KOSOVU

Kako bi prikazali praktičnu posvećenost planiranju politike o rodnoj ravnopravnosti, kosovski civilni službenici koji rade u vladinim kancelarijama (na nacionalnom i lokalnom nivou), odeljenjima ili ministarstvima i koji pokreću nove norme ili politike, treba da budu uključeni u proces procene uticaja rodne ravnopravnosti. Ovo je najobuhvatniji model procene rodnog uticaja, koji predviđa da su civilni službenici u okviru relevantnih ministarstava zaduženi za vršenje procene rodnog uticaja.

Ukoliko je potrebno i ako ne postoji znanje o rodnoj ravnopravnosti i uvođenju načela rodne ravnopravnosti u okviru institucija, preporučuje se angažovanje rodnih stručnjaka izvan javnog sektora. U ovom modelu, Agencija za rodnu ravnopravnost trebala bi ispuniti prateću ulogu, pružajući odgovarajućim institucijama odgovarajuće metode, instrumente i preporuke tokom procesa, kako bi se osiguralo da je procena uticaja rodne ravnopravnosti visokog kvaliteta. Agencija za rodnu ravnopravnost takođe ima ulogu u pogledu praćenja, kako bi se osiguralo da je procena rodnog uticaja izvršena za svaku relevantnu regulativu.

Model jedinica promotera programa/politike – Sveobuhvatni model PRU(R)

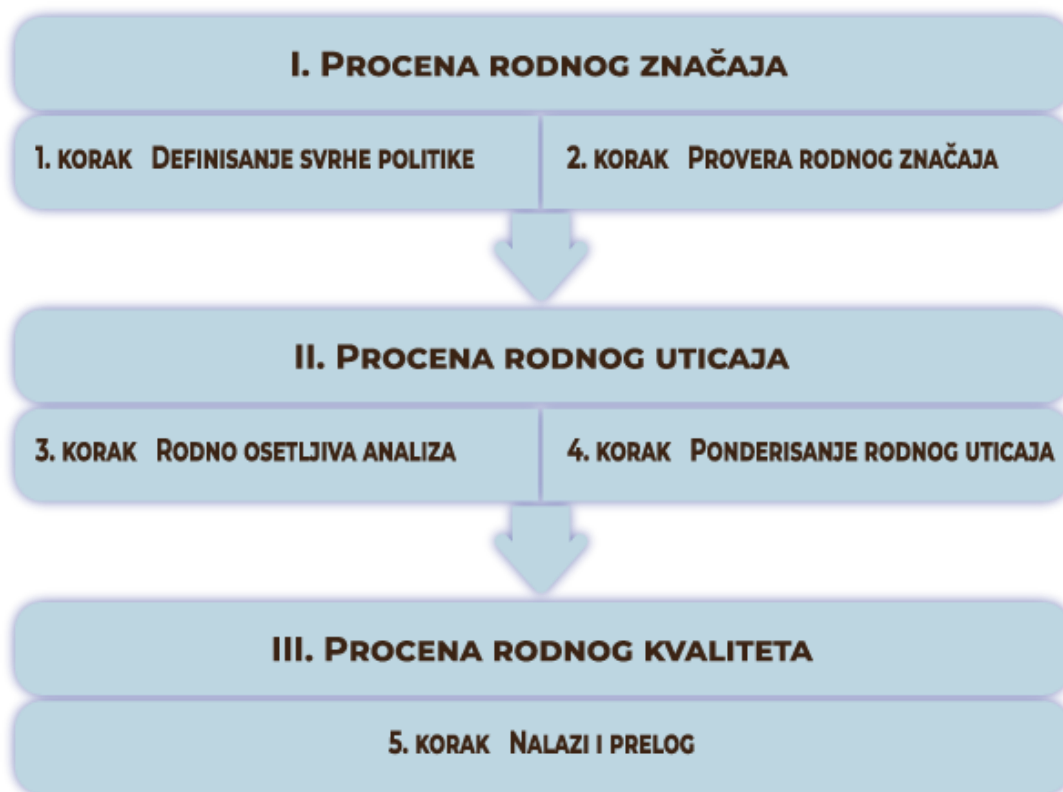
POGLAVLJE 2: GLAVNE KARAKTERISTIKE PRU(R) INSTRUMENTA

Ovo poglavlje sadrži pregled PRU(R) faza i koraka za kreatore politike i pregled različitih elemenata PRU(R) instrumenta. Najrelevantnija pitanja navedena su u ovom poglavlju, međutim primeri kontrolne liste i šablona koji pokrivaju različite korake u daljem tekstu, uključeni su u Aneks 1 ovog priručnika. Cilj je pomoći kreatorima politike da izvrše PRU(R) i usmeravati ih u primeni ovog instrumenta na najefikasniji način.

Smernice korak po korak

Većina PRU(R) okvira uključuje tri faze procene koje se sastoje od nekoliko pojedinačnih koraka (kao što je opisano u Slici 4): prvi je procena rodno značaja, zatim opšta procena uticaja i na kraju praćenje i evaluacija. Za svaki korak, kreatori politike i praktičari treba da imaju za cilj da prikupljaju i analiziraju što je više moguće podataka kako bi mogli odgovoriti na pitanja navedena u specifičnim obrascima osmišljenim za taj korak. Prikupljene informacije iz svih obrazaca predstavljaju punu procenu rodno uticaja za taj sektor/politiku.

Tri faze i pet koraka PRU(R)-a

Faze PR(R)U-a

Faza I. Procena rodnog značaja

Ova prva faza PRU(R) je koncipirana tako da podržava kreatore politike u definisanju svrhe planirane politike, strategije, zakona ili programa (1. korak Definisane svrhe politike, tj. definisanje svrhe planirane politike, zakona ili programa). Nadalje, pokazuje vezu sa rodnom ravnopravnošću (2. korak Provera rodnog značaja). U osnovi, ovaj drugi korak pomaže u proceni i opisu trenutne situacije kroz prikupljanje raspoloživih statističkih podataka razvrstanih prema polu i identifikovanjem onoga što je poznato o različitim iskustvima, situacijama i ulogama muškaraca i žena, koristeći kvalitativna i kvantitativna merenja, kao i ispitivanje žena i muškaraca koji će verovatno biti pogođeni prioritetima politike kojima se teži (radne grupe, konsultovanje Agencije za rodnu ravnopravnost, spoljni stručnjaci).

U ovoj fazi od organa se traži da razmisle i daju odgovore na sledeća pitanja:

- ❖ Koje pitanje u pogledu rodne ravnopravnosti se rešava ovom politikom/zakonodavstvom/programom/intervencijom?
- ❖ Zašto se ova intervencija razmatra za ovu situaciju?
- ❖ Da li je intervencija namenjena da doprinese rodnoj ravnopravnosti?
- ❖ Kako intervencija namerava da doprinese rodnoj ravnopravnosti?
- ❖ Koji su postojeći ciljevi rodne ravnopravnosti u ovoj oblasti?
- ❖ Koji su rodno specifični pokazatelji, ako ih ima?

1. korak Definisane svrhe politike

U suštini, prvi korak ove faze (Definisane svrhe politike) ima za cilj da omogući ministarstvu/instituciji/odeljenju/jedinici da definiše šta politika/intervencija pokušava da postigne, kako u smislu razumevanja različitih problema i briga iz rodne perspektive, tako i u smislu omogućavanja jednakog doprinosa predloženih mera politike.

Ovo je važan i izazovan zadatak i može biti neophodno da se ministarstvo/institucija/odeljenje konsultuje o izveštajima i zvaničnim i administrativnim statistikama (konsultovanje o izveštajima kao što su Izveštaj o muškarcima i ženama na Kosovu, rodni profil, izveštaj o rodnoj ravnopravnosti na Kosovu). Institucija i radne grupe treba da se pozovu na Agenciju za rodnu ravnopravnost i/ili rodnu stručnost ljudi sa znanjem u oblasti koja se razmatra (bilo unutar ili izvan javne službe) kada i ako ne mogu naći odgovarajuće informacije i internu stručnost koja bi im pomogla da odgovore na neka od sledećih pitanja:

DEFINISANJE SVRHE POLITIKE		
I. Rodni značaj – 1. korak	Naziv politike ili programa	
	Naziv ministarstva/institucije	
	Naziv odeljenja/jedinice	
	Direkcija ili Agencija	
	Pravni okvir	

Kontrolna lista 1 - trenutna situacija

U oblasti politike koja se razmatra, da li postoje razlike između muškaraca i žena u organizaciji rada na osnovu pola (interno unutar vaše institucije, ali i u okviru ciljne grupe korisnika na koju vaša politika/koncept ima uticaja)?

⇒ Da li žene/muškarci imaju specifične poslove u ovom sektoru, koji odgovaraju specifičnim rodnim ulogama?

⇒ Da li u ovom sektoru postoji vidljiva razlika u platama/da li žene primaju nejednaku platu?

⇒ Da li postoji pretpostavka da su ljudi oslobođeni odgovornosti za brigu i da nema ograničenja za njihovo učešće?

⇒ Da li su razlike između muškaraca i žena razmatrane u različitim kulturnim grupama/različitim zajednicama?

Da li postoje relevantne razlike u organizaciji ličnih odnosa relevantnih za ovaj sektor/ili da li bi te razlike mogle imati negativan/pozitivan uticaj na dotičan program? Razmislite kako bi predložene promene istaknute u Konceptu noti (izmene zakona, novog zakona, novih mera) mogle promeniti ili uticati pozitivno/negativno na dinamiku brige o porodici ili postojeće norme)?

⇒ Ko je uglavnom odgovoran za brigu o porodici? Da li postoje razlike među različitim grupama (socijalne, etničke)?

⇒ Da li politika pretpostavlja transformaciju postojećih rodničkih normi?

Da li postoji nejednaka raspodela resursa između žena i muškaraca? (Ovo pitanje treba pažljivo razmotriti, sa fokusom na distribuciju resursa programa, kao i resursa između korisnika - muškaraca i žena).

Koja su pravila rodne ravnopravnosti prisutna? (npr. da li se ulogama i

	aktivnostima žena/muškaraca u ovom sektoru daje manje vrednosti? Čak i ako je to npr. područje kao što je rudarstvo, molimo vas da navedete propisane rodne uloge - rudarstvo koje se ne smatra odgovarajućim poslom za žene!)	
	Kako biste procenili trenutnu situaciju u oblasti politike/sektora u smislu: ⇒ Ravnopravnosti? ⇒ Autonomije/fiskalne decentralizacije/odgovornosti za pružanje usluga? ⇒ Raznolikosti (različite ekonomije/grupe/socijalna uključenost/starost, itd?)	
	Da li imate podatke kako biste bili u mogućnosti da odgovorite na ova pitanja? * gde se podaci mogu pronaći (statistika, administrativni podaci, ankete ...)	
Kontrolna lista - 2 – buduća situacija		
	Da li je plan kreirati novu politiku/program ili izvršiti promene u politici?	
	Kratak opis predložene politike/programa (ili promena koje treba izvršiti u politici) –naglasiti rodni značaj!!	
	Kom ishodu (ishodima) rodne ravnopravnosti doprinosi predložena politika/program (ili promene koje će se izvršiti u politici)?	
	Šta predložena politika/program (ili promene koje treba izvršiti u politici) pokušava postići? (Ciljevi iz perspektive rodne ravnopravnosti)	
	Da li su dugoročni ciljevi i ishodi predložene politike/programa (ili promene koje će se izvršiti u politici) usaglašeni sa promovisanjem rodne ravnopravnosti?	
	[Ime (imena) i funkcija (e)]	

* Možda će biti neophodno prikupiti raspoložive statističke podatke o rodnoj ravnopravnosti, koristiti kvalitativno i kvantitativno merenje i konsultovati se sa ženama i muškarcima za koje postoji najveća verovatnoća da će biti pogođeni politikom (radne grupe, input spoljnih stručnjaka)

Zapamtite -> Pitanja o rodnoj ravnopravnosti ne odnose se samo na žene: rodna ravnopravnost se smatra procesom, a ne kategorijom !!!

Rod se pojavljuje u dokumentima prijave za finansiranje, dokumentima za izradu programa, na obukama, veb stranicama, u godišnjim izveštajima i tako dalje. Ali prečesto se koristi kao sinonim za rad sa ženama. Ovo opet spaja pojam roda, pogrešno, sa biološkom razlikom polova. Nepravda i nejednakost se ne upisuju u naše hromosome. Ako se fokusiramo na rod kao „muškarce“ i „žene“, zaglavljani smo u onome što Connell (2012: 1676 i 1681) naziva „kategoričko razmišljanje“¹¹.

Connell tvrdi da oslanjanje na ovaj način razmišljanja sprečava efikasan rad na „glavnim uzrocima“ nejednakosti: „kategoričko razmišljanje nema način da se konceptualizuje dinamika roda: to je istorijski proces u samom rodu, način na koji se kreiraju rodni nalozi i kreiraju i dovode u pitanje rodne nejednakosti ... ne možemo se više oslanjati na kategoričko razmišljanje ako želimo da pronađemo rešenje za stvarne rodne procese koji utiču na zdravlje [ili siromaštvo], složeni društveni teren na kojem se pojavljuju i nastaju ova pitanja.

Fokusiranje na stereotipe, norme i sudove koji se odnose na femininost i maskulinitet (radije nego na muškarce/žene) oslobađa nas da razmišljamo o procesima kroz koje se određenim oblicima femininosti i maskuliniteta daje veća vrednost od drugih (oblici dominantne maskuliniteta obično imaju najveći pristup vlastima i resursima).

¹¹Cornwall, A. et al. (2008) „Ponovno uspostavljanje feminizma: rod i neoliberalizam“. U IDS Bulletin 39 (6). Dostupno na: www.ids.ac.uk/files/dmfile/bull39.6intro3.pdf (zadnji put pristupljeno 18. juna 2018. godine); www.ids.ac.uk/files/dmfile/bull39.6intro3.pdf (zadnji put pristupljeno 18. juna 2018.).

2. korak Procena rodnog značaja

KLJUČNA PITANJA KOJA ĆE SE REŠAVATI U PROCENI RODNE RELEVANTNOSTI

Koje se rodno pitanje rešava ovom politikom / zakonom / programom / intervencijom?

Zašto se ova intervencija razmatra za ovu situaciju?

Da li će intervencija doprineti rodnoj ravnopravnosti?

Kako će intervencija doprineti rodnoj ravnopravnosti?

Koji su postojeći ciljevi rodne ravnopravnosti u ovoj oblasti?

Koji su rodno zasnovani pokazatelji, ukoliko ih ima?

Kako bi se donela odluka da li je politika, program, strategija rodno značajna, potrebno je sprovesti 2. korak – Procena rodnog značaja. Procena bi trebala da bude zasnovana na pregledu predložene politike koristeći četiri kriterijuma koji su navedeni u nastavku:

Osnovne informacije

Ovo uključuje informacije koje sadrže:

- Opis ciljeva predložene politike
- Opis ciljne grupe predložene politike
- Informacije o tome na koga bi potencijalno mogla ostvariti uticaj

Direktni korisnici

Ovo uključuje pregled direktnih korisnika politike, programa. To su pojedinci koje cilja politika / program / strategija. Ovu analizu malog obima treba dalje razvrstati po polu na:

- Učešće
- Resurse
- Norme i vrednosti
- Prava

(Napomena: ako ne postoji rodna statistika u vezi sa ovim segmentima, onda bi trebalo preduzeti PRU(R) kako bi se steklo bolje i dublje razumevanje rodnog uticaja politike/programa/strategije)

Indirektni korisnici

Ovo uključuje analizu indirektnih korisnika, odnosno pojedinaca koji, iako politika direktno ne cilja na njih, mogu biti pod uticajem njenog sprovođenja. To bi moglo da uključi pojedince, kao što su rođaci direktnih korisnika ili susjedni gradovi.

Evaluacija

Ovo je završna faza faze procene rodno značaja i uključuje evaluaciju prikupljenih informacija za gore navedene kriterijume. Ovo se radi u cilju procene da li je potreban potpuni PRU(R). Ova faza zahteva obrazloženje koje se zasniva na potencijalnom uticaju, bilo da je ekstenzivan ili minimalan.

Važno je imati u vidu da je jedan pokazatelj rodno značaja dovoljan da se izvrši PRU(R).

PROVERA RODNOG ZNAČAJA		
I. Rodni značaj- 2. korak	Naziv politike ili programa	
	Naziv ministarstva/institucije	
	Naziv odeljenja/jedinice	
	Direkcija ili Agencija	
	Pravni okvir	
	<i>Osnovne informacije</i>	
	Opis predložene politike/programa (ili promene koje treba izvršiti u politici) i njihovih kratkoročnih ciljeva	
	Opis ciljne grupe predložene politike/programa	
	Informacije o tome na koga bi potencijalno mogla uticati predložena politika/program.	
	<i>Direktni korisnici</i>	
	Učešće po rodu	
	Resursi po rodu	
	Norme i vrednosti po rodu	
	Prava po rodu	
	<i>Indirektni korisnici</i>	
	Da li postoje indirektni korisnici predložene politike / programa (npr. srodnici direktnih korisnika, susedni gradovi, ...)?	
	Kako će predložena politika/program uticati na svaku grupu indirektnih korisnika? ⇒ Pozitivan uticaj	

	⇒ Negativan uticaj	
	Evaluacija	
	Da li postoji bilo kakva indikacija ili dokaz o većem ili nižem učešću ili angažovanju različitih grupa? („visoki“, „srednji“ ili „niski“ stepen uticaja)	
	Da li postoji bilo kakva indikacija ili dokaz da različite grupe imaju različite potrebe, iskustva, pitanja i prioritete u odnosu na predloženu politiku/program? („visoki“, „srednji“ ili „niski“ stepen uticaja)	
	Da li su prethodne konsultacije sa relevantnim grupama, organizacijama ili pojedincima ukazivale da određene politike stvaraju probleme koji su specifični za njih? („visoki“, „srednji“ ili „niski“ stepen uticaja)	
	Da li postoji mogućnost za boljim promovisanjem jednakosti mogućnosti ili dobrih odnosa promenom predložene politike/programa?	
	Zaključak	
Koji je zaključak? * ⇒ Opravdanje ⇒ Ključna pitanja, ako ih ima ⇒ Grupe na koje se treba fokusirati, ako ih ima		
<i>[Ime (imena) i funkcija (e)]</i>		

* Ili nema promene u politici, funkcijama ili uslugama (npr. Izveštaj „Samo za potrebe informisanja“) ili nedavno je već sproveden relevantni PRU(R) ili jasno je da nema značaja za ravnopravnost ili potrebna je potpuna procena uticaja

NAPOMENA

Iako bi u principu svi zadaci trebalo da budu podvrgnuti proceni uvođenja načela rodne ravnopravnosti, kreatori politike/odgovorne jedinice trebaju da završe prvu fazu PRU(R)-a kao kratak test i da procene da li je značajno voditi punu i sveobuhvatnu procenu uvođenja načela rodne ravnopravnosti zadatka koji treba da izvrše.

Test

1. Prvo, identifikovati na **koga** će zadatak uticati.
2. U okviru delokruga zadatka, razmotriti da li postoje **razlike** za muškarce i žene:
 - ⇒ Uslovi
 - ⇒ Ponašanje
 - ⇒ Prednosti, potrebe i mogućnosti
3. Ispitati da li završetak politika/programa može imati **različite posledice** po žene i muškarce, kao i po devojčice i dečake. (npr. pristup obrazovanju, tržištu rada, odsustvo, penzije, plate, porezi, društveni život, stanovanje, zdravlje, sigurnost ili slično.)

Rezultat A. Ako postoje razlike u odnosu na rodove u okviru najmanje jednog od pitanja, relevantno je sprovesti procenu uvođenja načela rodne ravnopravnosti.

Rezultat B. Ako ne doživljavate rodne razlike u oblasti u kojoj će se vaš zadatak izvršiti, onda nije relevantno sprovesti procenu uvođenja načela rodne ravnopravnosti.

Nabaviti neophodne podatke

Možda će vam trebati brojevi i podaci kako biste odgovorili na pitanja u testu značaja.

Koristite podatke i statistike kako biste stekli znanje o:

- Raspodeli polova u području u kojem radite.
- Rodnim razlikama u ustaljenim obrascima ponašanja, kao što je završetak obrazovnog programa, novčane kazne, članstvo u sportskim klubovima, dobijanje rane penzije, život u kućama koje su u vlasništvu vlasnika, itd.
- Efektima prethodnih inicijativa u ovoj oblasti za muškarce, žene, devojčice i dečake, respektivno.

Da bi se sproveo PR(R)U, **važni su podaci razvrstani po polu i sposobnost primene rodno senzitivnih analiza na prikupljene podatke.**

Ovo može uključiti preduzimanje novih istraživanja/studija za prikupljanje potrebnih podataka ili u nekim slučajevima samo još jednu primenu rodno senzitivne analize na podatke koji su već prikupljeni za druge svrhe.

Takođe može uključiti konsultacije sa različitim zainteresovanim stranama i oba pola u zajednici u kojoj će politika biti sprovedena.

U nekim slučajevima to može dovesti do organizovanja participativnih istraživačkih strategija za prikupljanje podataka o rodnom uticaju politike.

PRU(R) politike / zakona / odluke nije potrebno sprovesti u sledećim situacijama:

a. Nema promena u politici, funkcijama ili uslugama

Odluka se ne odnosi na „predloženu novu ili promenjenu politiku, uslugu ili funkciju“, ne sadrži predloge za restrukturisanje radne snage i nije finansijska odluka koja će imati uticaja na usluge.

Primer bi mogao biti izveštaj „Samo u cilju informisanja“. Ako je u istom primećena izrada nove ili promena politike ili usluge, smatra se da je PRU(R) već sproveden u ranijoj fazi (na primer za odluke donete na upravljačkom nivou odeljenja).

b. Nedavno je već sproveden relevantan PRU(R)

Pitanje je već bilo predmet ili je mera koja proizlazi iz nedavne procene uticaja rodne ravnopravnosti i u okviru PRU(R)-a pitanja koja su značajna za ovu odluku su pravilno razmatrana.

c. Jasno je da nema nikakvog značaja za ravnopravnost

Pitanje nije od značaja za ravnopravnost (imajte na umu da mnoga pitanja bez očiglednog značaja mogu imati skrivene uticaje).

Primer bi mogao biti (iako je i dalje potrebno razmatrati sva relevantna pitanja ravnopravnosti): Izveštaj koji sadrži ažurirane informacije o primeni politike koja je prvobitno bila predmet PRU(R)-a (iako bi bila dobra praksa ažurirati prvobitni PRU(R), i proveriti da li su sprovedene neophodne mere).

U vezi sa procesom izrade koncept dokumenta, informacije prikupljene kroz ovaj korak će se koristiti za informisanje o Regulatornoj proceni uticaja
1. koraka Definisanje problema, 2 koraka Utvrđivanje/opisivanje dugoročnih i kratkoročnih ciljeva i 3. koraka Definisanje opcija¹².

Faza II. Procena rodnog uticaja

Druga faza sprovođenja PRU(R)-a obuhvata 3. korak - Rodno osetljivu analizu i 4. korak - Ponderisanje rodnog uticaja. Ovi koraci su neophodni kako bi se podržali kreatori politike prilikom prilagođavanja politika posebno u smislu postizanja ciljeva rodne ravnopravnosti i pravičnog razvoja i rasta, kao i pomoći u određivanju prioriteta koji se pridržava usvajanja politika koje aktivno promovišu rodnu ravnopravnost. Na osnovu nalaza prikupljenih u Fazi I Procene rodnog značaja, kreatori politike treba da u ovoj drugoj fazi procene uticaja (pozitivnih kao i negativnih) predloženih intervencija/politika, razmotre različite opcije i ponderišu njihov uticaj na ciljne grupe.

¹²Za detaljnije informacije o vezama između Smernica i Priručnika za izradu koncept dokumenata i faza PRU(R)-a, videti Poglavlje 3: Kako se PRU(R) unosi u koncept dokument i druge procene uticaja (str. 33).

KLJUČNA PITANJA KOJA ĆE SE REŠAVATI U PROCENI RODNE RELEVANTNOSTI

Da li postoji dokaz o prirodi problema?

Kako će to uticati na žene i muškarce?

Ko će biti pod uticajem?

Kako se problem može rešiti?

Ko može rešiti problem?

Ova faza podrazumeva prikupljanje podataka razvrstanih po polu koji bi trebalo da se koriste kao osnovni podaci za procenu potencijalnog rodnog uticaja. Podaci bi trebali uključivati informacije o trenutnom statusu, ulogama i odnosima.

Važno je da ovi podaci budu dalje razvrstani i da uključuju dodatne informacije kao što su starost, religija, nivo obrazovanja, bračni status i tako dalje. Konsultacije se smatraju veoma važnim elementom kada se provodi ova faza PRU(R)-a, jer će se time osigurati da se saslušaju stavovi onih koji su pod uticajem predložene politike, direktno i indirektno.

3. korak Rodno osetljiva analiza

Ovaj korak je neophodan za procenu rodni trendova u trenutnom okruženju, za koje je potrebno prikupljati i analizirati više informacija. To može uključiti demografske, ekonomske, kulturne trendove ili informacije o zakonima i politikama. U ovom slučaju koristi se instrument za rodnu analizu za prikupljanje informacija o rodnim ulogama i odnosima i pruža strukturisani način prikupljanja rodni informacija dovođenjem informacija u vezu sa:

- **Ulogama i odgovornostima** žena i muškaraca (unutar sektora)
- **Sredstvima i resursima** kojima žene i muškarci rukovode (vezano za predloženu politiku)
- **Ovlašćenjima i donošenjem odluka** u kojem učestvuju žene i muškarci, na raznim nivoima (kao što su domaćinstvo, zajednica, karijera)
- **Potrebama, prioritetima i perspektivama** žena i muškaraca

RODNO OSETLJIVA ANALIZA IMA ZA CILJ DA

01

identifikuje ključne rodne probleme i determinante koji su direktno relevantni za usluge koje će se pružiti predloženom politikom/strategijom/projektom,

02

informiše rodno inkluzivnu izradu projekta tako što će identifikovati mogućnosti za maksimiziranje rodni koristi i minimizirati ili ublažiti negativne rodne uticaje ili rizike kroz predloženu politiku/strategiju/projekt, i

03

prikupiti osnovne podatke razvrstane po polu koji će se koristiti za praćenje rezultata projekta, ishoda i uticaja tokom sprovođenja projekta

Ako se politici/intervenciji pripiše rodni značaj u fazi koncepcije onda je potrebna detaljna rodna analiza (često kao samostalna analiza ili kao deo procene siromaštva i socijalnog uticaja, procene uticaja na životnu sredinu ili ekonomiju/budžet) kako bi se utvrdio uticaj (opipljivi rezultati) koje bi intervencija mogla imati na efektivnu ravnopravnost žena i muškaraca. Takvim analizama treba proceniti trenutnu situaciju dotičnih grupa, proceniti kako se ova situacija može razvijati bez javne intervencije i meriti kako se očekuje da će planirana intervencija promeniti postojeću situaciju. Istovremeno, u ovoj fazi analiza treba, koliko god je to moguće, meriti kako se očekuje da planirana intervencija promeni postojeću situaciju koristeći sve dostupne podatke o postojećoj situaciji za muškarce i žene u područjima koja se odnose na planiranu politiku i/ili zakonodavstvo (kvalitativni i kvantitativni, administrativni i/ili istraživački podaci prikupljeni od strane akademske zajednice, itd.¹³).

Potpuni PRU(R) politike, strategije ili projekta sadrži analizu:

1. Razlika između žena i muškaraca u oblasti uticaja koji se analiziraju.
2. Načina na koje politika, program ili projekat mogu **doprineti eliminaciji postojećih nejednakosti i promovisati jednakost između žena i muškaraca**, na primer:
 - u stopama učešća,
 - u raspodeli resursa, koristi, zadataka i odgovornosti u privatnom i javnom životu,
 - u vrednosti i pažnji pripisanoj muškarcima i ženama, maskulinim i femininim karakteristikama (stereotipima), ponašanju i prioritetima?

¹³Prilikom korišćenja statističkih podataka prikupljenih od strane spoljnih aktera, njihove istraživačke metodologije treba u potpunosti proveriti kako bi se procenila validnost pre bilo kakve dalje upotrebe ili referenci.

OBLASTI RODNE ANALIZE

Razlike između žena i muškaraca, u oblasti (oblastima) procene uticaja koji se analiziraju, kao što su učešće, resursi, norme i vrednosti, prava

Norme i vrednosti: koje utiču na rodne uloge, podelu rada po polu, stavove i ponašanje žena i muškaraca, nejednakost u vrednosti koja se pripisuje muškarcima i ženama ili muške i ženske karakteristike (stereotipi)

Resursi: raspodela ključnih resursa kao što su vreme, prostor, informacije i novac, politička i ekonomska moć, obrazovanje i obuka, rad i profesionalna karijera, nove tehnologije, zdravstvene usluge, stanovanje, prevozna sredstva, slobodno vreme

Učešće: Polni sastav ciljne/grupe stanovništva, zastupljenost žena i muškaraca na pozicijama donošenja odluka

Prava: koja se odnose na direktnu ili indirektnu diskriminaciju na osnovu pola, ljudska prava (uključujući slobodu od seksualnog nasilja i degradacije), pristup pravdi, u pravnom, političkom i društveno-ekonomskom okruženju

Iako se ova faza procesa u velikoj meri oslanja na prikupljanje rodno razvrstanih podataka kako bi se obezbedili dokazi za potrebnu promenu/prilagođavanje predloženih politika/strategija/programa, jednako je važno uzeti u obzir stavove onih dotičnih (prvenstveno grupe koje su direktno ciljane) i da bi se dobili odgovori na sledeća ključna pitanja:

- Kakva su njihova očekivanja i potrebe?
- Da li su oni različiti za žene i muškarce?
- Da li se planirana intervencija bavi potrebama žena i muškaraca, uzimajući u obzir njihove različite interese, uloge i položaje?
- Kako se doprinos potrebama žena i muškaraca može ojačati?
- Razmotriti nejednakosti između žena i muškaraca u pogledu pristupa resursima (rad, novac, moć, zdravlje, dobrobit, sigurnost, znanje/obrazovanje, mobilnost, vreme i tako dalje) i u njihovom ostvarivanju osnovnih prava (građanskih, socijalnih i političkih prava) na osnovu njihovog pola ili zbog uloga pripisanih ženama i muškarcima (rodne uloge).

RODNO OSETLJIVA ANALIZA *		
II. PROCENA RODNOG UTICAJA – 3. KORAK	Naziv politike ili programa	
	Naziv ministarstva/institucije	
	Naziv odeljenja/jedinice	
	Direkcija ili Agencija	
	Pravni okvir (uključujući pravni okvir koji je relevantan za rodnu ravnopravnost)	
	Opseg uticaja **	
	Da li postoje dokazi o prirodi problema iz rodne perspektive? Gde se mogu pronaći ti dokazi (izveštaji, dokumenti Vlade za diskusiju, itd?)	
	Koji je mogući uticaj politike na rodnu ravnopravnost? (pozitivan/negativan/neutralan)	
	Ako postoji uticaj: ⇒ Kako će predložena politika/program uticati na žene i muškarce? (navedite ključne uticaje na različite grupe) ⇒ Ko će biti pod uticajem? (prema ključnom uticaju) – Direktno (podaci o direktnim korisnicima iz različitih grupa- ako ih ima) – Indirektno (podaci o indirektnim korisnicima iz različitih grupa- ako ih ima) ⇒ Pregled dokaza (prema ključnom uticaju)-navesti statistike ako ih ima i navesti njihove izvore	
	Mogućnosti unapređenja pozitivnog uticaja na rodnu ravnopravnost	
Ako nema uticaja, da li postoje mogućnosti da se izradi politika kako bi se promovisao pozitivan uticaj ili rodne transformativne politike (da li može biti transformativna u smislu otvaranja novih tipova zapošljavanja u ovom sektoru za muškarce/žene; promena normi?)		

<i>Razmatranje dokaza</i>		
	<i>Kratak rezime dokaza</i>	<i>Potkrepljujući dokaz (navesti kvalitativne i kvantitativne dokaze) ***</i>
<p>Koje su rodne razlike u ovom pitanju? Razmotriti različite uticaje predložene politike na žene i muškarce i utvrditi posledice po:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Uloge i odgovornosti žena i muškaraca (unutar sektora) ⇒ Sredstva i resurse kojima žene i muškarci rukuju (vezano za predloženu politiku) ⇒ Ovlašćenja i donošenje odluka u kojim učestvuju žene i muškarci, na različitim nivoima (kao što su domaćinstvo, zajednica, karijera) ⇒ Potrebe, prioritete i perspektive žena i muškaraca 		
<p>Koji su socijalni, kulturni, ekonomski i politički faktori procene uticaja? Identifikovati razlike između žena i muškaraca, u oblasti (oblastima) procene uticaja koji se analiziraju, u smislu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Učešća (zastupljenost žena i muškaraca na pozicijama donošenja odluka, polni sastav ciljne grupe (grupa), ...) ⇒ Resursa (vreme, prostor, informacije, politička i ekonomska moć, obrazovanje i obuka, rad, nove tehnologije, zdravstvene usluge, stanovanje, obrazovanje, mobilnost, ...) ⇒ Normi i vrednosti (uloge, stavovi i ponašanje žena i muškaraca, nejednakosti u vrednosti pripisane muškarcima i ženama, stereotipi, ...) <ul style="list-style-type: none"> – Podela rada po rodu – Organizacija privatnog života prema značaju za rodnu ravnopravnost u sektoru 		

	<ul style="list-style-type: none"> – Organizacija građanstva (relevantno učešće muškaraca/žena u udruženjima, sindikatima itd) <p>⇒ Osnovna prava (građanska, socijalna, politička i ljudska prava, direktna ili indirektna polna diskriminacija, pristup pravdi, ...)</p>		
	<p>Koje politike/zakoni postoje u ovoj oblasti? Da li oni odražavaju identifikovani dokaz rodne ravnopravnosti?</p>		
	<p>Da li je bilo rodno responzivnih promena u ovoj oblasti? Ukoliko jeste:</p> <p>⇒ Koje?</p> <p>⇒ Kako je došlo do ovih promena, šta ih je uzrokovalo (novi programi, zakonodavstvo, budžeti?</p>		
	<p>Da li su te promene napravile značajnu razliku u iskustvima žena/muškaraca do sada? Ukoliko ne:</p> <p>⇒ Zašto nisu?</p> <p>⇒ Da li je došlo do lobiranja/zagovaranja?</p> <p>⇒ Da li metode lobiranja nisu bile efikasne?</p> <p>⇒ Da li postoje druge identifikovane prepreke?</p>		
	<p>Da li predložena politika rešava potrebe i žena i muškaraca, uzimajući u obzir njihove različite interese, uloge i položaje?</p> <p>Identifikovati mogućnosti za podršku praktičnih potreba žena i strateških interesa, doprineti eliminaciji postojećih nejednakosti i promovisati rodnu ravnopravnost između žena i muškaraca:</p> <p>⇒ U stopama učešća</p> <p>⇒ U raspodeli resursa, koristi,</p>		

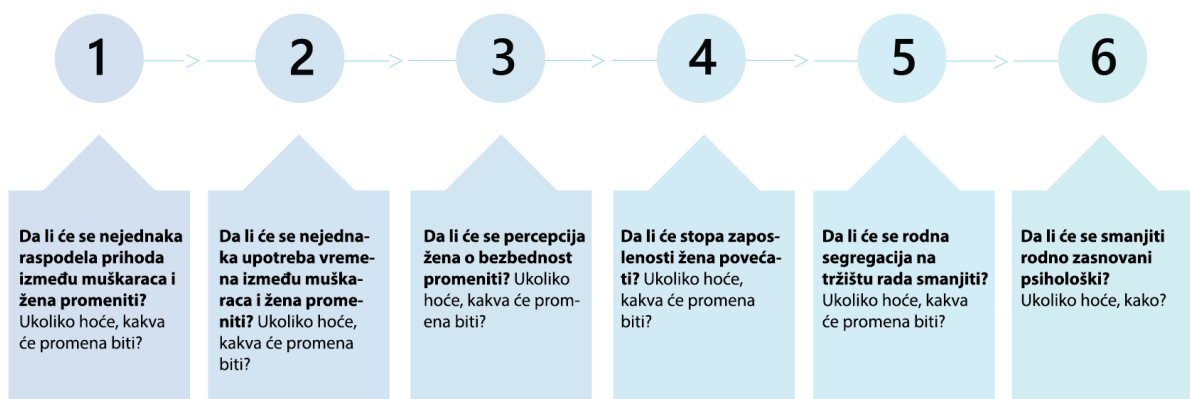
	zadataka i odgovornosti u privatnom i javnom životu ⇒ U vrednosti i pažnji usmerenim na karakteristike muškaraca i žena, ponašanja i prioriteta?		
	Da li će predložena politika/program promovisati...: ⇒ Jednake mogućnosti ⇒ Kako?		
	Predložena poboljšanja, razmatranje mera za ublažavanje i /ili alternative politike		
	Ukoliko se utvrdi negativan uticaj, koje se mere mogu preduzeti kako bi se smanjio negativan uticaj politike?		
	Ukoliko se utvrdi pozitivan uticaj, koje se mere mogu preduzeti kako bi se poboljšao pozitivan uticaj politike?		
[Ime (imena) i funkcija (e)]			

* Ovaj korak se u velikoj meri oslanja na prikupljanje rodno razvrstanih podataka. Podjednako je važno uzeti u obzir stavove dotičnih (pre svega, ali ne samo, ciljnih grupa) putem anketiranja, konsultacija grupa, intervjua, ...

** Rezime svih informacija prikupljenih u Koraku 1. Podaci treba da sadrže informacije o trenutnom statusu, ulogama i odnosima, starosnoj dobi, religiji, nivou obrazovanja, bračnom statusu, ...

*** Obavezno navedite da li dokazi potiču iz izvora „interesne grupe“?

KLJUČNA PITANJA KOJA POMAŽU ANALIZI

Ove promene možda neće biti neposredne. Uzmimo, na primer, koncept dokument o nacrtu novog zakona ili mere - nije uticaj procesa izrade koji je fokus ove analize, već uticaj novih predloženih članova, itd. U skladu sa tim, pitanja koja želimo da analiziramo su kako i do koje mere će se promeniti život žena i muškaraca kao rezultat ovog novog predloženog zakona/mere?

NAPOMENA

Za rešavanje ovih pitanja, vlasti moraju uzeti u obzir norme i vrednosti koje regulišu proces pristupa i kontrole resursa. Radi se o mogućnostima za ravnopravno učešće u svim aspektima društva. Da bi se to postiglo, neophodno je razmotriti sledeće strukture koje podržavaju te nejednakosti:

❖ Podela rada na osnovu pola

Strukture koje organizuju podelu rada regulišu raspodelu rada prema prevladavajućim normama i vrednostima u oblasti rada. Radi se o raspodeli plaćenog i neplaćenog rada i o horizontalnoj i vertikalnoj rodnoj segregaciji tržišta rada. Razlike se primenjuju na različite grupe žena i muškaraca, prema godinama starosti, etničkoj pripadnosti, nivou obrazovanja,

❖ Organizacija privatnog života

Struktura organizacije privatnog života regulisana je nizom normi i vrednosti u oblasti uređenja života, seksualnosti i reprodukcije, odnosa između žena i muškaraca, između odraslih i dece. Žene i muškarci imaju različite položaje u ovoj oblasti. Materinstvo i očinstvo uključuju različite uloge i različito se vrednuju. Ove razlike imaju posledice na položaj žena i muškaraca u društvenom životu. Rodne nejednakosti mogu biti ili ojačane ili izazvane specifičnim kulturnim, etničkim, verskim, starosnim i drugim kriterijumima raznolikosti.

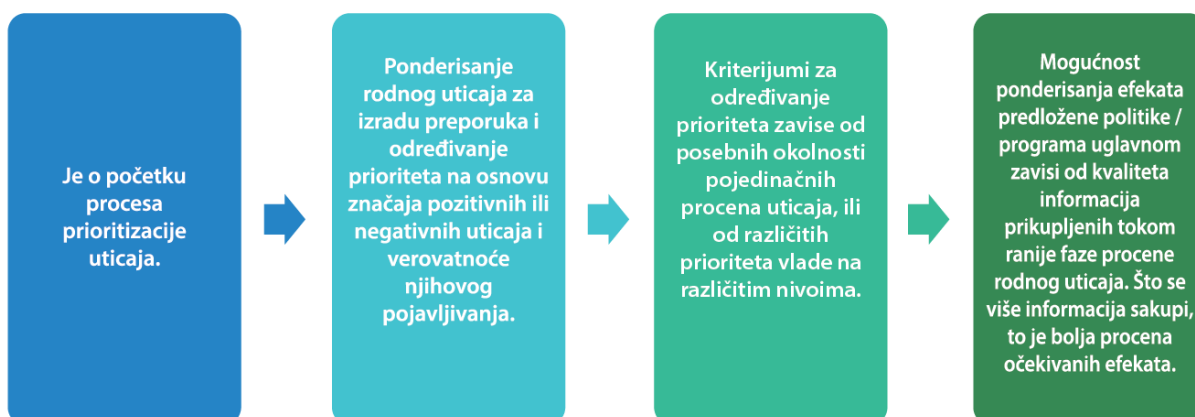
❖ Organizacija građanstva

Struktura organizacije građanstva odnosi se na norme i vrednosti koje regulišu proces kontrole i donošenja odluka. Radi se o mogućnostima za ravnopravno učešće u svim aspektima društva. Mediji su važan deo ove strukture, kao i strukture odlučivanja političkih tela, odbora i komisija.

4. korak Ponderisanje rodno uticaja

Nakon završetka procene uticaja, 4. korak Ponderisanje rodno uticaja pomoći će da se odredi prioritet koji se pripisuje usvajanju politika (one koji aktivno promovišu rodnu ravnopravnost) i odrediće da li su potrebni posebni pristupi ili aktivnosti kako bi se osiguralo da određene grupe muškaraca i žena imaju koristi od predložene politike.

PONDERISANJE RODNOG UTICAJA

Ovaj korak se odnosi na započinjanje procesa određivanja prioriteta uticaja, ponderisanja rodnog uticaja za izradu preporuka i određivanja prioriteta na osnovu značaja pozitivnih ili negativnih uticaja i verovatnoće njihovog nastanka. Kriterijumi za određivanje prioriteta zavise od specifičnih okolnosti pojedinačnih procena uticaja, ili od različitih prioriteta vlasti na različitim nivoima. Konačno, treba napomenuti da mogućnost merenja efekata predložene politike/programa uglavnom zavisi od kvaliteta informacija prikupljenih u ranijim fazama procene rodnog uticaja. Što se više informacija dobije, bolja je procena očekivanih efekata.

Postoji nekoliko podkoraka za procenu rodnog uticaja:

Prvo, zainteresovane strane treba da izvrše sveobuhvatnu procenu uticaja - Tabela 4A, nakon čega bi korišćenjem informacija iz Tabele 4A trebalo da se odrede prioriteta uticaja identifikovanjem značaja uticaja i verovatnoće ovog uticaja - Tabela 4B. Dalje, treba identifikovati pozitivne uticaje i negativne uticaje Tabela 4C. Konačno, u završnom pod-koraku trebalo bi odrediti prioritet koji treba pridodati usvajanju politika koje aktivno promovišu rodnu ravnopravnost i utvrditi da li su potrebni određeni pristupi ili aktivnosti politike kako bi se osiguralo da određene grupe (unutar grupa muškaraca i žena) ostvaruju koristi od predložene politike - Tabela 4D.

4A. Sveobuhvatna procena uticaja

U ovom koraku, važno je utvrditi kako će politika ili zakonodavna mera doprineti rodnoj ravnopravnosti i oceniti predviđeni uticaj na rodne odnose. Kada se identifikuju efekti predložene politike, treba ih „meriti“, uzimajući u obzir sledeće kriterijume kako bi se izmerio pozitivan, neutralan ili negativan rodni uticaj svake inicijative:

- ⇒ Učešće žena i muškaraca. Uticaj se smatra pozitivnim kada se predviđa značajno povećanje zastupljenosti manje zastupljenog pola u ovoj oblasti.
- ⇒ Pristup i kontrola resursa. Uticaj se smatra pozitivnim kada se eliminišu postojeće rodne razlike (ili barem značajno smanjen). Ovo smanjenje uvek treba biti usmereno na povećanje fizičkog, emocionalnog i ekonomskog osnaživanja žena.
- ⇒ Rodne društvene norme i vrednosti. Uticaj će se smatrati pozitivnim kada:
 - Su mehanizmi ili strukture koje pomažu rodnoj nejednakosti modifikovani.
 - Je ostvaren napredak u eliminaciji rodni stereotipa.

PONDERISANJE RODNOG UTICAJA SVEOBUHVATNA PROCENA UTICAJA *	
II. Procena rodnog uticaja- Korak 4A	Naziv politike ili programa
	Naziv ministarstva/institucije
	Naziv odeljenja/jedinice
	Direkcija ili Agencija
	Pravni okvir
<i>Procena uticaja</i>	

	<i>Pozitivan negativan, ne postoji</i>	<i>Kvalitativni (detaljan dokaz)</i>	<i>Kvantitativni (detaljan dokaz)</i>	<i>Razmatranje mera za ublažavanje i / ili alternativnih politika **</i>
Učešće žena i muškaraca ***				
Kako predložena politika doprinosi promovisanju učešća žena/muškaraca (iz različitih grupa) u javnoj sferi ⇒ politike ⇒ ekonomije ⇒ zapošljavanja ⇒ kulture				
Ako je od značaja za sektor program - Kako predložena politika doprinosi promovisanju učešća muškaraca u obavljanju kućnih poslova i nege?				
Da li je neophodno istaći jedan izuzetak od opštih pravila? <i><u>Kada govorimo o specifičnim politikama za žene, programima ili uslugama radi podsticanja njihovog osnaživanja i društvenog učešća, najvažnije je shvatiti da je učešće žena relevantna i prihvaćena strategija za promovisanje rodne ravnopravnosti.</u></i>				
Pristup i kontrola resursa ***				
Kako predložena politika doprinosi promovisanju pristupa žena i muškaraca osnovnim resursima: ⇒ Obrazovanja ⇒ Zapošljavanja ⇒ Karijere ⇒ Zdravlja,				

<p>⇒ Vremena ⇒ Novca ⇒ Moći ⇒ Informacija ⇒ Novih tehnologija</p> <p><u>Uticao će se smatrati pozitivnim kada se predviđa eliminacija postojećih rodnih jazova, ili barem njihovo značajno smanjenje. Ovo smanjenje uvek treba biti usmereno na povećanje fizičkog, emocionalnog i ekonomskog osnaživanja žena. U slučaju muškaraca, fokus treba biti na povećanju njihove angažmana u kućnim poslovima i brizi ili povećanju zaposlenosti u sektorima u kojima oni nisu prisutni, ali tamo gde postoji nedostatak radne snage (predškolsko, osnovno obrazovanje, bolnička služba, itd.). Da bi se osigurala jednaka kontrola resursa, važno je analizirati učešće žena i muškaraca u donošenju odluka u oblasti projekta, kako je gore navedeno..</u></p>				
<p>Društvene norme i vrednosti zasnovane na rodu ***</p>				
<p>Kako predložena politika doprinosi promovisanju jednakih društvenih vrednosti žena i muškaraca, femininosti i maskuliniteta/rodnih stereotipa?</p> <p><u>Uticao će se smatrati pozitivnim kada se mehanizmi ili strukture koje pomažu u reprodukciji rodne nejednakosti modifikuju. To znači da deluje na podelu</u></p>				

II. Procena rodno uticaja- Korak 4B	<u>rada na osnovu pola, organizaciji privatnog života ili organizaciji građanstva. U prvom slučaju, ostvaren je napredak u eliminisanju rodni stereotipa.</u>				
	[Ime (imena) i funkcija (e)]				

* Može biti korisno uporediti prikupljene dokaze sa relevantnim dokazima vladinih i nevladinih organizacija, javnim podacima (npr. procenat potencijalno ugroženih etničkih manjina, broj žena zaposlenih na višem nivou, nivo zadovoljstva korisnika usluga iz različitih grupa, Indeks rodne ravnopravnosti, ...)

** Na osnovu nalaza iz Procene rodno značaja i Rodno osetljive analize, treba predložiti prilagođavanje politike. Odluka bi trebalo da razmotri da li (1) Redefinisati definiciju problema, (2) Redefinisati ciljeve predloženih politika ili (3) Preispitati i odrediti koji prioriteti mogu aktivno promovisati rodnu ravnopravnost i imati pozitivan uticaj na muškarce i žene (videti korak 4B)

*** Informacije treba uvek definisati odvojeno za žene/muškarce.

4B. Prioritizacija uticaja

PONDERISANJE RODNOG UTICAJA								
PRIORITIZACIJA UTICAJA *								
II. Procena rodno uticaja- Korak 4B	Naziv politike ili programa							
	Naziv ministarstva/institucije							
	Naziv odeljenja/jedinice							
	Direkcija ili Agencija							
	Pravni okvir							
	Pozitivni uticaji							
		Uticaj **	Značaj uticaja			Verovatnoća nastanka		
			<i>Visok</i>	<i>Srednji</i>	<i>Nizak</i>	<i>Visoka</i>	<i>Niska</i>	<i>Neizvesna</i>
	Učešće žena i muškaraca							
		Kako predložena politika doprinosi promovisanju učešća žena/muškaraca (iz različitih grupa) u javnoj sferi? ⇒ Politike ⇒ Ekonomije ⇒ Zapošljavanja ⇒ Kulture						
	Ako je od značaja za sektor program - Kako predložena politika doprinosi promovisanju učešća muškaraca u obavljanju kućnih poslova i							

nege?							
Pristup i kontrola resursa							
Kako predložena politika doprinosi promovisanju pristupa žena i muškaraca osnovnim resursima? ⇒ Obrazovanja ⇒ Zapošljavanja ⇒ Karijere ⇒ Zdravlja ⇒ Vremena ⇒ Novca ⇒ Moći ⇒ Informacija ⇒ Novih tehnologija							
Društvene norme i vrednosti zasnovane na rodu							
Kako predložena politika doprinosi promovisanju jednakih društvenih vrednosti žena i muškaraca, femininosti i maskuliniteta/rodnih stereotipa?							
Negativni uticaji							
	Uticaj **	Značaj uticaja			Verovatnoća nastanka		
		<i>Visok</i>	<i>Srednji</i>	<i>Nizak</i>	<i>Visok</i>	<i>Srednji</i>	<i>Neizvesna</i>
Učešće žena i muškaraca							
Kako predložena politika ugrožava promovisanje učešća žena/muškaraca (iz različitih grupa) u javnoj sferi? ⇒ Politike ⇒ Ekonomije ⇒ Zapošljavanja ⇒ Kulture							
Ako je od značaja za sektor program - Kako predložena politika ugrožava promovisanje							

	učešća muškaraca u obavljanju kućnih poslova i nege?							
	Pristup i kontrola resursa							
	Kako predložena politika ugrožava promovisanje pristupa žena i muškaraca osnovnim resursima? ⇒ Obrazovanja ⇒ Zapošljavanja ⇒ Karijere ⇒ Zdravlja ⇒ Vremena ⇒ Novca ⇒ Moći ⇒ Informacija ⇒ Novih tehnologija							
	Društvene norme i vrednosti zasnovane na rodu							
Kako predložena politika ugrožava promovisanje jednakih društvenih vrednosti žena i muškaraca, femininosti i maskuliniteta/rodnih stereotipa?								
<i>[Ime (imena) i funkcija (e)]</i>								

* Kriterijumi za određivanje prioriteta zavise od specifičnih okolnosti (pojedinačne procene uticaja, različiti prioriteti vlade, različiti nivoi prioriteta)

** Svaki uticaj mora biti analiziran i za žene i za muškarce.

4C. Značaj i verovatnoća uticaja

Na osnovu informacija prikupljenih u koraku 4B, identifikujte / prikažite u obliku grafikona sve uticaje na donjem dijagramu. Potrebna su dva takva dijagrama, jedan za pozitivne uticaje i jedan za negativne uticaje.

PONDERISANJE RODNA UTICAJA ZNAČAJ I VEROVATNOĆA UTICAJA *										
II. Procena rodnog uticaja- Korak 4C	Naziv politike ili programa									
	Naziv ministarstva/institucije									
	Naziv odeljenja/jedinice									
	Direkcija ili Agencija									
	Pravni okvir									
	Značaj uticaja**	<table border="1" style="width: 100%; height: 150px;"> <tr> <td style="text-align: center; vertical-align: top;">Visok</td> <td style="width: 50%; height: 50px; vertical-align: top;">A</td> <td style="width: 50%; height: 50px; vertical-align: top;">B</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center; vertical-align: bottom;">Nizak</td> <td style="width: 50%; height: 50px; vertical-align: top;">C</td> <td style="width: 50%; height: 50px; vertical-align: top;">D</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">Nizak</td> <td style="text-align: center;">Visok</td> </tr> </table> <p style="text-align: center;">Verovatnoća nastanka **</p>	Visok	A	B	Nizak	C	D		Nizak
Visok	A	B								
Nizak	C	D								
	Nizak	Visok								
[Ime (imena) i funkcija (e)]										

* Vremenom se potencijalni značaj ili verovatnoća nastanka uticaja može promeniti; stoga je preporučljivo da se ova vežba ponavlja u redovnim intervalima, kako bi se utvrdilo da li je potrebno ponovo prioritizovati uticaje.

** Uticaj sa visokim i srednjim značajem i vrlo verovatnim beleži se u ćeliji B (oni se prioritizuju u koraku 4D). Uticaji sa malim značajem i malo verovatno da će se desiti beleže se u ćeliji C.

4D. Prioritizacija značajnih pozitivnih i negativnih uticaja

Ovaj korak određuje prioritet koji treba dodati usvajanju politika koje aktivno promovišu rodnu ravnopravnost i utvrđuje da li su potrebni određeni pristupi ili aktivnosti politike kako bi se osiguralo da specifične grupe (unutar grupa muškaraca i žena) ostvaruju koristi od predložene politike.

PONDERISANJE RODNOG UTICAJA PRIORITIZACIJA UTICAJA		
II Procena rodno uticaja- Korak 4D	Naziv politike ili programa	
	Naziv ministarstva/institucije	
	Naziv odeljenja/jedinice	
	Direkcija ili Agencija	
	Pravni okvir	
	<i>Prioritizovani pozitivni uticaji</i>	<i>Preporuke za maksimiziranje pozitivnih uticaja *</i>
	<i>Prioritizovani negativni uticaji</i>	<i>Preporuke za minimiziranje negativnih uticaja *</i>
<i>[Ime (imena) i funkcija (e)]</i>		

* Uključujući pregled nameravanog ishoda

NAPOMENA:

MOGUĆNOST PONDERISANJA EFEKATA PREDLOŽENE POLITIKE / PROGRAMA UGLAVNOM ZAVISI OD KVALITETA INFORMACIJA PRIKUPLJENIH TOKOM RANIJE FAZE PROCENE RODNOG UTICAJA. ŠTO SE VIŠE INFORMACIJA SAKUPI, TO JE BOLJA PROCENA OČEKIVANIH EFEKATA:

1

Redefinisanje definicije problema

2

Redefinisanje ciljeva predložene politike/programa

3

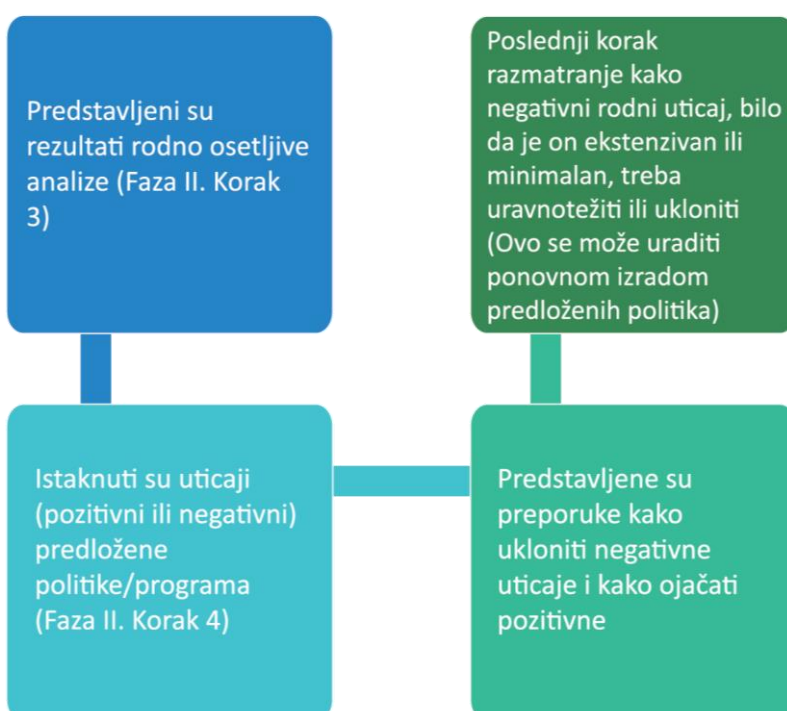
Ponovno razmatranje i određivanje koji prioriteti mogu aktivno promovisati rodnu ravnopravnost i imaju pozitivan uticaj i na muškarce i na žene.

Faza III. Procena kvaliteta rodnog uticaja

5. korak Nalazi i predlog

U 5. koraku Nalazi i preporuke za politiku/zakonodavne opcije, prikazani su rezultati rodno osetljive analize (faza II 3. korak) i uticaji (pozitivni ili negativni) predložene politike/programa (faza II 4. korak) su naznačeni. Predstavljene su preporuke kako da se eliminišu negativni uticaji i kako da se poboljšaju pozitivni. Poslednji korak je da se razmotri kako negativni rodni uticaj, bilo ekstenzivan ili minimalan, treba da bude uravnotežen ili uklonjen. To se može uraditi redizajniranjem predložene politike. Međutim, ako su negativni uticaji minimalni, onda se samo određene oblasti politike (one koje izazivaju negativan uticaj) mogu preorijentisati.

PROCENA RODNE RAVNOPRAVNOSTI

Cilj ovog koraka je da se proceni kako će politika uticati na društvene norme i rodne uloge zasnovane na polu i kako će doprineti promovisanju jednake društvene vrednosti žena i muškaraca, feminosti i maskulnosti. Takođe, u ovom koraku morate odrediti koje mere moraju biti preduzete od strane svih uključenih javnih institucija kako bi se osigurao napredak s obzirom da postoji manjak znanja o rodnim pitanjima na svim nivoima donošenja politika. Integrišite ove mere u Plan sprovođenja koncept dokumenta.

Jednostavno, poslednji korak se primenjuje za razmatranje kako negativni rodni uticaj bilo da je on ekstenzivan ili minimalan, treba uravnotežiti ili ukloniti. Potrebno je doneti odluku o tome kako se to može uraditi, na primer redizajniranjem predložene politike ili, ako su negativni uticaji minimalni, onda se samo određene oblasti (koje uzrokuju negativan uticaj) politike mogu preorijentisati.

Ako analiza u fazama I i II i u koracima od 1 do 3 pokazuje da je politika rodno neutralna, to mora biti jasno navedeno u koncept dokumentu. Međutim, ako je predložena politika navedena u koncept dokumentu povezana sa rodним pitanjima, to mora biti istaknuto i Agencija za rodnu ravnopravnost (ARR), SRR prema ministarstvima (svih sektora pogođenih predloženom politikom) i drugi entiteti van javnih institucija moraju biti uključeni u proces javnih konsultacija.

PROCENA RODNE RAVNOPRAVNOSTI

Identifikacija pokazatelja koja dozvoljava praćenje i evaluaciju trenutnih ishoda.

Procena koji pokazatelji su trenutno dostupni i koliko su oni korisni u praćenju napretka rodne ravnopravnosti.

Alternativno, može biti potrebno odrediti nove pokazatelje na osnovu relevantnih rodno razvrstanih podataka

Kada nedostatak informacija smanjuje odgovarajuću analizu i stoga proizvodi nejasne nalaze, važno je da se ovo izričito navede u izveštaju PRU(R)-a.

Poznavanje nedostataka podataka i informacija dozvoljava akcijama koje treba da preduzmu odgovorni da reše ovaj problem.

5A Preporuke i ishodi

U ovom koraku navedite prioritne uticaje/preporuke, koji su prihvaćeni kao deo politike i pojašnjavaju očekivani ishod povezan sa predloženim promenama. Neophodno je koristiti rodno neutralan jezik kako bi se garantovalo da postoji poštena vizualizacija i žena i muškaraca u celom dokumentu.

NALAZI I PREDLOG PREPORUKE I ISHODI	
III. Kvalitet procene rodnog - Korak 5A	Naziv politike ili programa
	Naziv ministarstva/institucije
	Naziv odeljenja/jedinice
	Direkcija ili Agencija
	Pravni okvir

	<i>Prihvaćene preporuke</i>	<i>Ishodi *</i>
	<i>[Ime (imena) i funkcija (e)]</i>	

* Identifikovati dostupne pokazatelje koji omogućavaju praćenje i procenu stvarnih ishoda. Kada ti pokazatelji nisu dostupni, objavite nepoznate podatke i nedostatke informacija.

5B Preporuke i metode sprovođenja

U ovom koraku, prihvaćene preporuke trebaju biti praćene relevantnom listom metoda sprovođenja kako bi se dobio bolji smisao o tome kako će se preporučene promene sprovesti, kao i za informisanje o osmišljavanju budućih planova.

NALAZI I PREDLOG		
PREPORUKE I METODE SPROVOĐENJA		
III. Procena rodnog uticaja - Korak 5B	Naziv politike ili programa	
	Naziv ministarstva/institucije	
	Naziv odeljenja/jedinice	
	Direkcija ili agencija	
	Pravni okvir	
	<i>Prihvaćene preporuke</i>	<i>Metode sprovođenja</i>
	<i>[Ime (imena) i funkcija (e)]</i>	

NAPOMENA

Nalazi i zaključci moraju biti formulisani u smislu uticaja na žene i muškarce u ciljnoj grupi (grupama). Osim toga, predlozi koji promovišu rodnu ravnopravnost (kao odgovor na postojeću situaciju) trebaju biti predloženi.

Da bi se to postiglo, treba utvrditi kako se rodna ravnopravnost može ojačati u različitim delovima nacrtu koncept dokumenta/politike, uzimajući u obzir postignute zaključke:

1. Rodna ravnopravnost **treba da bude spomenuta** u preambuli zakona ili u definiciji predložene politike/programa, kao i u pravnom okviru koji se odnosi na.
2. Rodnu ravnopravnost **takođe treba spomenuti** u ciljevima, postaviti polaznu tačku i ohrabriti posvećenost svih zainteresovanih strana uključenih u razvoj inicijative.
3. **Mere** za smanjenje neravnoteže i nejednakosti i mere za podsticanje rodne ravnopravnosti trebaju biti uključene u različite aspekte zakona/politike/programa.
Ove mere se mogu odnositi na:
 - promovisanje pristupa žena u sektoru u kojem su nedovoljno zastupljene;
 - promovisanje pristupa žena odlučivanju;
 - promovisanje suodgovornosti javne uprave, preduzeća i zaštite;
 - promovisanje upotrebe rodne statistike i studija;
 - sprečavanje rodno zasnovanog nasilja;
 - promovisanje proaktivnih mera za iskorenjivanje rodno zasnovanog nasilja;
 - eliminisanje rodni stereotipa i uloga.
4. Jezik bi takođe trebalo revidirati kako bi se osiguralo da se koristi **rodno neutralni jezik** i da se garantuje pravedna vizualizacija i žena i muškaraca u celom dokumentu.
5. Druga važna komponenta u ovom poslednjem koraku je **identifikacija pokazatelja** koja će omogućiti praćenje i procenu stvarnih ishoda.

Da bi se to postiglo, treba razmotriti sledeće aspekte:

- Važno je proceniti koji su pokazatelji trenutno dostupni i koliko su korisni u praćenju napretka u oblasti rodne ravnopravnosti. Alternativno, možda će biti potrebno postaviti nove pokazatelje na osnovu relevantnih podataka razvrstanih po polu.
- Kada nedostatak informacija smanjuje obim odgovarajuće analize i na taj način proizvodi neuverljive nalaze, važno je da se to izričito navede u izveštaju PRU(R)-a. **Poznavanje nedostataka podataka i informacija omogućava odgovornim osobama da reše ovaj problem.**

DA ZAKLJUČIMO

Svaki izveštaj PRU(R)-a treba da sadrži sledeće odeljke:

- 1. Definiciju svrhe politike**
- 2. Rodni značaj predloga**
- 3. Detaljnu rodnu analizu predloga**
- 4. Zaključke iz rodne perspective**
- 5. Predloge za poboljšanje projekta u smislu rodne ravnopravnosti**

POGLAVLJE 3: KAKO SE PRU(R) UKLJUČUJE U KONCEPT DOKUMENT I OSTALE PROCENE UTICAJA

Kombinovanje sa drugim metodama

Kao što je pomenuto u prethodnim poglavljima ovog priručnika, procena uticaja rodne ravnopravnosti može se sprovesti na tri načina:

Kao **dodatna**

ili

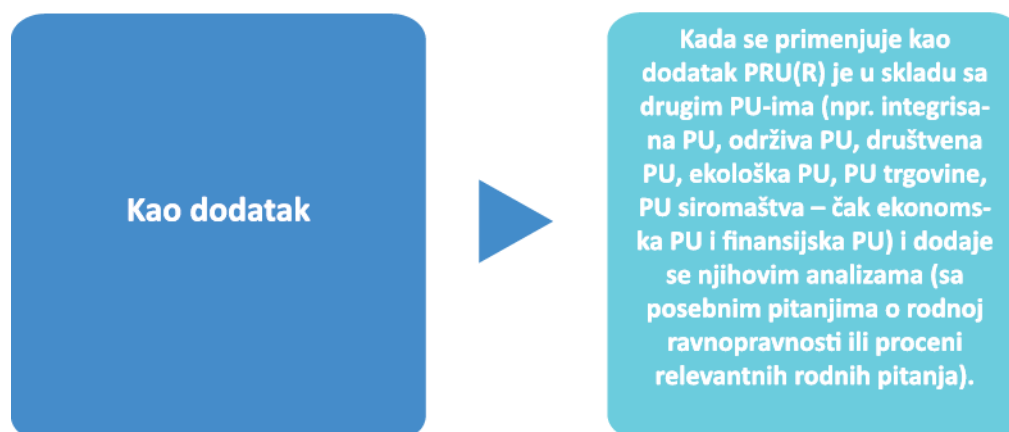
Kao **samostalni instrument**¹⁴

ili

na **integrisan način**.

Kada se primenjuje kao dodatni instrument, PRU(R) je kompatibilan sa drugim PU-ovima (npr. integrisani PU, održivi PU, socijalni PU, ekološki PU, trgovinski PU, PU u siromaštvu - čak i ekonomski PU i finansijski PU) i dodaje vrednost analizi (sa specifičnim pitanjima o rodnoj ravnopravnosti ili proceni relevantnih rodni pitanja).

KOMBINACIJA SA DRUGIM METODAMA

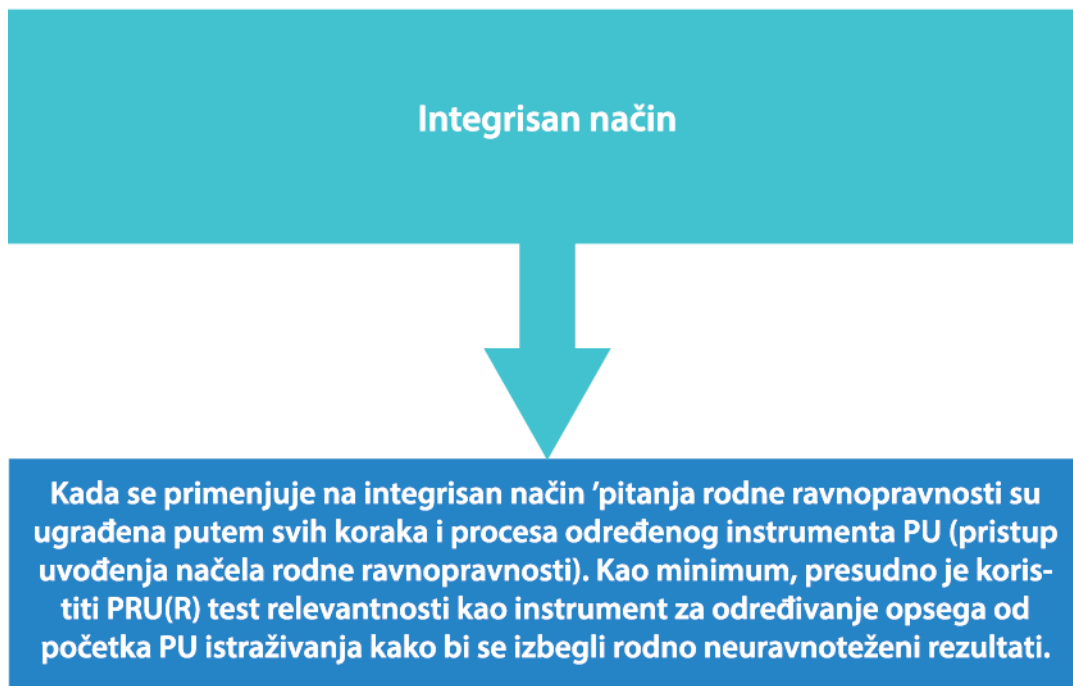

Kada se primenjuje na integrisan način, rodna pitanja se uključuju u *sve korake i procese* odgovarajućeg instrumenta PU-a (pristup uvođenja načela rodne ravnopravnosti). Kao minimum, ključno je sprovesti test značaja PRU(R)-a, kao sredstvo za određivanje opsega od početka svakog PU istraživanja kako bi se izbegli neusaglašeni rodni rezultati.

¹⁴ Primer samostalnog PRU(R)-a može se pronaći na:

<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130402195121/http://www.dwp.gov.uk/docs/genderimpactassessment.pdf>

KOMBINACIJA SA DRUGIM METODAMA

Potpuni PRU(R) (samostalni instrument) se odnosi na sve korake u PU-u kao što su prikupljanje podataka, učešće i analiza zainteresovanih strana, analiza podataka, razvoj scenarija, praćenje i evaluacija.

KOMBINACIJA SA DRUGIM METODAMA

Kao samostalan instrument

Nezavistan PRU(R) (samostalni) se odnosi na sve korake PU-a kao što je prikupljanje podataka, učešće i analiza zainteresovanih strana, analiza podataka, izrada scenarija, praćenje i evaluacija.

Vrste potrebnih podataka

Preduslov za PRU(R) je da su podaci razvrstani po polu obezbeđeni ili generisani. Podaci razvrstani po polu generišu se u kvantitativnom smislu (brojanjem polova).

U detaljnom PRU(R)-u će se najverovatnije dodatno kvalitativne metode i podaci koji omogućavaju rodno zasnovanu analizu (prava, resursa, učešća, vrednosti i normi). Postoji obimno **kvalitativno znanje** o rodu i njegovim efektima na stanovništvo i društvene sisteme u svim akademskim disciplinama, posebno u rodnim studijama. Uobičajeno, u današnje vreme većina **kvantitativnih informacija** je razvrstana po polu (na primer, od strane nacionalnih i nadnacionalnih službi za

statistiku)¹⁵. Upotreba svake vrste podataka razvrstanih po polu za istraživanje koje je orijentisano na ljude je zahtev u okviru strategije za uvođenje načela rodne ravnopravnosti.

Smernice i priručnik za izradu koncept dokumenata definišu 7 koraka u procesu izrade koncept dokumenata novih strategija, politika, programa i mera. Iako bi cilj vlada trebalo da bude sprovođenje samostalnih PRU(R)-ova uvek kao način sveobuhvatnog informisanja procesa kreiranja politika, preporučljivo je započeti sprovođenje PRU(R) -a na Kosovu na integrisan način, s obzirom na tekuće procese dobrog upravljanja.

KORACI U OKVIRU KONCEPT DOKUMENTA	RELEVANTNE INFORMACIJE ZA PRU(R)
1. korak Definicija problema	1. korak Definisavanje svrhe politike
2. korak Postavljanje/opis kratkoročnih i dugoročnih ciljeva	2. korak Provera rodno značaja
3. korak Definisavanje opcija	3. korak Rodno osetljiva analiza i 4. korak Ponderisanje rodno uticaja
4. korak Identifikovanje i procena budućih uticaja	3. korak Rodno osetljiva analiza i 4. korak Ponderisanje rodno uticaja
5. korak Komunikacija i konsultacije	Kao deo 4. korak Ponderisanje rodno uticaja
6. korak Odabir i predstavljanje najboljih rešenja: upoređivanje opcija i njihovih uticaja	5. korak Nalazi i predlozi
7. korak Predstavljanje zaključaka i budućih koraka za koncept dokument	Rezultati PRU-a su predstavljeni u koncept dokumentu ili kao samostalni dokument

Tabela u nastavku pokazuje veze između koraka PRU(R)-a i koraka izrade koncept dokumenata kako bi se omogućilo relevantnim kreatorima politike da vide kako mogu uključiti relevantne nalaze i preporuke iz PRU(R)-a u proces izrade koncept dokumenta:

KORACI U OKVIRU KONCEPT DOKUMENTA	RELEVANTNE INFORMACIJE ZA PRU(R)
<p><u>1. korak definicija problema</u></p> <p>Pružaju osnovu za koncept dokument i odgovor na pitanje zašto Vlada treba da deluje. Sadrži:</p> <ul style="list-style-type: none"> → Postojeći pravni i regulatorni okvir → Ostale neregulatorne intervencije relevantne za politiku → Definiciju problema <ul style="list-style-type: none"> - Prikupljanje podataka - Analiza podataka 	<p><u>1. korak Definisavanje svrhe politike</u></p> <p>Procena i opis trenutne situacije iz perspektive rodne ravnopravnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> → Prikupljanje svih dostupnih rodno razvrstanih statističkih podataka, činjenica i informacija koje su obuhvaćene u predloženoj aktivnosti/cilju → Identifikovanje onoga što je poznato o različitim iskustvima, situacijama i ulogama

¹⁵ Međunarodne organizacije, kao što su OECD, Svetska banka, organizacije za razvojnu saradnju itd., uglavnom pružaju kvantitativne studije, statističke dokaze o rodnoj neravnoteži i generišu rodne indekse, mereći rodnu (ne)jednakost koja se odnosi na humani razvoj, zapošljavanje, obrazovanje, zdravstvo, socijalne institucije itd. (npr. Izveštaj o rodnom jazu na globalnom nivou/Globalni indeks rodno jaza 2017).

<ul style="list-style-type: none"> - Rezime podataka i prvi nacrt definicije problema - Verifikacija podataka i drugi nacrt definicije problema - Konsultovanje sa rezimeom (sa civilnim društvom, agencijama, ...) - Završetak trećeg nacrta definicije problema - Preciziranje definicije problema prilikom rada na koncept dokumentu - Završetak definicije problema pre nego što se koncept dokument pošalje Vladi na usvajanje <p>→ Moguća preklapanja, nedostaci, neefikasnosti i protivrečnosti</p> <p>→ Pogođene zainteresovane strane</p>	<p>muškaraca i žena, koristeći kvalitativno i kvantitativno merenje</p> <p>→ Konsultovanje sa ženama i muškarcima koji će najverovatnije biti pogođeni prioritetima politike (radne grupe, konsultacije sa Agencijom za rodnu ravnopravnost, spoljni stručnjaci)</p>
<p><u>2. korak Postavljanje/opis kratkoročnih i dugoročnih ciljeva</u></p> <p>Pokazuje šta Vlada želi da postigne u određenim oblastima politike i kako.</p> <p>→ Identifikacija svih relevantnih srednjoročnih planskih dokumenata Vlade (opšti ciljevi Vlade)</p> <p>→ Identifikacija ciljeva politike i strateških i specifičnih ciljeva relevantnih za pitanje politike</p>	<p><u>2. korak Provera rodno značaja</u></p> <p>Procena i opis potencijalnih uticaja predložene politike:</p> <p>→ Analiza budućih trendova i verovatna dešavanja bez intervencije politike</p> <p>→ Procena trendova u položajima muškaraca i žena nezavisno od efekata predložene politike</p> <p>→ Procena koji su potencijalni uticaji na žene i muškarce i rodne odnose</p> <p>Na osnovu te procene, identifikacija instrumenata koji bi na najbolji način doprineli postizanju željenog učinka</p> <p><i>Rezultati/nalazi 1. i 2. koraka treba da informišu sve kratkoročne i dugoročne ciljeve i treba da pomognu u identifikovanju rodno relevantnih ciljeva koje Vlada pokušava postići u određenim oblastima politike.</i></p> <p><i>Rod treba uključiti u sve srednjoročne ciljeve Vlade zajedno sa rodnom pokazateljima (ravnopravnosti) gde je to prikladno.</i></p>
<p><u>3. korak Definisane opcije</u></p> <p>Ove opcije su stvarne mogućnosti za efikasno rešavanje problema unutar i van postojećeg regulatornog okvira.</p> <p>→ identifikacija nedostataka koji proizlaze iz definicije problema</p> <p>→ Razmatranje potencijalnih opcija koje se mogu primeniti na određene nedostatke i situacije</p> <p>→ Analiza najmanje tri opcije koje mogu poslužiti u rešavanju glavnog problema politike</p> <ul style="list-style-type: none"> - „opcija bez promene“ pokazuje 	<p><u>3. korak Rodno osetljiva analiza i 4. korak Ponderisanje rodno uticaja</u></p> <p>→ informišu prilagođavanje politike</p> <p>→ dodaju rodnu perspektivu u definisanim opcijama i:</p> <p>→ na osnovu nalaza iz 3. i 4. koraka PRU(R)-a, treba odrediti da li treba izvršiti promene kako bi se poboljšala i osnažila rodna ravnopravnost kroz predloženu političku inicijativu.</p> <p>Diskusija o promenama na osnovu izvršene procene sa Radnom grupom za koncept dokument i diskusija o promenama kroz ciljeve</p>

<p>trenutnu situaciju pitanja politike i njen nastavak ako se promene ne dese</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opcija za poboljšanje sprovođenja i primene postojećih politika i zakona - Opcija odgovarajuće alternative koja, kada je relevantno, takođe razmatra sredstva različita od zakonodavnih, za rešavanje identifikovanog problema 	<p>konsultacije sa relevantnim zainteresovanim stranama.</p>
<p><u>4. korak Identifikovanje i procena budućih uticaja</u></p> <p>Sprovođenje identifikovanih opcija dovodi do različitih vrsta uticaja na društvo.</p> <p>→ Analiza pet potencijalnih kategorija uticaja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ekonomski uticaji - socijalni uticaji - ekološki uticaji - multisektorski uticaji - budžetski uticaji <p>→ Identifikacija pitanja koja treba analizirati u okviru ovih kategorija uticaja</p> <p>→ Utvrđivanje važnosti uticaja i detaljna analiza</p> <p>→ Definisavanje procesa prikupljanje podataka</p> <p>→ Prilagođavanje analize koncept dokumenta u slučaju da se odnosi na primenu zakonodavstva EU</p> <p>→ Upotreba načela proporcionalne analize u cilju određivanja detaljnosti analize uticaja</p> <p>→ Određivanje odgovarajućih standarda i mogućnosti za njihovu primenu</p> <p>→ Izrada plana sprovođenja, uključujući logiku output-aktivnosti za moguća rešenja kojima se rešava problem politike</p> <p>→ Utvrđivanje troškova za sprovođenje opcija na osnovu plana sprovođenja</p> <p>→ Primena pravila Ministarstva finansija kada troškovi ukazuju na to da je gornja granica budžeta ministarstva prekoračena</p>	<p><i>Kratak ili potpuno samostalan PRU(R) treba preduzeti kako bi se u potpunosti shvatio rodni uticaj politike. U suprotnom, kako je iznad predloženo, rod može biti dodatni element u drugim procenama uticaja.</i></p> <p><i>PRU(R) će pomoći da se utvrdi prioritet koji treba dodati usvajanju politika, koje aktivno promovišu rodnu ravnopravnost i da li su potrebni specifični pristupi ili mere politike kako bi se osiguralo da određene grupe unutar grupa muškaraca i žena imaju koristi od predložene političke intervencije.</i></p> <p><i>Identifikovane mere rodno relevantnih aktivnosti na svim nivoima kreiranja politika moraju biti integrisane u Plan sprovođenja koncept dokumenta.</i></p>
<p><u>5. korak Komunikacija i konsultacije</u></p> <p>Radi se o prikupljanju inputa za koncept dokument, ali i o saopštavanju namera Vlade o promeni ili poboljšanju politika i motiva ovih namera.</p> <p>→ Efikasna komunikacija tokom izrade koncept dokumenta</p> <p>→ Sprovođenje internih konsultacija u okviru uprave i javne konsultacije sa svim zainteresovanim stranama</p> <p>→ Identifikacija ciljnih grupa za aktivnosti komunikacije</p> <p>→ Osiguranje da javne konsultacije</p>	<p><u>Kao deo koraka 4. Ponderisanje rodnog uticaja...</u></p> <p>Proces komunikacija i konsultacija mora da bude sproveden efikasno i sveobuhvatno kako bi pokazao koliko i u kojoj meri je potrebno ojačati politiku u cilju postizanja ciljeva rodne ravnopravnosti.</p>

<p>maksimiziraju učešće, da su transparentne i sa dodatom vrednošću za sve uključene</p> <ul style="list-style-type: none"> → Identifikacija odgovarajućih zainteresovanih strana koje treba konsultovati tokom javnih konsultacija → Efikasno planiranje aktivnosti konsultacija (javni sastanci i online javne konsultacije) → Usklađivanje aktivnosti komunikacije i konsultacija → Organizacija ciljnih konsultacija tokom izrade koncept dokumenta 	
<p>6. korak Odabir i predstavljanje najboljih rešenja: upoređivanje opcija i njihovih uticaja</p> <p>Potrebno je utvrditi optimalnu opciju koja će biti dalje razvijena i sprovedena.</p> <ul style="list-style-type: none"> → Predstavljanje relevantnih koristi i troškova putem konkretne statistike, grafikona i brojeva → Predstavljanje informacija na logičan i lako razumljiv način → Procena i upoređivanje opcija na osnovu dodate vrednosti koje one pružaju 	<p>5. korak Nalazi i predlozi</p> <ul style="list-style-type: none"> → Identifikovanje najbolje opcije za rezultate rodne ravnopravnosti u okviru relevantne politike → Predstavljanje koristi i troškova razvrstanih prema rodu kako je to primenjivo. → Predstavljanje informacija na takav način da osiguraju jednak pristup informacijama i za žene i muškarce i za devojčice i za dečake.
<p>7. korak Predstavljanje zaključaka i budućih koraka za koncept dokument</p> <p>Poželjna opcija služi kao osnova za dalje korake koji su identifikovani u Planu sprovođenja.</p> <ul style="list-style-type: none"> → Predstavljanje pravnih mera koje proističu iz poželjne opcije i predstavljanje istih u praktičnom pregledu → Povezivanje političke analize koncept dokumenta sa procesom izrade zakona → Opis procesa praćenja i evaluacije kako bi se procenili stvarni efekti koji proističu iz sprovođenja odluka predstavljenih u koncept dokumentu 	<p><i>U nekim zemljama celokupan izveštaj o PRU(R)-u se objavljuje kao aneks koncept dokumenta.</i></p> <p><i>U suprotnom, izrađuje se kraći rezimirani dokument (videti strukturu izveštaja o PRU(R)-u na str. 32), a ako je predložena politika opisana u koncept dokumentu povezana sa rodним pitanjima, to treba istaći i osigurati da su tokom konsultacija sa javnošću Agencija za rodnu ravnopravnost, svi SRR-ovi u resornim ministarstvima (svih sektora koji su pod uticajem predložene politike) i drugi subjekti van javnih institucija blisko uključeni u javne konsultacije.</i></p> <p><i>Ako analiza pokaže da je politika rodno neutralna, to se treba jasno navesti u koncept dokumentu.</i></p>

Format PRU(R) dokumenta

Kao što je prethodno navedeno, sve do nedavno, PRU(R) kao novi koncept nije lako razumljiv i prihvatljiv kao instrument u mnogim zemljama u razvoju. Ukratko, PRU(R) je razmatran kao još jedna birokratska prepreka i kao nešto nametnuto od strane spoljnih aktera.

Međutim, potreba za PRU(R)-ovima je postala sve važnija u kontekstu globalnog razvoja i ekonomskog rasta i sada postaje zakonski zahtev na Kosovu. Budući da je, istorijski gledano, izbor novih programa/projekata prvenstveno bio zasnovan na jednom kriterijumu: ekonomska održivost, danas su ostali kriterijumi, kao što su uticaji na životnu sredinu i socijalni uticaj i uticaj na ravnopravnost, postali značajni zahtevi. Zaista, informacije koje se prikupe u procesu sprovođenja PRU(R)-a sada se globalno smatraju integralnim delom procene regulatornog uticaja u zemlji.

Iako ne postoje univerzalni formati kako treba da izgleda konačni izveštaj o PRU(R)-u, elementi navedeni u Poglavlju 2 ovog priručnika trebaju biti uzeti u obzir u svakom PRU(R)-u – bilo da je to verzija procene manjeg obima ili potpuna detaljna procena – kao opšta pravila koja se razmatraju tokom pripreme konačnog izveštaja o PRU(R) –u. Bez obzira da li su vlasti izabrale da sprovedu PRU(R) kao samostalnu procenu ili kao sastavni deo procene uticaja na ekonomiju i/ili društvo i životnu sredinu, ona bi trebala sadržati najmanje sledeće:

FORMATI PRU(R) DOKUMENTA

Prilikom pisanja svakog odeljka PRU(R)-a, potrebno je uložiti posebne napore u uključivanje perspektiva žena i muškaraca, devojčica i dečaka i odnosa između njih. Osim toga, svaki odeljak treba da se bavi i uključi perspektive **različitih izbora** žena i muškaraca, devojčica i dečaka. Zapravo, uobičajeni nesporazum je da se samo perspektive žena i devojčica trebaju opisati.

Kada su razlike između žena i muškaraca, devojčica i dečaka vidljive, rodna analiza postaje informativni instrument. Takođe je važno uključiti raznovrsnu grupu žena i muškaraca, devojčica i dečaka na osnovu faktora kao što su etnička pripadnost, klasa, seksualna orijentacija itd. Pri tome će postojati veća raznolikost perspektiva u rodним grupama sa podacima razvrstanim prema polu koji podržavaju te istaknute razlike.

Za pisanje izveštaja treba se koristiti rodni, a ne rodno neutralan jezik. Čak i ako je ponekad zamorno koristiti pojmove kao što su „žene“ i „muškarci“, „devojčice“ i „dečaci“ što je više moguće, to je način da različite grupe budu vidljive.

Na kraju, treba izbegavati generalizovanje problema i posmatranje rodnih grupa kao homogenih, kao i način izražavanja kao što je „rod treba uzeti u obzir“, već je potrebno biti precizan i identifikovati šta je potrebno ili propisano preporukama za određenu ciljnu grupu.

Za primer šablona **kratkog konačnog izveštaja o PRU(R)-u** posetite:

Oxfam and Australian Aid. 2015. Gender and Hydropower National policy assessment MYANMAR.
https://www.oxfam.org.au/wp-content/uploads/2015/09/2015-30-Myanmar-Country-Report_FA_WEB.pdf

ili

WBG. 2015. Kumulativna procena rodnog uticaja politika desetogodišnje štednje. Obraćanje britanske Budžetske grupe žena o kumulativnim distribucionim efektima smanjenja javne potrošnje i poreskih promena na prihod domaćinstva prema rodnim vrstama u periodu 2010-20.
https://wbg.org.uk/wp-content/uploads/2016/03/De_HenauReed_WBG_GIAtaxben_briefing_2016_03_06.pdf

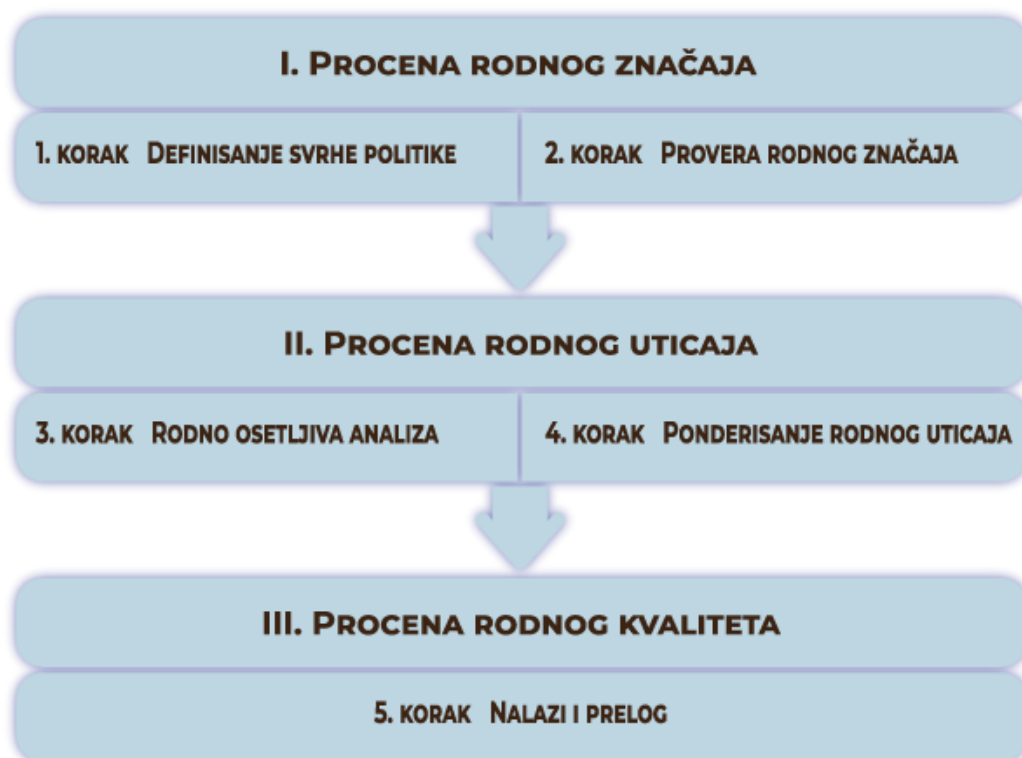
Za primer šablona **konačnog izveštaja o detaljnom PRU(R)** posetite:

WBG. 2017. Procena rodnog uticaja na prolećni budžet 2017.
https://wbg.org.uk/wp-content/uploads/2016/12/WBG_Budget2017_Fullresponse-1.pdf

ANEKSI

ANEKS 1. PRU(R) INSTRUMENTI, TABELE I ŠABLONI

U vezi sa fazama PRU(R) u daljem tekstu, sledeće stranice sadrže tabele i šablone (sa relevantnim pitanjima) specifičnim za svaku fazu/korak procesa.

I. Procena rodno značaja

Prva faza definiše svrhu predložene politike, strategije, zakona ili programa (1. korak Definisavanje svrhe politike) i pokazuje kako se povezuje sa rodnom ravnopravnošću (2. korak Provera rodno značaja).

1. korak Definisavanje svrhe politike

DEFINISANJE SVRHE POLITIKE	
I. Rodni značaj- 1. korak	Naziv politike ili programa
	Naziv ministarstva/institucije
	Naziv odeljenja/jedinice
	Direkcija ili Agencija
	Pravni okvir
	<i>Kontrolna lista 1 – trenutna situacija</i>
	U oblasti politike koja se razmatra, da li postoje razlike između

	<p>muškaraca i žena u <u>organizaciji rada na osnovu pola?</u></p> <p>⇒ Da li žene/muškarci imaju specifične poslove u ovom sektoru, koji odgovaraju specifičnim rodnim ulogama?</p> <p>⇒ Da li u ovom sektoru postoji vidljiva razlika u platama/da li žene primaju nejednaku platu?</p> <p>⇒ Da li postoji pretpostavka da su ljudi oslobođeni odgovornosti za brigu i da nema ograničenja za njihovo učešće?</p> <p>⇒ Da li su razlike između muškaraca i žena razmatrane u različitim kulturnim grupama/različitim zajednicama?</p>	
	<p>Da li postoje relevantne razlike u <u>organizaciji ličnih odnosa relevantnih za ovaj sektor/ili da li bi te razlike mogle imati negativan/pozitivan uticaj na program?</u></p> <p>⇒ Da li su žene uglavnom odgovorne za brigu o porodici? Da li postoje razlike među različitim grupama (socijalne, etničke)?</p> <p>⇒ Da li politika pretpostavlja transformaciju postojećih rodni normi?</p>	
	<p>Da li postoji <u>nejednaka raspodela resursa</u> između žena i muškaraca?</p>	
	<p>Koja su <u>pravila rodne ravnopravnosti</u> prisutna? (npr. da li se ulogama i aktivnostima žena daje manje vrednosti?)</p>	
	<p>Kako biste <u>procenili trenutnu situaciju</u> u oblasti politike/sektora u smislu:</p> <p>⇒ Ravnopravnosti?</p> <p>⇒ Autonomije /fiskalne</p>	

	<p>decentralizacije/odgovornosti za pružanje usluga?</p> <p>⇒ Raznolikosti (različite ekonomske/grupe/socijalna uključenost/starost, itd.)?</p>	
	<p>Da li imate podatke kako biste bili u mogućnosti da odgovorite na ova pitanja? * gde se podaci mogu pronaći (statistika, administrativni podaci, ankete ...)</p>	
Kontrolna lista - 2 – buduća situacija		
	<p>Da li je plan kreirati novu politiku/program ili izvršiti promene u politici?</p>	
	<p>Kratak opis predložene politike/programa (ili promena koje treba izvršiti u politici) –naglasiti rodni značaj!!</p>	
	<p>Kom ishodu (ishodima) rodne ravnopravnosti doprinosi predložena politika/program (ili promene koje će se izvršiti u politici)?</p>	
	<p>Šta predložena politika/program (ili promene koje treba izvršiti u politici) pokušava postići? (Ciljevi iz perspektive rodne ravnopravnosti)</p>	
	<p>Da li su dugoročni ciljevi i ishodi predložene politike/programa (ili promene koje će se izvršiti u politici) usaglašeni sa promovisanjem rodne ravnopravnosti?</p>	
<p>[Ime (imena) i funkcija (e)]</p>		

* Možda će biti neophodno prikupiti raspoložive statističke podatke o rodnoj ravnopravnosti, koristiti kvalitativno i kvantitativno merenje i konsultovati se sa ženama i muškarcima za koje postoji najveća verovatnoća da će biti pogođeni politikom (radne grupe, input spoljnih stručnjaka)

2. korak Provera rodno značaja

PROVERA RODNOG ZNAČAJA		
I. Rodni značaj—2. korak	Naziv politike ili programa	
	Naziv ministarstva/institucije	
	Naziv odeljenja/jedinice	
	Direkcija ili Agencija	
	Pravni okvir	
	<i>Osnovne informacije</i>	
	Opis predložene politike/programa (ili promene koje treba izvršiti u politici) i njihovih kratkoročnih ciljeva	
	Opis ciljne grupe predložene politike/programa	
	Informacije o tome na koga bi potencijalno mogla uticati predložena politika/program.	
	<i>Direktni korisnici</i>	
	Učešće po rodu	
	Resursi po rodu	
	Norme i vrednosti po rodu	
	Prava po rodu	
	<i>Indirektni korisnici</i>	
	Da li postoje indirektni korisnici predložene politike / programa (npr. srodnici direktnih korisnika, susedni gradovi, ...)?	
	Kako će predložena politika/program uticati na svaku grupu indirektnih korisnika? ⇒ Pozitivan uticaj ⇒ Negativan uticaj	
<i>Evaluacija</i>		
Da li postoji bilo kakva indikacija ili dokaz o većem ili nižem učešću ili angažovanju različitih grupa?		

	(„visoki“, „srednji“ ili „niski“ stepen uticaja)	
	Da li postoji bilo kakva indikacija ili dokaz da različite grupe imaju različite potrebe, iskustva, pitanja i prioritete u odnosu na predloženu politiku/program? („visoki“, „srednji“ ili „niski“ stepen uticaja)	
	Da li su prethodne konsultacije sa relevantnim grupama, organizacijama ili pojedincima ukazivale da određene politike stvaraju probleme koji su specifični za njih? („visoki“, „srednji“ ili „niski“ stepen uticaja)	
	Da li postoji mogućnost za boljim promovisanjem jednakosti mogućnosti ili dobrih odnosa promenom predložene politike/programa?	
Zaključak		
	Koji je zaključak? * ⇒ Opravdanje ⇒ Ključna pitanja, ako ih ima ⇒ Grupe na koje se treba fokusirati, ako ih ima	
<i>[Ime (imena) i funkcija (e)]</i>		

* Ili nema promene u politici, funkcijama ili uslugama (npr. Izveštaj „Samo za potrebe informisanja“) ili nedavno je već sproveden relevantni PRU(R) ili jasno je da nema značaja za ravnopravnost ili potrebna je potpuna procena uticaja

II. Procena rodnog uticaja

Ova faza je potrebna kako bi se postigla rodna ravnopravnost i ravnopravni rast kroz predloženu politiku/program (3. korak: Rodno osetljiva analiza). Na osnovu nalaza prikupljenih u prethodnoj fazi, takođe se razmatraju različite opcije i procenjuju pozitivne i negativne uticaje na ciljnu grupu (grupe) (4. korak Ponderisanje rodnog uticaja).

3. korak Rodno osetljiva analiza

RODNO OSETLJIVA ANALIZA *		
II. Procena rodnog uticaja – 3. korak	Naziv politike ili programa	
	Naziv ministarstva/institucije	
	Naziv odeljenja/jedinice	
	Direkcija ili Agencija	
	Pravni okvir (uključujući pravni okvir koji je relevantan za rodnu ravnopravnost)	
	<i>Obim uticaja **</i>	
	Da li postoji dokaz o prirodi problema? Gde se mogu pronaći ovi dokazi (izveštaji, diskusioni dokumenti vlade?)	
	Kakav je verovatni uticaj politike? (pozitivan/negativan/neutralan)	
	Ako postoji uticaj: ⇒ Kako će predložena politika/program uticati na žene i muškarce? (navedite ključne uticaje na različite grupe) ⇒ Ko će biti pod uticajem? (prema ključnom uticaju) – Direktno (podaci o direktnim korisnicima iz različitih grupa- ako ih ima) – Indirektno (podaci o indirektnim korisnicima iz različitih grupa- ako ih ima) ⇒ Pregled dokaza (prema ključnom uticaju)-navesti statistike ako ih ima i navesti njihove izvore	
	<i>Mogućnosti unapređenja pozitivnog uticaja na rodnu ravnopravnost</i>	
Ako nema uticaja, da li postoje		

	<p>možnosti da se izradi politika kako bi se promovisao pozitivan uticaj ili rodne transformativne politike (da li može biti transformativna u smislu otvaranja novih tipova zapošljavanja u ovom sektoru za muškarce/žene; promena normi?</p>		
Razmatranje dokaza			
	<i>Kratak rezime dokaza</i>	<i>Potkrepljujući dokaz (navesti kvalitativne i kvantitativne dokaze)</i> ***	
	<p>Koje su rodne razlike u ovom pitanju? Razmotriti različite uticaje predložene politike na žene i muškarce i utvrditi posledice po:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Uloge i odgovornosti žena i muškaraca (unutar sektora) ⇒ Sredstva i resurse kojima žene i muškarci rukuju (vezano za predloženu politiku) ⇒ Ovlašćenja i donošenje odluka u kojim učestvuju žene i muškarci, na različitim nivoima (kao što su domaćinstvo, zajednica, karijera) ⇒ Potrebe, prioritete i perspektive žena i muškaraca 		
	<p>Koji su socijalni, kulturni, ekonomski i politički faktori procene uticaja? Identifikovati razlike između žena i muškaraca, u oblasti (oblastima) procene uticaja koji se analiziraju, u smislu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Učešća (zastupljenost žena i muškaraca na pozicijama donošenja odluka, polni sastav ciljne grupe (grupa), ...) ⇒ Resursa (vreme, prostor, informacije, politička i ekonomska moć, obrazovanje i obuka, rad, nove tehnologije, zdravstvene usluge, stanovanje, obrazovanje, mobilnost, ...) ⇒ Normi i vrednosti (uloge, stavovi i ponašanje žena i muškaraca, 		

	<p>nejednakosti u vrednosti pripisane muškarcima i ženama, stereotipi, ...)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Podela rada po rodu – Organizacija privatnog života prema značaju za rodnu ravnopravnost u sektoru – Organizacija građanstva (relevantno učešće muškaraca/žena u udruženjima, sindikatima itd) <p>⇒ Osnovna prava (građanska, socijalna, politička i ljudska prava, direktna ili indirektna polna diskriminacija, pristup pravdi, ...)</p>		
	<p>Koje politike/zakoni postoje u ovoj oblasti? Da li oni odražavaju identifikovani dokaz rodne ravnopravnosti?</p>		
	<p>Da li je bilo rodno responzivnih promena u ovoj oblasti? Ukoliko jeste:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Koje? ⇒ Kako je došlo do ovih promena, šta ih je uzrokovalo (novi programi, zakonodavstvo, budžeti? 		
	<p>Da li su te promene napravile značajnu razliku u iskustvima žena/muškaraca do sada? Ukoliko ne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Zašto nisu? ⇒ Da li je došlo do lobiranja/zagovaranja? ⇒ Da li metode lobiranja nisu bile efikasne? ⇒ Da li postoje druge identifikovane prepreke? 		
	<p>Da li predložena politika rešava potrebe i žena i muškaraca, uzimajući u obzir njihove različite</p>		

	<p>interese, uloge i položaje?</p> <p>Identifikovati mogućnosti za podršku praktičnih potreba žena i strateških interesa, doprineti eliminaciji postojećih nejednakosti i promovirati rodnu ravnopravnost između žena i muškaraca:</p> <p>⇒ U stopama učešća</p> <p>⇒ U raspodeli resursa, koristi, zadataka i odgovornosti u privatnom i javnom životu</p> <p>⇒ U vrednosti i pažnji usmerenim na karakteristike muškaraca i žena, ponašanja i prioriteta?</p>		
	<p>Da li će predložena politika/program promovirati...:</p> <p>⇒ Jednake mogućnosti</p> <p>⇒ Kako?</p>		
	<i>Predložena poboljšanja, razmatranje mera za ublažavanje i /ili alternative politike</i>		
	<p>Ukoliko se utvrdi negativan uticaj, koje se mere mogu preduzeti kako bi se smanjio negativan uticaj politike?</p>		
<p>Ukoliko se utvrdi pozitivan uticaj, koje se mere mogu preduzeti kako bi se poboljšao pozitivan uticaj politike?</p>			
<i>[Ime (imena) i funkcija (e)]</i>			

* Ovaj korak se u velikoj meri oslanja na prikupljanje rodno razvrstanih podataka. Podjednako je važno uzeti u obzir stavove dotičnih (pre svega, ali ne samo, ciljnih grupa) putem anketiranja, konsultacija grupa, intervjua, ...

** Rezime svih informacija prikupljenih u Koraku 1. Podaci treba da sadrže informacije o trenutnom statusu, ulogama i odnosima, starosnoj dobi, religiji, nivou obrazovanja, bračnom statusu, ...

*** Obavezno navedite da li dokazi potiču iz izvora „interesne grupe“?

4. korak Ponderisanje rodnog uticaja

4A. Sveobuhvatna procena uticaja

U ovom koraku važno je utvrditi kako će politika ili zakonodavna mera doprineti rodnoj ravnopravnosti i proceniti predviđeni uticaj na rodne odnose. Kada se efekti predložene politike identifikuju, trebaju se „meriti“, uzimajući u obzir sledeće kriterijume kako bi se ponderisao pozitivan, neutralan ili negativan rodni uticaj inicijative:

- ⇒ Učešće žena i muškaraca - Uticaj se smatra pozitivnim kada se predviđa značajno povećanje zastupljenosti manje zastupljenog pola u toj oblasti.
- ⇒ Pristup i kontrola resursa - Uticaj se smatra pozitivnim kada se predviđa eliminisanje postojećih rodni jazova (ili bar predviđeno značajno smanjenje). Ovo smanjenje treba uvek biti usmereno na povećanje fizičkog, emocionalnog i ekonomskog osnaživanja žena.
- ⇒ Društvene norme i vrednosti zasnovane na rodu - Uticaj će se smatrati pozitivnim kada:
 - Su mehanizmi ili strukture koje pomažu u reprodukciji rodni nejednakosti modifikovani.
 - Se postigne napredak u eliminisanju rodni stereotipa.
 -

PONDERISANJE RODNOG UTICAJA SVEOBUHVATNA PROCENA UTICAJA *					
II. Procena rodni uticaja- Korak 4A	Naziv politike ili programa				
	Naziv ministarstva/institucije				
	Naziv odeljenja/jedinice				
	Direkcija ili Agencija				
	Pravni okvir				
	<i>Procena uticaja</i>				
		<i>Pozitivan negativan, ne postoji</i>	<i>Kvalitativni (detaljan dokaz)</i>	<i>Kvantitativni (detaljan dokaz)</i>	<i>Razmatranje mera za ublažavanje i / ili alternativni politika **</i>
	Učešće žena i muškaraca ***				
	Kako predložena politika doprinosi promovisanju učešća žena/muškaraca (iz različitih grupa) u javnoj sferi ⇒ politike ⇒ ekonomije ⇒ zapošljavanja ⇒ kulture				
	Ako je od značaja za sektor program - Kako predložena				

	<p>politika doprinosi promovisanju učešća muškaraca u obavljanju kućnih poslova i nege?</p>				
	<p>Da li je neophodno istaći jedan izuzetak od opštih pravila?</p> <p><u>Kada govorimo o specifičnim politikama za žene, programima ili uslugama radi podsticanja njihovo osnaživanja i društvenog učešća, najvažnije je shvatiti da je učešće žena relevantna i prihvaćena strategija za promovisanje rodne ravnopravnosti.</u></p>				
	Pristup i kontrola resursa ***				
	<p>Kako predložena politika doprinosi promovisanju pristupa žena i muškaraca osnovnim resursima:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Obrazovanja ⇒ Zapošljavanja ⇒ Karijere ⇒ Zdravlja, ⇒ Vremena ⇒ Novca ⇒ Moći ⇒ Informacija ⇒ Novih tehnologija <p><u>Uticao će se smatrati pozitivnim kada se predviđa eliminacija postojećih rodnih jazova, ili barem njihovo značajno smanjenje. Ovo smanjenje uvek treba biti usmereno na povećanje fizičkog, emocionalnog i ekonomskog osnaživanja žena. U slučaju muškaraca, fokus treba biti na povećanju</u></p>				

	<p><u>njihovog angažmana u kućnim poslovima i brizi ili povećanju zaposlenosti u sektorima u kojima oni nisu prisutni, ali tamo gde postoji nedostatak radne snage (predškolsko, osnovno obrazovanje, bolnička služba, itd.). Da bi se osigurala jednaka kontrola resursa, važno je analizirati učešće žena i muškaraca u donošenju odluka u oblasti projekta, kako je gore navedeno</u></p>				
<p>Društvene norme i vrednosti zasnovane na rodu ***</p>					
	<p>Kako predložena politika doprinosi promovisanju jednakih društvenih vrednosti žena i muškaraca, femininosti i maskuliniteta/rodnih stereotipa?</p> <p><u>Uticao će se smatrati pozitivnim kada se mehanizmi ili strukture koje pomažu u reprodukciji rodne nejednakosti modifikuju. To znači da deluje na podelu rada na osnovu pola, organizaciju privatnog života ili organizaciju građanstva. U prvom slučaju, ostvaren je napredak u eliminisanju rodnih stereotipa.</u></p>				
<p>[Ime (imena) i funkcija (e)]</p>					

* Može biti korisno uporediti prikupljene dokaze sa relevantnim dokazima vlade i nevladinih organizacija, javnim podacima (npr. procenat osoba iz etničkih manjina koje su potencijalno pogođene, broj zaposlenih žena na višem nivou, nivoi zadovoljstva korisnika usluga za različite grupe, Indeks rodne ravnopravnosti, ...)

** Na osnovu nalaza iz Procene rodno značaja i Rodno osetljive analize, trebaju se predložiti prilagođavanja politike. Treba razmotriti odluku o(1) Redefinisanju definicije problema, (2) Redefinisanju ciljeva predloženih

politika ili (3) Preispitivanju i utvrđivanju koji prioriteti mogu aktivno promovisati rodnu ravnopravnost i imati pozitivan uticaj i na muškarce i na žene (videti korak 4B)

*** Informacije se uvek moraju definisati posebno za žene / muškarce.

4B. Prioritizacija uticaja

Koristeći informacije iz tabele 4A pokušajte da odredite prioritete uticaja identifikovanjem značaja uticaja i verovatnoće ovog uticaja.

PONDERISANJE RODNOG UTICAJA								
PRIORITIZACIJA UTICAJA *								
II. Procena rodnog uticaja - Korak 4B	Naziv politike ili programa							
	Naziv ministarstva/institucije							
	Naziv odeljenja/jedinice							
	Direkcija ili Agencija							
	Pravni okvir							
	<i>Pozitivni uticaji</i>							
		<i>Uticaj</i> **	<i>Značaj uticaja</i>			<i>Mogućnost nastajanja</i>		
			<i>Visok</i>	<i>Srednji</i>	<i>Visoka</i>	<i>Srednja</i>	<i>Visoka</i>	<i>Neizvesna</i>
	Učešće žena i muškaraca							
	Kako predložena politika doprinosi promovisanju učešća žena/muškaraca (iz različitih grupa) u javnoj sferi ⇒ politike ⇒ ekonomije ⇒ zapošljavanja ⇒ kulture							
	AKO je od značaja za sektor program - Kako predložena politika doprinosi promovisanju učešća muškaraca u obavljanju kućnih poslova i nege?							
	Pristup i kontrola resursa							
Da li predložena politika promoviše pristup žena i muškaraca osnovnim resursima? ⇒ Obrazovanja ⇒ Zapošljavanja ⇒ Karijere ⇒ Zdravlja, ⇒ Vremena								

	⇒ Novca								
	⇒ Moći								
	⇒ Informacija								
	⇒ Novih tehnologija								
	Društvene norme i vrednosti zasnovane na rodu								
	Da li predložena politika doprinosi promovisanju jednakih društvenih vrednosti žena i muškaraca, femininosti i maskuliniteta/rodnih stereotipa?								
	<i>Negativni uticaji</i>								
		<i>Uticaj</i> **	<i>Značaj uticaja</i>			<i>Mogućnost nastajanja</i>			
			<i>Visok</i>	<i>Srednji</i>	<i>Nizak</i>	<i>Visok</i>	<i>Srednji</i>	<i>Neizvesna</i>	
	Učešće žena i muškaraca								
	Kako predložena politika ugrožava promovisanje učešća žena/muškaraca (iz različitih grupa) u javnoj sferi ⇒ politike ⇒ ekonomije ⇒ zapošljavanja ⇒ kulture								
	AKO je od značaja za sektor program - Kako predložena politika ugrožava promovisanje učešća muškaraca u obavljanju kućnih poslova i nege?								
Pristup i kontrola resursa									
Da li predložena politika ugrožava pristup žena i muškaraca osnovnim resursima? ⇒ Obrazovanja ⇒ Zapošljavanja ⇒ Karijere ⇒ Zdravlja, ⇒ Vremena ⇒ Novca									

	⇒ Moći							
	⇒ Informacija							
	⇒ Novih tehnologija							
Društvene norme i vrednosti zasnovane na rodu								
	Da li predložena politika ugrožava promovisanje jednakih društvenih vrednosti žena i muškaraca, femininosti i maskuliniteta/rodnih stereotipa?							
[Ime (imena) i funkcija (e)]								

* Kriterijumi za određivanje prioriteta zavise od specifičnih okolnosti (pojedinačne procene uticaja, različiti prioriteti vlade, različiti nivoi prioriteta)

** Svaki uticaj mora biti analiziran kako za žene, tao i za muškarce.

4C. Značaj i verovatnoća uticaja

Na osnovu informacija prikupljenih u koraku 4B, identifikovati/prikazati sve uticaje na dijagramu u daljem tekstu. Potrebna su dva takva dijagrama, jedan za pozitivne i jedan za negativne uticaje.

PONDERISANJE RODNOG UTICAJA ZNAČAJ I VEROVATNOĆA UTICAJA *										
II. Procena rodno uticaja - Korak 4C	Naziv politike ili programa									
	Naziv ministarstva/institucije									
	Naziv odeljenja/jedinice									
	Direkcija ili Agencija									
	Pravni okvir									
	Značaj uticaja**	<table border="1" style="width: 100%; height: 150px;"> <tr> <td style="text-align: center;">Visok</td> <td style="text-align: center;">A</td> <td style="text-align: center;">B</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Nizak</td> <td style="text-align: center;">C</td> <td style="text-align: center;">D</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">Nizak</td> <td style="text-align: center;">Visok</td> </tr> </table> <p style="text-align: center;">Verovatnoća nastanka **</p>	Visok	A	B	Nizak	C	D		Nizak
Visok	A	B								
Nizak	C	D								
	Nizak	Visok								
[Ime (imena) i funkcija (e)]										

* Tokom vremena može se promeniti potencijalni značaj ili mogućnost uticaja; stoga je preporučljivo ponavljati ovaj postupak u redovnim intervalima, kako bi se utvrdilo da li je potrebna ponovna prioritizacija uticaja.

** Uticaji sa visokim i srednjim značajem i veoma verovatni uticaji, zabeleženi su u polju B (oni su prioriteti u koraku 4D). Uticaji sa niskim značajem i sa malom verovatnoćom da će se dogoditi, evidentirani su u polju C.

4D. Prioritizacija značajnih pozitivnih i negativnih uticaja

Ovaj korak određuje prioritet koji treba biti uključen u politiku koju treba usvojiti, a koji aktivno promoviše rodnu ravnopravnost i utvrđuje da li su potrebni specifični pristupi ili mere politike kako bi se osiguralo da određene grupe (unutar grupa muškaraca i žena) ostvaruju koristi od predložene politike.

PONDERISANJE RODNOG UTICAJA PRIORITIZACIJA UTICAJA		
II. Procena rodno uticaja - Korak 4D	Naziv politike ili programa	
	Naziv ministarstva/institucije	
	Naziv odeljenja/jedinice	
	Direkcija ili Agencija	
	Pravni okvir	
	<i>Prioritizovani pozitivni uticaji</i>	<i>Preporuke za maksimiziranje pozitivnih uticaja *</i>
	<i>Prioritizovani negativni uticaji</i>	<i>Preporuke za minimiziranje negativnih uticaja *</i>
<i>Ime (imena) i funkcija (e)]</i>		

* Uključiti pregled nameravanog ishoda

III. Procena rodnog uticaja

5. korak Nalazi i predlog

5A Preporuke i ishodi

Navesti prioritizovane uticaje/preporuke, koji su prihvaćeni kao deo politike i razjašnjavaju nameravani ishod povezan sa predloženim promenama. Od suštinskog je značaja upotreba rodno neutralnog jezika kako bi se garantovala pravična vizualizacija i žena i muškaraca u celom dokumentu.

NALAZI I PREDLOG PREPORUKE I ISHODI		
III. Procena rodnog kvaliteta - Korak 5A	Naziv politike ili programa	
	Naziv ministarstva/institucije	
	Naziv odeljenja/jedinice	
	Direkcija ili Agencija	
	Pravni okvir	
	<i>Prihvaćene preporuke</i>	<i>Ishodi *</i>
<i>Ime (imena) i funkcija (e)]</i>		

* Identifikovati raspoložive pokazatelje koji omogućavaju praćenje i evaluaciju stvarnih ishoda. Kada ti pokazatelji nisu dostupni, poznati su podaci i informacioni jazovi.

5B Preporuke i metode sprovođenja

NALAZI I PREDLOG		
PREPORUKE I METODE SPROVOĐENJA		
III. Procena rodnog kvaliteta - Korak 5B	Naziv politike ili programa	
	Naziv ministarstva/institucije	
	Naziv odeljenja/jedinice	
	Direkcija ili Agencija	
	Pravni okvir	
	<i>Prihvaćene preporuke</i>	<i>Metode sprovođenja</i>
<i>Ime (imena) i funkcija (e)]</i>		

ANEKS 2 REFERENCE

Priručnik za obuku

African Development Bank Group., 2009. Checklist for Gender Mainstreaming in the Infrastructure Sector.

Dostupno na: <https://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Policy-Documents/Checklist%20for%20Gender%20Maintstreaming%20in%20the%20Infrastructure%20Sector.pdf>

Austria Aid and OXFAM. 2013. Balancing the scales: using gender impact assessment in hydropower development.

Dostupno na: <https://www.oxfam.org.au/what-we-do/infrastructure-people-and-environment/save-the-mekong/gia-manual/>

Council of Europe., 1998. Gender Mainstreaming: Conceptual framework, methodology and presentation of good practices.

Dostupno na: <http://www.unhcr.org/3c160b06a.pdf>

Council of Europe (2004), Gender mainstreaming: Conceptual framework, methodology and presentation of good practices.

Dostupno na: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/EG_S_MS_98_2_rev_en.pdf

Crawley & O'Meara., 2004. Gender Impact Assessment Handbook.

Dostupno na: <http://www.ofmdfmi.gov.uk/handbook1.pdf>

Equality and Human Rights Commission., 2010. Equality impact assessment quick-start guide. A step-by-step guide to integrating equality impact assessment into policymaking and review.

Dostupno na: [http://www.shropshire.gov.uk/equalopps.nsf/viewAttachments/KPAH-8QSCMD/\\$file/equality_impact%20assessment%20guidance_.pdf](http://www.shropshire.gov.uk/equalopps.nsf/viewAttachments/KPAH-8QSCMD/$file/equality_impact%20assessment%20guidance_.pdf)

European Commission (1998), A Guide to Gender Impact Assessment.

Dostupno na: <http://bookshop.europa.eu/en/a-guide-to-gender-impact-assessmentpbCE1698788/?CatalogCategoryID=WpIKABst.SMAAAEjGJEY4e5L>

European Communities., 2008. Manual for Gender Mainstreaming. Employment, social inclusion and social protection policies.

Dostupno na: <http://ec.europa.eu/social/search.jsp?langId=en&menuType=basic>

JämStöd.2007. Step-by-Step Guide for Gender Impact Assessment: Gender Mainstreaming Manual. A 43 book of practical methods from the Swedish Gender Mainstreaming Support Committee.

Dostupno na: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/08/19/44/3532cd34.pdf>

L. H., 2008. Gender Mainstreaming Reference Kit (GMRK).

Dostupno na:

http://www.humanrightsimpact.org/resourcedatabase/toolsets/resources/view/62/user_hria_toolsets

National Commission for the Promotion of Equality., 2006. Gender Mainstreaming in Employment Public Sector a Toolkit.

Dostupno na: <http://www.resourcepack.equality.gov.mt/toolkits>

NCPE. 2010. Gender Mainstreaming in Practice: Step by step guide for gender impact assessment.

Dostupno na:

https://ncpe.gov.mt/en/Documents/Projects_and_Specific_Initiatives/Gender_Mainstreaming_in_Practise/gmip_step_by_step.pdf

United Nations Development Programme., 2011. Introductory Gender Analysis & Gender Planning Training Module for UNDP Staff. [Online].

Dostupno na: <http://www.undp.org.ir/DocCenter/gender/GenderMainstreamingTraining.pdf>

United Nations Environment Programme., undated. Part I Gender Mainstreaming: 10 Steps for Integrating Gender Into The Policy-Making Process.

Dostupno na: http://www.unep.org/civil_society/gcsf8/pdfs/gender_10steps.pdf

Izveštaji i dokumenti za sprovođenje PRU-a

ADB. 2010. Cambodia: Country gender analysis.

Dostupno na: <http://www.adb.org/documents/cambodiacountry-gender-analysis>

Bundesministerin für Frauen und Öffentlichen Dienst (2013), Regulatory Impact Assessment and the Impact Dimension of Gender Equality.

Dostupno na:

https://www.oeffentlicherdienst.gv.at/wirkungsorientierte_verwaltung/dokumente/Folder_Wo_Folgenabschaetzung_EN.pdf

Dr. Doris Hayn Dr. Irmgard Schultz. 2002. Gender Impact Assessment in the Field of Radiation Protection and the Environment – Concluding Report – on behalf of the Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety (BMU).

Dostupno na: http://www.bmub.bund.de/fileadmin/bmu-import/files/pdfs/allgemein/application/pdf/gia_abschlussbericht_uk.pdf

Emakunde/Basque Institute for Women Guía para la elaboración de informes de impacto de género, (2013).

Dostupno na:

http://www.emakunde.euskadi.net/contenidos/informacion/pub_guias/es_emakunde/adjuntos/26.guiapa.la.elaboracion.de.informes.de.impacto.de.genero.pdf

European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities (2007) Gender mainstreaming of employment policies: A comparative review of thirty European countries.

Gonäs, L. 2002. Top Down - But How Far? Expert report on Gender Impact Assessment & the Employment Strategy. EGG.

J Rubery and C Fagan (2000) Gender Impact Assessment and European Employment Policy (EGGE – EC's Expert Group on Gender and Employment)

Office of Women and University of Adelaide 2005, Gender Impact Assessment: implementing the Netherlands Model, viewed 8 August 2013.

Dostupno na: http://officeforwomen.sa.gov.au/_data/assets/pdf_file/0013/5134/Gender-Analysis-NETHERLANDS.pdf

Overseas Development Institute: Gender Impact Assessment: Framework for Gender Mainstreaming.

Dostupno na: http://www.odi.org.uk/rapid/tools/toolkits/EBP/Gender_impact.html

Resource Management in Asia-Pacific Program Australian National University., 2008. Gender Impact Assessment: An Introductory Guide.

Dostupno na: oecdwatch.org/publications-en/Publication_3287/at_download/fullfile

WBG. December 2017. Gender impact assessment of the Autumn Budget 2017.

Dostupno na: <https://wbg.org.uk/wp-content/uploads/2017/12/WBG-response-Autumn-Budget-2017-FINAL.pdf>

ANEKS 3. MODUL OBUKE

Priručnik za procenu/analizu rodnog uticaja, koncepti i praksa obuke

Program – Prvi dan

Ciljevi radionice:

1. Upoznati učesnike sa osnovnim konceptima rodne ravnopravnosti i jednakosti i instrumentima za procenu rodnog uticaja (PRU).
2. Upoznati učesnike sa PRU-om kao delom instrumenata Regulatorne procene uticaja u vezi sa rodnom analizom.
3. Upoznati učesnike sa procesima i pitanjima PRU-a.

Prezentacija: Šta je PRU?

Vežba: Drvo vrednosti - rodne vrednosti, stavovi i prakse

Vežba:

- Ilustruje duboko ukorenjene vrednosti i stavove o rodu i institucijama ili sistemima koji održavaju ove vrednosti.
- Ističe sistemsku prirodu rodne nejednakosti.
- Ističe da rad na rodnoj ravnopravnosti može zahtevati rad na različitim nivoima kako bi se uticalo na sistemsku ili strukturnu nejednakost.

KLJUČNE PORUKE:

Ključno je **analizirati kako društva održavaju vrednosti, stavove i prakse koji dovode do rodne diskriminacije, i identifikovati načine na koje možete efikasno podržati rodnu ravnopravnost.**

Ovaj analitički okvir je takođe prvi instrument za rodnu analizu koji će biti predstavljen na ovoj radionici i predstavlja osnovni instrument koji možete koristiti sa svojim kolegama u različitim okruženjima.

INSTRUKCIJE:

Podelite se u male grupe od otprilike 5 do 6 osoba. Fasilitator svakoj grupi daje izjavu o pitanjima koja predstavlja ili vrednost ili praksu. Vaša grupa treba da nacrtava stablo vrednosti i stavova na osnovu vašeg pitanja koje uključuje sledeće elemente:

Koren: Vrednosti i stavovi o rodu.

Stablo/grane: Institucije koje održavaju vrednosti i stavove o rodu.

Lišće: Praksa uočena u društvu koja odražava vrednosti i stavove koji se odnose na rod koji zavise od institucija i sistema.

Imajte na umu:

- Iako izgleda kao VEŽBA SA DRVETOM PROBLEMA – nije!!! Koristite koncepte/kontekst vrednosti, stavove i institucije koji održavaju vrednosti, a ne fokalni problem, uzroke i učinke konceptata analize stabla problema.

- Rodne vrednosti i stavovi odnose se na one sistemske karakteristike u društvu koje sprovode rodnu ravnopravnost ili jednakost.
- Rodne prakse se odnose na rezultate rodni vrednosti i stavova i institucije koje održavaju ove prakse.

Radni list aktivnosti učesnika

Nacrtajte drvo sa korenom, stablom, granama i lišćem.

Kao grupa, odlučite gde da stavite pitanje koje vam je dato na stablu. Popunite ostatak stabla za vaš problem.

Imajte na umu:

Koren = Vrednosti i stavovi o rodu

Stablo/grane = Institucije koje održavaju vrednosti i stavove o rodu

Lišće = Rodna praksa

Imaćete pola sata za raspravu i analizu stabla.

Izaberite nekog iz vaše grupe da u potpunosti izveštava o diskusiji koju je vaša grupa imala prilikom izrade crteža.

Okvir za osnaživanje¹⁶

- Osnaživanje se odnosi na proces koji određenim grupama muškaraca i žena daje veću kontrolu i moć nad njihovim životima.
- Kao takva, temeljna premisa je da će se veća rodna ravnopravnost postići putem osnaživanja žena i muškaraca primenom različitih načina i na različitim nivoima.
- Okvir za osnaživanje ispituje promene u osnaživanju žena i muškaraca iz pet različitih perspektiva.
- Pet glavnih kategorija analize su:
 - Blagostanje
 - Pristup
 - Kritička svest
 - Učešće
 - Kontrola i odgovornost

Pošto su nejednaki odnosi moći koji postoje između žena doveli do toga da žene imaju podređeni status čak i unutar iste klase, možda ćete uvideti da se vaša analiza prvenstveno fokusira na situaciju žena. Međutim, važno je sprovesti rodnu analizu kako sa muške tako i sa ženske perspektive da bi se razumelo kako će svaki dati input uticati na oba pola - i kao odvojene grupe i u odnosu na druge.

¹⁶ Materijal prilagođen iz: Dana Peebles. 2006. OAS Staff Gender Toolkit

Da biste koristili Okvir, potrebno je da utvrdite kakva je situacija za određene grupe žena i muškaraca na koje se odnosi svaki od sledećih nivoa osnaživanja.

Blagostanje: Nivo blagostanja se odnosi na svaku aktivnost ili doprinos koji povećava materijalno blagostanje žena i muškaraca (npr. njihov nutritivni status, sigurnost, zdravlje, prihod, itd.) i koji povećava njihov kvalitet života kroz pružanje osnovnih potreba.

Pristup: Kao i u Okviru za pristup i kontrolu, pristup se odnosi na pristup žena i muškaraca resursima kao što su zemljište, krediti, rad, usluge i drugi faktori proizvodnje. Osnaživanje na ovom nivou znači povećanje pristupa žena i muškaraca tim resursima i osiguranje jednakog pristupa oba pola.

Kritička svest: U procesu pokušaja da poboljšaju svoj život žene i muškarci se suočavaju sa mnogim preprekama. Rodna diskriminacija je važan uzrok siromaštva. Da bi se mogli efikasno nositi sa ovom diskriminacijom, i žene i muškarci moraju prvo postati svesni da ona postoji. Stoga, osnaživanje na ovom nivou znači senzibilizacija i odbacivanje uverenja da je niži socijalno-ekonomski status žena deo prirodnog poretka i da one imaju manje vrednosti nego muškarci.

Aktivnosti politike, programa ili projekta na ovom nivou podstiču ljude da kritički analiziraju društvo i prepoznaju diskriminatorne prakse za ono što jesu, a ne kao nešto što je prihvatljivo ili trajno. To podrazumeva razvoj verovanja u jednakost žena i muškaraca kao osnovnog ljudskog prava. To takođe znači razvoj strateških inputa koji će podstaći stvaranje ravnopravnijeg okruženja.

Učešće: Odnosi se na osnaživanje u pogledu donošenja odluka na svim nivoima. Rodni jaz između učešća žena i muškaraca u formalnim i neformalnim procesima donošenja odluka predstavlja veoma vidljiv fenomen i on se lako kvantifikuje. Povećanje osnaživanja na ovom nivou znači da razvojne politike, programi i projekti moraju raditi na jačanju zastupljenosti u javnoj sferi i uspostavljanju mehanizama koji će osigurati da žene i marginalizovani muškarci budu zastupljeni u proceni potreba, identifikaciji problema, planiranju projekta, upravljanju, procesima sprovođenja i evaluacije.

Kontrola i vlasništvo: Rodni jaz na ovom nivou je takođe posledica nejednakih odnosa moći između žena i muškaraca. On se zasniva na neravnoteži između muškog i ženskog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju i kontrole nad odlukama koje se tiču njihove raspodele i korišćenja. Povećanje osnaživanja na ovom nivou podrazumeva pronalaženje inovativnih načina za jačanje odgovornosti i kontrole od strane rodnih grupa koje trenutno nemaju veliku kontrolu ili vlasništvo.

Politika, ili projekat može raditi na povećanju osnaživanja žena i muškaraca na samo jednom nivou osnaživanja ili svih pet. Važno je odrediti gde je najveća potreba i fokusirati resurse na tim nivoima.

Smernica za rodnu analizu i planiranje: Okvir za osnaživanje

Da biste sproveli rodnu analizu Okvira za osnaživanje, morate pregledati prikupljene podatke koji će odgovoriti na sledeća pitanja:

- **Blagostanje** (praktični interes)
 - Koje osnovne potrebe može vaša politika, program ili projekat efikasno ispuniti?
 - Koji su glavni rodni jazovi u pogledu blagostanja žena i muškaraca u ovom sektoru?
- **Pristup (praktične potrebe i strateški interesi)**
 - Koji su ključni resursi za koje žene i muškarci trebaju veći pristup?
 - Kakve vrste inputa i aktivnosti može da sprovede vaša politika, program ili projekat koji će povećati pristup žena i muškaraca ovim resursima i učiniti njihov pristup resursima pravednijim?
- **Kritička svest (strateški interesi)**
 - Kakav je relativni položaj žena i muškaraca u ovoj situaciji?
 - Da li će određene grupe žena i muškaraca sa kojima saradujete biti svesne toga zašto su u relativno nepovoljnom položaju u pogledu pristupa i kontrole resursa i njihovog učešća u donošenju odluka u svojoj zajednici ili organizaciji?
 - Da li su žene i muškarci svesni svog položaja u odnosu na suprotni pol?
 - Koje vrste strateških mera možete uspostaviti kroz vašu politiku, program ili projekt koji će povećati kritičku svest muškaraca i žena o ključnim oblicima i uzrocima rodne diskriminacije koji utiču na njih u ovoj situaciji?
- **Učešće (strateški interesi)**
 - Koliko je bilo učešća žena i muškaraca pre sprovođenja politike ili projekta? (kvantitativni podaci)
 - Na kojem nivou su žene i muškarci učestvovali pre sprovođenja politike ili projekta? (kvalitativni podaci)
- **Kontrola i vlasništvo (strateški interesi)**
 - Koje grupe, organizacije ili pojedinci su imali ili kontrolisali ključne resurse pre sprovođenja politike ili projekta? Kako su se ove grupe, organizacije ili pojedinci razlikovali po polu?

U nekim slučajevima, možete odlučiti da je jedino moguće ili praktično pokušati i izvršiti promene u osnaživanju na dva ili tri od ovih nivoa. Takođe ćete morati imati na umu da je svih pet nivoa blisko povezano. Prema tome, ono što se dešava na jednom nivou potencijalno može imati uticaj na sve ostale nivoe.

INSTRUKCIJE

Podelite se u male grupe od 5 do 6 osoba.

Prvo

Diskutujte i analizirajte sledeće pitanje:

1. Šta mislite koja su glavna pitanja rodne ravnopravnosti koja Ministarstvo xx treba da obradi u procesu rodne analize pre finaliziranja politike/programa/zakona?

Drugo:

Popunite tabelu Analiza osnaživanja koja sledi na osnovu liste četiri osnovne projektne aktivnosti koje su gore navedene kako biste odredili kakav bi uticaj mogli imati na pet različitih nivoa osnaživanja za glavne grupe muškaraca i žena.

Kako bi popunili matricu osnaživanja u nastavku za svaki nivo osnaživanja: odgovorite na pitanja:

1. Koje specifične grupe muškaraca i žena treba da imaju koristi ili će biti najviše pogođene ovom aktivnošću projekta/programa? Te informacije možete uneti u kolonu pretpostavki.
2. Da li će ova projektna aktivnost dovesti do povećanog osnaživanja žena i muškaraca iz ovih specifičnih grupa u bilo kojoj od pet kategorija osnaživanja? Za svaki pol u svakoj kategoriji osnaživanja napišite da ili ne.
3. Na osnovu vaše početne osnovne procene, da li mislite da će ovaj projekat verovatno dovesti do većeg osnaživanja muškaraca ili žena u bilo kojoj oblasti? Ako da, kako i zašto?
4. Kada vaša analiza pokazuje da još uvek postoje praznine u osnaživanju između žena i muškaraca na bilo kojem od nivoa, u kontekstu ovog projekta, koje vrste mera mislite da bi ova ekonomija mogla uspostaviti kako bi se smanjili ovi nedostaci?

Matrica okvira za osnaživanje

Input ili aktivnost projekta	Blagostanje		Pristup resursima		Kritička svest		Učešće		Kontrola i vlasništvo		Pretpostavke	
	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M

Uvod u 2. DAN:

Kratka prezentacija: PRU na Kosovu i sprovođenje PRU-a

(videti odeljak Powerpoint prezentacija)

Kratka prezentacija: Koraci PRU-a

(videti odeljak Powerpoint prezentacija)

***Završna vežba: jasne i nejasne tačke*¹⁷**

Cilj

- Pomoći učesnicima da kritički razmisle o vašem predavanju prvog dana u odnosu na svoj kontekst/rad u svom radnom okruženju.

Objašnjenje

Svrha ove vežbe je da vam pruži povratnu informaciju o prvom danu, kao i da informiše trenere o svim tačkama kojima je potrebno dalje razjašnjenje.

Nejasne tačke su pitanja kojima je potrebno dodatno razjašnjenje.

Jasne tačke su nešto što mislite da ćete moći da izvučete iz radionice - nešto novo što ste naučili ili videli u novom svetlu za koje mislite da će vam pomoći u vašem radu.

Vreme: 15 minuta.

Instrukcije

Napišite na beloj kartici najkorisnije učenje za vaše radno mesto, ili vas lično, sa današnje obuke. Napišite na žutom kartonu ono što vam još nije jasno sa današnjih aktivnosti radionice.

Trener će prikupljati i grupisati kartice po kategorijama, i preko noći sažeti glavne tačke i razjasniti sva nejasna područja konfuzije na početku radionice narednog dana.

Program – Drugi dan

Prezentacija: Instrument za rodnu analizu – Koraci, praktične potrebe i strateški interesi

(videti odeljak Powerpoint prezentacija)

Prateći materijal: PRIRUČNIK ZA PRU NA KOSOVU

Politike, programi i projekti mogu se fokusirati na inicijative koje se bave praktičnim potrebama žena i muškaraca ili njihovim strateškim interesima, ili kombinacijom oba. Glavne razlike u programskim pristupima sažete su u nastavku. U zavisnosti od toga kakve rezultate rodne ravnopravnosti želite da postignete, možete to da koristite kao smernicu koja će vam pomoći da odredite koje vrste pristupa treba da preduzmete u svom području rada.

¹⁷Vežba prilagođena iz: Susanne Schech i Rhonda Sharp. 2007 APEC Gender Analysis Workshop Training Manual.

Poređenje praktičnih potreba i strateških interesa

Praktične potrebe	Strateški interesi
<ul style="list-style-type: none"> Trenutne i kratkoročne potrebe koje se fokusiraju na osnovne potrebe (hrana, sklonište, itd.) 	<ul style="list-style-type: none"> Doprinosi dugoročnim strukturnim promenama koje podstiču povećanje rodne ravnopravnosti
<ul style="list-style-type: none"> Jedinstvene za određene grupe žena i muškaraca 	<ul style="list-style-type: none"> Zajedničke svim ženama i specifičnim grupama muškaraca u nepovoljnom položaju
<ul style="list-style-type: none"> lako se mogu prepoznati 	<ul style="list-style-type: none"> Odnose se na žene i muškarce u nepovoljnom položaju, njihovu podređenost drugim grupama, njihov nedostatak resursa i obrazovanja, njihovu ranjivost i siromaštvo i uticaj nasilja na njihove živote Analizira osnovne uzroke tih nedostataka koji se ne mogu uvek lako prepoznati od strane dotičnih grupa
<ul style="list-style-type: none"> Rešene su tako što pružaju specifične inpute kao što su hrana, ručne pumpe, klinike, kredit, obuka za veštine, itd. 	<ul style="list-style-type: none"> Rešeni su kroz diskusije i analize, promovisanje i jačanje organizacija civilnog društva koje ciljaju na dotična pitanja i lobiranjem pravnih i političkih promena
<ul style="list-style-type: none"> Pokušavaju da uključe žene i muškarce kao korisnike i samo ponekad kao učesnike 	<ul style="list-style-type: none"> Uključuju žene i muškarce u nepovoljnom položaju kao agente promene i aktivno traže načine da im se omogući da postanu agenti promena
<ul style="list-style-type: none"> Koriste inpute za poboljšanje stanja života žena i muškaraca 	<ul style="list-style-type: none"> Mogu poboljšati položaj i status žena i muškaraca
<ul style="list-style-type: none"> Fokusiraju se na poboljšanje životnih uslova, ali ne rade aktivno na menjanju tradicionalnih rodnih uloga i odnosa 	<ul style="list-style-type: none"> Mogu dovesti do promene položaja žena i muškaraca u odnosu jedni na druge, kao i na njihove odgovarajuće rodne odnose
<ul style="list-style-type: none"> Mogu omogućiti ženama i muškarcima da poboljšaju svoje uslove života 	<ul style="list-style-type: none"> Mogu osnažiti žene i muškarce da međusobno transformišu svoje odnose

I. Obrazac za procenu rodno značaja (za ovaj korak koristite tabelu iz Aneksa priručnika za PRU Kosovo)

Ova prva faza definiše svrhu predložene politike, strategije, zakona ili programa (1. korak Definisane svrhe politike) i pokazuje kako se povezuje sa rodnom ravnopravnošću (2. korak Provera rodno značaja).

OVO JE ISTA FAZA KAO KOD 1. KORAKA PRU-a međutim, ovaj put zainteresovane strane treba da sagledaju i definišu politiku i njenu svrhu kroz rodnu perspektivu koliko god je to moguće. Odgovori na prvi set pitanja iz Kontrolne liste 1 treba da pruži odgovore koji opisuju situaciju (TRENUTNU) u sektoru iz rodne perspektive. Odgovori iz Kontrolne liste 2 trebaju dati odgovore na „buduću“ situaciju (BUDUĆI ŽELJENI REZULTATI U OVOM SEKTORU) iz perspektive rodne ravnopravnost)

2. korak Provera rodno značaja (za ovaj korak koristite tabelu iz Aneksa priručnika za PRU Kosovo)

Vežba: Identifikovanje rodno pitanja u politici i provera rodno značaja

Ciljevi

- Proveriti politike/projekte u smislu rodno značaja

Vreme: 20 minuta

Instrukcije

1. Formirajte male grupe od 5 do 6 osoba.
2. Diskutujte o koncept dokumentu/predlogu uzorka studije slučaja
3. Pregledajte rodno značaj
4. Sve grupe procenjuju da li je ovaj projekat/mera relevantna za rod i da li je koristila praktične potrebe ili pristup strateškim interesima u pitanjima rodne ravnopravnosti.
5. Buite spremni da predstavite svoje procene grupi

II. Procena rodno uticaja (za ovaj korak koristite tabelu iz Aneksa priručnika za PRU Kosovo)

Ova faza je potrebna za postizanje rodne ravnopravnosti i pravednog rasta kroz predloženu politiku/program (3. korak Rodno osetljiva analiza).

Na osnovu nalaza prikupljenih u prethodnoj fazi, on takođe razmatra različite opcije i procenjuje pozitivne i negativne uticaje na ciljnu(e) grupu(e) (4. korak Ponderisanje rodno uticaja).

3. korak Rodno osetljiva analiza

4. korak Ponderisanje rodno uticaja (za ovaj korak koristite tabelu iz Aneksa priručnika za PRU Kosovo)

4A. Sveobuhvatna procena uticaja

U ovom koraku važno je utvrditi kako će politika ili zakonodavna mera doprineti rodnoj ravnopravnosti i proceniti predviđeni uticaj na rodne odnose. Kada se efekti predložene politike identifikuju, trebaju se „meriti“, uzimajući u obzir sledeće kriterijume kako bi se ponderisao pozitivan, neutralan ili negativan rodno uticaj inicijative:

- ⇒ Učešće žena i muškaraca - Uticaj se smatra pozitivnim kada se predviđa značajno povećanje zastupljenosti manje zastupljenog pola u toj oblasti.
- ⇒ Pristup i kontrola resursa - Uticaj se smatra pozitivnim kada se predviđa eliminisanje postojećih rodni jazova (ili je bar predviđeno značajno smanjenje). Ovo smanjenje treba uvek biti usmereno na povećanje fizičkog, emocionalnog i ekonomskog osnaživanja žena.
- ⇒ Društvene norme i vrednosti zasnovane na rodu - Uticaj će se smatrati pozitivnim kada:
 - Su mehanizmi ili strukture koje pomažu u reprodukciji rodni nejednakosti modifikovani.
 - Se postigne napredak u eliminisanju rodni stereotipa.

4B. Prioritizacija uticaja (za ovaj korak koristite tabelu iz Aneksa priručnika za PRU Kosovo)

Korišćenjem informacija iz tabele 4A pokušajte da odredite prioritete uticaja identifikovanjem značaja uticaja i verovatnoće ovog uticaja.

4C. Značaj i verovatnoća uticaja (za ovaj korak koristite tabelu iz Aneksa priručnika za PRU Kosovo)

Na osnovu informacija prikupljenih u koraku 4B, identifikujte/unesite sve uticaje u dijagramu u daljem tekstu. Potrebna su dva takva dijagrama, jedan za pozitivne uticaje i jedan za negativne uticaje. U zavisnosti od situacionog dijagrama može se naglasiti različit značaj i verovatnoće za muškarce/žene iz različitih društvenih, ekonomskih, etničkih grupa.

4D. Prioritizacija značajnih pozitivnih i negativnih uticaja

Ovaj korak određuje prioritet koji se treba uključiti u politiku koju treba usvojiti, a koji aktivno promoviše rodnu ravnopravnost i utvrđuje da li su potrebni specifični pristupi ili mere politike kako bi se osiguralo da određene grupe (unutar grupa muškaraca i žena) ostvaruju koristi od intervencije predložene politike.

III. Procena rodni kvaliteta, 5. korak Nalazi i predlog-5A Preporuke i ishod

Navesti prioritizovane uticaje/preporuke, koji su prihvaćeni kao deo politike i razjašnjavaju nameravani ishod povezan sa predloženim promenama. Od suštinskog je značaja upotreba rodni neutralnog jezika kako bi se garantovala pravična vizualizacija i žena i muškaraca u celom dokumentu.

5B **Preporuke** **i** **metode** **spvođenja**

ANEKS 4. PRIMERI ANALIZE RODNOG UTICAJA

Određeni instrumenti koji mogu biti korisni

1 Evaluating Socio Economic Development, SOURCEBOOK 2: Methods and techniques: Gender Impact Assessment

Pružā određene detaljne smernice o proceni uticaja i proceni rodnog uticaja

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/evalsed/sourcebooks/method_techniques/conducting_impact_assessments/gender/index_en.htm

2 M Crawley and L O.Meara Gender Impact Assessment Handbook

Pružā smernice prilagođene korisnicima uz pomoć relevantnih primera koji objašnjavaju i pojednostavljaju proces procene uticaja politike na žene i muškarce u Severnoj Irskoj www.ofmdfmi.gov.uk/handbook1.pdf

3 J Rubery and C Fagan (2000) Gender Impact Assessment and European Employment S Policy (EGGE – EC’s Expert group on Gender and Employment

Pružā analizu PRU-a, pristup od 7 faza i procenu upotrebe PRU-a u državama članicama

http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:KtEIN0vwHw0J:research.mbs.ac.uk/europeanemployment/Portals/0/docs/gendersocial/GIA_Report.pdf+GIA_Report.pdf+Rubery&hl=en&gl=uk&pid=bl&srcid=ADGEEShQDJCQS3StDr7Zqbb3fgBRhsIDQDZnWRyplO2YPEVvXg2bnw5LqBYFyUFst2ktMi0rwCUMkLt7kwOqTkMugUN1Es2zElVdbKWWXKn41kcmI8uaCbqgVvJy5njksl8yq8rb3a&sig=AHIEtbSzUr5xoiAOd9LLzhfkW4HX42x3w

4 European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities (2007) Gender mainstreaming of employment policies:

Komparativni pregled trideset evropskih zemalja. Sadrži određene smernice o tome šta uvođenje načela rodne ravnopravnosti politike zapošljavanja zapravo obuhvata uključujući rodnu ravnopravnost pri plaćanju i napredovanju u karijeri, usklađivanje doma i posla, aktivne politike i politike tržišta rada za rešavanje problema fleksigurnosti

http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:3JzoEPe0QQJ:ec.europa.eu/social/BlobServlet%3FdocId%3D2059%26langId%3Den+Gender+mainstreaming+of+employment+policies:+a+comparative+review&hl=en&gl=uk&pid=bl&srcid=ADGEEsjbAWUTUBLMTgGKHHIJMtOUj6K170Bt5uCqq904s1Eat8B7tKJ_oxTG9JeSouB1wSzON1wltIXwe8jkM_SwF01wWjBh0s4qoKVzwXsphSVUMxpmH3Hhka6kt2TuqqyR7AU0gHls&sig=AHIEtbQ035_qPOyXNoRhoXx29tRN1RThjg

5 Overseas Development Institute: Gender Impact Assessment: Framework for Gender Mainstreaming.

Pružā koristan sažetak priručnika za procenu rodnog uticaja Jedinice za ravnopravnost i jednakost žena Ujedinjenog Kraljevstva

<https://www.odi.org/publications/7263-gender-impact-assessment-framework-gender-mainstreaming>

Nedavno sprovedeni PRU u UK-u:

Future Fit Programme-

<https://shropshire.gov.uk/committeeservices/documents/s20529/EIA%20exec%20summary%20for%20JHOSC%20and%20media.pdf>

GIA of the Spring Budget 2017-

https://wbg.org.uk/wp-content/uploads/2016/12/WBG_Budget2017_Fullresponse-1.pdf

Katalogimi në botim –

Biblioteka Kombëtare e Kosovës “Pjetër Bogdani”

305-055.1(035)

305-055.2(035)

Priručnik za procenu uticaja rodneravnopravnosti/ Agjensia për Barazi Gjinore. -
Prishtinë: Agjensia për Barazi Gjinore, 2019. – 106 f. ; 21 cm.

ISBN 978-9951-545-26-6

ISBN 978-9951-545-26-69

9 789951 545266